

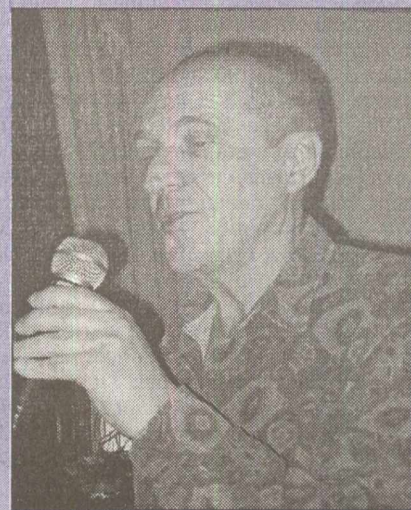
Luceafărul

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **7** (778)

Miercuri, 21 februarie, 2007

Știm doar că „a mânca rahat“, „a păpa ciuperci“ plus alte câteva expresioare de soiul ăsta designau activitatea discursurilor ideocratici, universitari adunători de cotizații ca Emil Constantinescu, Elvira Sorohan, Marina Ionescu-Mureșan, Iulian Popescu, Vasile Adăscăliței, Țucu Andriescu și Liviu Leonte sau filologi de serviciu, în presa literară, cât Pompiliu Marcea. De multe ori însă... le foloseau chiar ei... cu privire la ei înșiși: ca să arate, negreșit, că au distanță față de ceea ce fac sau spun, că posedează o vagă dorință de recunoaștere a demnității umane personale, urme timotice, urme de rușine, drept reacție la cenzura mută a celorlalți.

luca pițu

elfriede
jelinek

N-o fi bine să urăști, dar abia când îmi uneți și mie pe cine, pot să spun cu adevărat că e bine sau e rău. Unora ura le dă energia care au nevoie, ca un baton de ciocolată ars, care vine direct de la zeul războiului și prăbușește pe figura omului, topind-o și când-o să se prelingă. Pilotul nu se mai poate lva nici măcar cu scaunul catapultabil. Însă dușmănia se poate trăi mult și bine. Îți doară timpul, care și așa fuge de noi numai ne vede.

pag. 19

planeta literelor

Obligație și datorie

grete tartler

cerneală proaspătă

Un copil bolnav

gheorghe schwartz

pag. 11

Călătorie brâncovenească

valentin tașcu

Un pocal cu vin: conacul de la Viile Piteștiului

Binevenit, în frumosul conac de la Viile din Pitești, azi ajuns și el în ruină, conac prevăzut evident cu foișor, de unde Domnul să privească și unde să se lase privit. La umbra pridvorului, bucate alese și vinuri din cele mai limpezi și nobile, cu iz mănăstiresc.

Încă o noapte de zăbavă: Brâncoveni

Dacă s-a adăstat prea mult la masa domnească și dacă bucatele au fost excesiv de gustoase, iar vinurile așijderea, nu era de mas peste noapte acolo, mari fiind tentațiile, așa că Domnul ajunge scara târziu la vechea Curte a familiei, la Brâncoveni, la 20 de km. dincolo de Slatina. Corina Nicolescu ne arată că "Imaginea unitară a unei curți de țară, veche așezare izolată, constituind nucleul administrativ și militar al autorității unor puternice familii boierești sau domnești, s-a păstrat cel mai bine la Brâncoveni (jud. Olt)." (op. cit., p. 53).

Curtea a fost semnalată de V. Drăghiccanu, dar nu s-a putut bucura de analize serioase, dată fiind starea ei de totală ruină. Dar acesta consemnează o realitate generalizantă: "Casa Domnească tradițională s-a transformat din veacul al XVII-lea începând, în palat: ca la Brâncoveni, Doicești, Potlogi, Mogoșoaia, Sâmbăta de sus."

(Curțile domnești brâncovenești, în „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice”, 1909, nr. 3, p. 101).

Distrugerile multor construcții brâncovenești, ca și a acestora, au avut loc în timpul războaielor dintre austriecei și turcii de la mijlocul veacului al XVIII-lea. Dar "datorită" acestor războaie însă s-au păstrat desenele unor ofițeri imperiali, Weiss și Schwantz, în care Curtea de la Brâncoveni apare în toată măreția ei apusă. Datând din primii ani ai veacului al XVI-lea, de pe vremea lui Neagoe Basarab, Curtea a fost refăcută de Matei Basarab și apoi de Constantin Brâncoveanu. Era impresionantă prin aspectul ei de fortificație.

În trecere pe la Bănia Craiovei: Casa Băniei

După una sau două nopți de odihnă în siguranță deplină la Brâncoveni, leagănul familiei de altfel și unul dintre locurile de refugiu în caz de nevoie (altul era la Sâmbăta de Sus, în Făgăraș, dar Domnul n-a avut niciodată nevoie să se retragă atât de departe), vine o zi sau două de treburi de cancelarie la falnică și orgolioasă Bănie a Craiovei. Recurgem iarăși la descrierea și explicațiile Corinei Nicolescu: "Bănia Craiovei - o altă reședință importantă -, datând din secolul al XV-lea, se mai păstrează încă, în forma pe care a dobândit-o prin refacerile lui Brâncoveanu, la care s-au adăugat altele, în secolele XVIII - XIX și în vremea noastră. Planul de ansamblu al Băniei se aseamănă cu al celorlalte curți domnești, fiind cunoscut din desenul austriacului Weiss, de la începutul secolului al XVIII-lea.

Casa Băniei, așa cum se păstrează astăzi, poartă pecetea monumentelor brâncovenești. Incăperile se ordonează pe un ax central, constituit de o sal spațioasă, care comunică la extremități cu două pridvoare, sprijinite de coloane sculptate." (op. cit., p. 51).

Vreme de sfîntenie: Mănăstirea dintr-un lemn

De la Craiova la Râmnic e cale lungă, dar merită a fi făcută, după treburile mai oficiale, mai puțin plăcute de la Bănie, mai cu seamă că acolo sub munți, se ascund câteva lăcașuri de curățen, și rugăciune. La Mănăstirea Dintr-un Lemn, din satul Frâncești (jud. Vâlcea), Casa domnească lui Brâncoveanu de lângă ctitoria lui Matei

vizor

Basarab (din zid) și biserica cioplită dintr-un singur stejar secular se ridică în stilul deja cunoscut cu coridoare străjuite de coloane, cu nelipsitul Foișor, cu pivnițele pline cu vin mănăstiresc (c împărtășanie, dar și de bună voce lumească Pridvorul, care intră perfect în concept arhitecturală brâncovenească, este construit însă de același Ștefan Cantacuzino, care a adăugat ceva asemănător la Mogoșoaia, în 1715.

După atâtea călătorii prin locuri deveni familiare și asemănătoare, viața clădirilor este tot mai românească. Cel puțin la Mănăstirea Dintr-un Lemn, spațiu închis, după atâtea deschideri de palate spre câmpuri, heleșteie și margini de râu totul devine clar revindicat de un ritm (rit. ritua străvechi. Aici, sub munte, natura e mai strămt iar "privecala" se face numai către biserică frumusețile naturale (flori și arbori, pante abrupt în care sunt săpate scări înguste) sunt pentru "primblare" și meditațiune.

BANCA
COMERCIALA
ROMANA

Sponsorizare de la
Banca Comercială
Romana

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista este membră a Asociației
Revistelor, Imprimeriilor și Editu-
rilor Literare (A.R.I.E.L.),
înființată în baza Hotărârii
judecătorești și recunoscută
de Ministerul Culturii și Cultelor

Revista „Luceafărul” este editată
de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la
Uniunea Scriitorilor din România
NU și de la Ministerul Culturii și al
Cultelor

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,
telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, Filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO17RNCB0072049692900001

Cont în valută: RO87RNCB0072049692900001

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele

RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă în Catalogul
publicațiilor la poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C.

Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1,

Corp B, Sector 1, București, România la P.O. Box

33-57, la fax 0040-3187002, sau e-mail:

abonamente@rodipet.ro, subscripții@ns@rodipet.ro

sau on line la adresa www.rodipet.ro

stelian tăbăraș

Celebră este replica unui bătaș dintr-o epigramă, care, la întrebarea: „Cum ai putut să te lași snopit de alții în gară la Huși?” răspunde: „Aiurea, ce, aia e gară?”

De fapt, ce se întâmplă aici? Un determinant - de regulă un atribut - este preluat de „gânditor” drept parte principală de propoziție, uitând, voit sau nu, filonul comunicării. Vedem în contrazicerile unor politicieni din partide inamice acest fenomen. Ca în altă celebră replică („nu discut cu tine, că ești tuberculos”), cel care „nu discută cu tuberculoși”

nocturne

nu mai poate fi oprit, sporovăiește sau se ciorovăiește peste vorbirea celuilalt, pur și simplu ca să-i faulteze comunicarea.

Se spune că sunt 256 de tipuri de silogisme posibile, iar marea majoritate a formelor posibile de silogism sunt invalide - concluzia nu mai urmează în mod logic din premise...

Nu le-a picat prea bine unor căutători de noduri în papură (ce titlu de operetă!) intervenția unui grup de intelectuali, adunați în jurul Grupului de Dialog Social, prin care se căuta domolirea turbulențelor politice și, pentru a nu îndepărta România de la proiectele post-aderării europene, încetarea declarațiilor veninoase la adresa Președintelui și actualei

guvernării. Incriminarea Apelul intelectualilor n-are alt scop decât propagandistic, e umbrelă menită să nu se mai vadă succese (câte sunt), eforturile celor care au dus România în UE. De altfel, acest apel a apărut tocmai ca să sprijine o agendă de acțiune, neapărat o persoană. Dar orice comunicare fost tăiată de cei care „nu discută cu tuberculoșii”, iar huiduielile n-au venit numai din zona opoziției (care nici măcar nu e pregătită de alegeri anticipate), ci și din sfera „altor intelectuali”, că doar intelectualii sunt toți care înțeleg, și, desigur - înțeleg diferit.

Dar să revenim la silogisme: știindu-se că un Apel al Intelectualilor e credibil, că i fluentează opinia publică, replicile „bolnave de genul „ce, aia e gară?” au inundat paginile cotidienele și ecranul televizorului: ce, aia e gară? sunt intelectuali? Aștia sunt intelectuali adevărați? Uitându-se de fapt, ca în istoria bătașului snopit în gara din Huși, de „bătașii

Au intrat în acest pericolos joc mental și numai tineri politicieni (crezând că ei sunt destul viitor înainte pentru a li se uita prostie), sau câte-un uns-cu-toate-alifiiile și de partid (aiurea, am putea noi să intrăm același joc, ce, ăla e partid?) nu numai că care abia așteptau să jubileze că „nu mai există intelectuali”, ci și mulți intelectuali adevărați. Desigur, dreptul intelectualului de a se îndoaie de a verifica el însuși adevărul sau truisme care se înrădăcinează nu poate fi contestat. Dar, ca în comicul silogism prin care a început acest articol, în Apel subiectul era... gara din Huși.

la limită

Viața publică produce persoane, caractere dictatoriale - care sunt ori devin dictatori în funcție de circumstanțe, dar, de fapt, în chip curent nu reușesc să își supună în chip absolut statul, născând un sistem totalitar! Ca potențialitate, ei, mult mai mulți, participă la condiția autorității artistice - literatura, artele, știința, uneori chiar filosofia care, prin esență, ar trebui să se absteină de la o asemenea derivă, personalități sau simple personaje ori individualități uranice. Nu am avea de ce include, în această grupă, cazul, genial și amuzant, al lui Salvador Dalí care gafează subtil, desăvârșit, sarcastic. Delirul de grandoare este aplicat în existența umană de îndată ce aceasta uită, fie și ocazional sau parțial, de obligația sa la o legătură înfinită cu Divinitatea și, în consecință, la frica de Dumnezeu care este „începutul înțelepciunii”. Atât în artă sau în orice activitate care se raportează la intelect sau la perceptivitatea creatoare (sau creații), precum și în politică, megalomania nu este neapărat superficial egocentrică - poate consta la fel de net într-o supraapreciere, divinizare, idealizare a unei alte per-

teoriei fundamentale referitoare la psihism a fiecăruia dintre acești autori celebri; le-am comentat cu însumi și le-am mai adăugat câte ceva, cu deosebire o ipoteză decurgând din concepția asupra complexității dezvoltate de Alfred Adler, ca și de către unii autori, cu statutul de clasici, însă întrucâtva mai noi (Marcuse, Lacan). Nu voi reveni încă o dată la aceste considerații și nici la cercetările de natură pur istorică, încă mai abundente. Un cuvânt se cere spus însă cu privire la secvența faptelor, de natură comportamental-emoțională sau legate de procesul de interpretare, care conduc subiectul înspre eșuare fie schizoidă, fie maniacă sau, oricum, conflictuală și, prin consecință, autică.

Orice ființă umană aduce în viața semenilor o anumită participare, o contribuție, un bine sau o valoare mai mare sau mai mică. Nu este, probabil, niciun om cărui să nu îi fie nimenei cât de cât dator într-o oarecare măsură. Chiar și celor mai răi sau chiar mai detestabili dintre noi este imposibil să nu li se fi spus, în vreo circumstanță, un cuvânt de mulțumire. Unora dintre oameni, probabil mai ales dintre cei angajați în viața publică sau jucând un rol politic important sau marginal, le pot fi mai ușor atribuite merite ori ajuns să fie în chip real promotorii, inițiatorii sau factorii decisivi

Viața publică și destinul - asumat sau neasumat - al creatorului

Gaius Traian Bragomir

anc, instituții, să te crezi o personalitate esianică sau să fii crezut așa ceva, poți să te cotești un romancier de geniu, nedispunând de merite cu totul deosebite în privința scriiturii literare, sau să fii socotit ca atare. Delirul, într-un plan profund al structurii psihice, rămâne centrat pe eu, căci aici are loc un geniu asimilare de personalitate, de fuziune înștită a unei individualități în convergența tre sau cu, o alta ori, în cazul grav, de o substituire identitară. Am văzut asemenea fenomene în toate regimurile totalitare sau, împotriva, după eliberări sau revoluții, precum și la apariția unei mișcări literare și în romanele de avangardă. Desigur, în acest context, situația omului de artă, de știință sau, în general, a intelectualului nu este nici pe parte foarte importantă - este problema lui ca un om de litere se consideră cel mai mare prozator român sau un mare critic - tot român, european sau, cine știe, imaginându-primul apartinând literaturii universale, și nu este, iarăși, problema celor care îl cred, unul sau pe celălalt: în rest, fiecare își vede de o parte de treburile lui și, pe de altă parte, de sistemul valorilor din care își alcătuie referențialul și în funcție de care trăiește.

În cazul omului politic - a celui pătruns, însă, admis în politică și a susținătorilor săi - surburile sunt diferite; starea multor conștienți ai săi, eventual a tuturor și, în cazuri cu totul speciale, a umanității poate depinde în mare măsură de ei. Cum se ajunge la paranoia unor persoane care se definesc prin poziții publice nu lipsite de însemnătate și care, în samblu, nu au poate defectele cele mai mari într-o viață a nu mai spune că ajung să dispună de odată de calități excepționale? Natura psihologică, psihanalitică ori dimensiunile orice presupuse sau implícate într-un eventual răspuns au fost analizate și prezente de nenumărate ori. De la Gustave Le Bon și Sigmund Freud, la Fromm sau Reich s-au lansat sugestii variate ținând de textura

în acțiuni sociale, politice, istorice pozitive; dacă nu se întâmplă așa, se cred ca atare, sau sunt apreciați de alții în acest mod. Obișnuit, confirmarea valorii actelor ce li se datorază nu lipsește, cu deosebire de îndată ce ele s-au produs, mai ales atunci când provoacă surprize, nu puteau fi expectate sau depășesc măsura comună. Un conducător ajunge să redrezeze starea economică a unei națiuni, altul face astfel încât statul său rezistă unei invazii militare, un al treilea conduce pe neașteptate partidul său la victorie. Consecutiv unei astfel de evoluții are loc faptul cel mai firesc - și, totodată, mai neînțeles; precum acela care a făcut mari eforturi pentru familia sa, ori pentru prietenii săi, respectiva persoană publică se așteaptă la o reacție coerentă și constantă a celorlalți, a grupurilor umane, a populațiilor, a omologilor săi, a tuturor față de sine. Aici apare o eroare catastrofică: toți cei ce facem lucruri bune sau pur și simplu ceva pentru alții, așteptăm din partea acestora o infailibilitate a comportamentului lor recunoscător și favorabil nouă. Este omenească o astfel de așteptare și, în același timp, nu este nimic mai stupid. La Rochefaucauld spunea că omul nu are suficientă energie pentru a fi consecvent nici în recunoștință și nici în răzburare. Ceaușescu s-a așteptat la un suport necondiționat din partea unui Occident pe care îl mișcase prin actele sale. În politică - mai ales în aceea internațională - ajustarea la condiția zilei a pozițiilor și atitudinilor face legea. Dictatorul român nu a înțeles nimic din acest fenomen și, disperat și surprins, a adoptat modelul unui comunism cu totul extremist, de tip oriental. Un comportament precum acesta, la proporții și în domenii diferite și specifice, pare să se multiplice în infinit. În existența politică, precum în viața intimă sau în creația de artă și idei un merit de azi nu este o carte de credit utilizabilă mâine.

Evidența caracterului uman ne atrage tuturor atenția: toți, absolut toți, suntem pur și simplu oameni, nimic mai mult, dar și nimic mai puțin, indiferent de clipele noastre binecuvântate, de succes suprem.

acolade

Dresor de oameni?!

marius tupan

Din cele mai vechi timpuri a fost admirată și respectată o profesie pe care nu o poate exercita oricine:

aceea de dresor. Numai un individ cu har, cutezanță și sânge rece reușește să oblige viețuitoare cu instincte primare, șerpi și fiare, să respecte comenzile clare, să joace cum li se cântă și să încante spectatorii senzațiilor tari. De obicei, aceste virtuți se arată la cire, în săli amenajate special, în bazine și arene. Nimeni nu a cutezat vreodată să dresze și oameni. A apărut, iată, un asemenea mag, pre numele lui Gigi Becali. Dacă nu se grăbesc alții să-i recunoască virtuțile, îi asigurăm el într-o emisiune de la postul de televiziune B1 TV.

Cine i-a urmărit cu atenție prestațiile, ar fi putut să-i prevadă o asemenea ascensiune. Aceasta nu apare din senin, ci după o sumedenie de antrenamente, cu mult consum nervos. La el trebuie admirată plăcerea de a se expune, fără temeri și inhibiții. Prin intermediul undelor magnetice, își trădează fără complexe apetențele. Unele televiziuni rămân hipnotizate în fața demonstrațiilor sale, similare cu ale dresorului autentic: probabil că și viețuitoarele de care pomeneam mai sus. Nu trebuie să ne deplasăm în vreo locație să-i aplaudăm aptitudinile, când suntem răsfățați cu emisiunile nocturne în care își arată toate subtilitățile. Pentru a ajunge la astfel de performanțe, e nevoie de artă, de stil și de fitil. Urcat amețitor și amețit în sondaje, a căpătat charismă, volubilitate și dezinvoltură. Întârziat în preajma patrupedelor, exemplarele lui pilduitoare, își compune monologurile din urlete și onomatopee: să mai cuteze cineva să-l înfrunte! A făcut-o totuși Lăcrimioara Popescu, spre exemplu, în emisiunea lui Radu Moraru, dându-i prilejul latifundiarului din Pipera să ia foc, fără să forțeze amnarul. Normal, nu suportă raționamentele, de vreme ce vrea să se asculte doar pe sine. Consecvența dresorului obligă. Cu timpanele asurzite, unii oameni se retrag din conversații, alții renunță la dialog, cei mai mulți consideră că trebuie lăsat să bată câmpii, pe miriști sau livezi, unde e spațiul lui predilect. Crezându-se os de domn, chiar a făcut o întreagă pledoarie în acest sens, năzuiește să fie recunoscut ca atare, doar nu oricine e dispus să ridice o mânăstire pe zidurile celei începule prin anul 1935, la Maglavit, unde Dumnezeu s-a arătat unui premergător al său, ciobanul Petruche Lupu. Poate și prin ea va căpăta o audiență la Moșu, căci Maglavitul, Lourdes-ul românilor, trebuie repus în drepturi. Să se mai găsească vreunul să-i conteste lucrările divine!

E de la sine înțeles că se consideră cel mai mare credincios al plaiurilor natale, deci apt să conducă o națiune în derivă. Ați ghicit, ba nu, s-a declarat chiar el demn să fie președinte, doar e sprijinit și de Cel de Sus, și de cei de jos, pentru care face atâtea înlesniri. Dresorul de oameni îi va hipnotiza și pe alegători să-l voteze, mai ales că e vegetarian, neconsumând carne, în afara celei din ciorba de miel. Zarzavaturile și fructele sunt pentru el, de aici și puterea de a modela oamenii. Pe ei trebuie să-i instruiască și să-i conducă. Având o misiune nobilă, îl vedem mereu în exercițiul funcțiunii, sub privirile stupefiate ale moderatoților care ne fac deseori cu ochiul: nu întotdeauna sunt doar conștenți. Nici măcar atunci când actorul ce-i interpretează partitura pare originalul, iar Gigi Becali doar o copie a sa. Astfel de performanțe sunt greu de obținut.

Dulcea frumusețe a poeziei

Amestec de vechi și nou, **Târgul de Dulce** al lui Valentin Tașcu ne introduce într-un spațiu profund simbolic, polemizant (de altfel, autorul însuși mărturisea că acest volum se dorește a fi o replică polemică la „Amarul târg” al lui Gheorghe Grigureu), ce pendulează versatil între certitudini și incertitudini, între marile probleme existențiale și mărunțișurile vieții cotidiene: „Se face liniște în jurul acestui inim./ multă liniște în care îți vine s-adormi./ legănat de duioase aduceri aminte/ din viața ce-a fost, din viața/ ce nu va mai fi, niciodată.” (*Sunetul cald*). Balansarea este, de fapt, unul dintre leit-motivele de bază ale acestor poeme, ea „se petrece” între dulce și amar, universul întreg devenind în acest mod atât pentru poet, cât și pentru poezia cărui el îi dă naștere, ca într-un vis, un adevărat sân matern, imagine a acelei nevoi primordiale de protecție, moale, delicat, cald și, în mod inevitabil, dulce. Mișcarea ritmată, implicită și ea poeziei și actului poetic, jocul dintre „vino” și „pleacă” sunt foarte fin sugerate în versurile lui Tașcu prin îmbinarea de aluzii livrești și referințele la cotidian: „Nu mă aștepta nimeni, dar absolut/ nimeni. La gară nici flori, nici fanfare,/ din cele care petrec pe cei morți./ nici câini vagabonzi,

galaxia cărților

numai eu/ îngrozitor de pustiu în acel/ pustiu de oameni, „singur sunt./ Doarne, și pieziș” - cum zicea/ poetul care fugise de-aici, după ce./ vai, nu se chiar născuse; și n-a mai venit/ înapoi, decât ca să-și vadă/ propria sa statuie, umbrită, vai,/ de marele infinit, deci de moarte.” Psalmistica argheziană incide asupra atmosferei generale, fără acea frământare, însă, cu care cititorul era obișnuit, ci reușind să inducă mai degrabă o lentoare, *venirea* și *plecarea* sunt acte ce se realizează calm, într-un aer de veșnică oboseală cu gust „dulce-amar și veșnic, plictisitor de etern”. „Dulcele târg” se prefigurează ca un spațiu labirintic unde se simte mai ales prezența unei confuzii existențiale decât dorința de a se raporta la ceva mai presus de uman și de a-și răspunde la propriile întrebări, este o nostalgie inconștientă a întoarcerii la origini, fără tragism, ci mai degrabă într-o notă de fericire conferită de o stare de siguranță primordială.

Moartea nu este, în poezia lui Tașcu, sfârșitul absolut a tot ceea ce este pozitiv și viu, e o trecere lină către altceva, către o stare de dulce, de leșin și de pierdere a propriului Eu în spațiul pe care acesta s-a decis să îl locuiască și, la rândul său, să se lase locuit de

el: „Dulce se mai pierd puterile pe-aici./ în răset moleș și la sprâmburi ușoare./ nimeni nu plânge, nici chiar cel/ ce dulce se duce de unde-a venit./ la imașul strămoșilor săi, nu chiar/ în dealul cel lung din fața bisericii sale./ în satul cu gropi, dar nu/ din cele ce trist cu țărâni se îmbracă.” (*Se duc și cei de (mai) sus*) Aspectul de perisabil și de distrugere cu care moartea este încărcată în principiu devine aici o evoluție a lucrurilor, iar „imașul strămoșilor” un Paradis, prefigurat de simbolistica târgului pe care am amintit-o în rândurile precedente, spre care sufletul poetic tinde din această nevoie de dulce. Deși toate elementele pe temeiul cărora se construiește poezia ar putea sugera un aer elegiac, lucrurile nu stau deloc așa, ambivalența, subliniată obsesiv prin jocul dintre dulce și amar, ne poartă cu gândul mai degrabă la o atmosferă ludică voită prin intermediul căreia se trece prin această fază a morții pentru a avea acces la o nouă viață, e un fel de încercare de inițiere în care poetul îl face pe cititor să guste „dulcele” pentru a fi capabil să înțeleagă „amarul”. Iar acest amar nu poate fi decât unul poetic, o îmbinare între propriul Eu poetic și ceea ce alții au lăsat, indiferent dacă este vorba despre Arghezi, Villon, Bacovia sau chiar de Legionarul lui Sven Hassel cu a sa obsedantă „Vino, moarte dulce, vino!”, coincizând, într-un mod de-a dreptul comic cu **Cugetările sărmanului Dionis** („O, acopere ființa-mi cu-a ta multă armonie./ Vino somn - ori vino moarte. Pentru mine e totuna.”)

Plecând de la afirmația lui Norbert Groeben conform căreia „receptarea literaturii implică nu numai procese perceptiv, ci și procese proiective” se poate considera că interpretarea cititorului o dublează practic pe cea a creatorului de literatură, astfel încât, deși poetul ne vorbește despre moarte, vom fi mai degrabă înclinați să credem că el se referă la revelația și introducerea, la o inițiere: „În somn sau în vis vine apoi/ cel ce urmează să plece, vine/ cu mâinile pline de flori, pe care/ ar vrea să le-mpartă celor ce vin/ ca să-l vadă cum pleacă.” Evident, fiind o inițiere, trebuie să traverseze această fază a morții, înainte de a i se permite accesul la altceva. De altfel, acest simbolism al trecerii va fi des utilizat de arsenalul poetic al lui Tașcu, fie și atunci când este vorba de immortalizarea unor simple momente ale orașului, așa cum se întâmplă, de exemplu, în **Moda vine, moda trece**. Femeile, dulci, cu „aerul lor veșnic de promenadă” se perindă printr-un oraș fantomatic de provincie a cărei existență este situată mereu „ceva mai târziu”, ființe grațioase și ușor prăfuite, ce parcă ies mai degrabă dintr-un poem al lui Anghel decât din niște versuri ale secolului XXI, sunt noi și proaspete tocmai prin desuetudinea lor, ca niște flori uscate ce prefigurează frumusețea florilor ce vor răsări după ele. Viața însăși, în amănuntele ei cele mai banale, este învelită și ocrotită de această derulare lentă, nimic nu poate tulbura spiritul

și evenimentele acestui microcosmos în care toate elementele au fost deja parcă prefigurate la nivel primordial: „Nu e mare lucru, nimic nu e destul de mare/ pentru orice ar fi: da unul/ omoară, de pildă, pe altul, așa./ înțeleg doară, poate fiind/ că altul nu a primit, după cum se cuvine/ salutul, sărutul, la fel, tot e latina/ cea veche fiind, fie binețea, fie/ iubire - totuna pare a fi pentru cei/ pentru care nimic nu este prea mult/ și nici prea mare lucru este.” (*Nimic nu contează*).

Impregnarea limbajului de valori simbolice este maximă aici: nu mai avem o înclinație a fluxului vital numai la nivel metaforic și la nivelul semnificației directe a cuvintelor. Imagini, emoții, sonorități sunt luate în derâdere de către poet, care se joacă cu ele pentru a demonstra că și „asta e dulce, o cale afară de dulce”. În sens invers, însă, totuși, într-o manieră stranie, cu aceeași finalitate, este folosită ideea de cuvânt din **Jiul de sus e vorba**: ritmul poeziei este rapid dând senzația de ape învolburate, cuvântul entitate dă senzația de umed, de lunecă având totuși și aici aceeași finalitate dulce obsesivă: „Vorba aceasta prea dulce/ te duc în grabă te-aduce./ de unde nu ești, de unde vei fi/ și vrea, și știe s-apuce/ lobul urecilor tale plâpânde. // Îți intră în ochi și-n auz./ miroase./ te-nvârte, te lasă./ te ia și te-mbăie încât nu mai știi/ de unde-ai venit, dar nu încotro ai vrea, ai putea să te duci.// Râd sub inima ei grăbită./ sunetul ei te înconjoară și chiar de fi este amară/ nădejdea ei împătrită/ stă să-și facă miezul mai dulce./ fie ch și pe lemnul de cruce.// Te-ntorci și din mână să ascuți/ cum repede curge cuvânt în apele lui să te pierzi./ să te-mbeți cu apă lui/ și să afli/ că gustul apei e bun./ nici an nici sărat./ numai bun și demn de-nchin. Acest cuvânt „umed” este cel capabil să gmineze, în sens biblic, ca însuși principiu activ al vieții. Dar cuvântul este și el un violent (chiar dacă este vorba de un poetic), el te înșfacă, te atrage în vârtoare omoară, în sens metaforic, pentru a-ți dăru nouă viață, e o „vorba dulce” ademenitoare dar și extrem de periculoasă în același timp. Rolul său este de a oferi conștiință poetică de a avea capacitatea de a-i transmite cititorului acest lucru, de a-l atrage în „târgul Dulce” pentru a-l face să ajungă la miez amar. Acesta este și scopul poetului Valentin Tașcu care, în acest ultim volum publicat în 2006, are capacitatea, destul de rară peisajul poetic actual, de a-l ademeni pe cititor cîștindu-l în târgușorul său labirintic copleșit de atâta dulce, pentru a-i oferi o îmbinare între vechi și nou, între derizoriile marile mistere ale vieții, pentru a se plimba pe braț cu Nichita cel veșnic” în a Paradis plâsmuit din amar.

(cristina deutfse)

1) **Drumul speranței**
(Marius Dobrescu)
Editura Privirea

2) **ACETUMI**
(Mihai Bogdan Lupescu)
Editura ARVIN

3) **Rostirea lui Zalmoxis**
(Raul Constantinescu),
Editura EMIA

Pădurea de dincolo

Poetul sucevean Ion Beldeanu se îngrijește de publicarea, la Editura Lidana, a unei excelente antologii de povestiri semnate de cel care a fost prozatorul și ziaristul George Sidorovici. Nu este doar un gest cultural această readucere în actualitate a unui scriitor aproape uitat, ci și dovada că, indiferent de vremuri, atunci când este vorba de un talent autentic, întotdeauna se vor ivi prilejuri de a-l impune în fața cititorilor. Volumul postum cuprinde texte selectate de însuși George Sidorovici în **Vulpile** (Ed. Junimea, 1970) și **Pădurea de dincolo** (Ed. Junimea, 1974); față de celelalte texte, Ion Beldeanu are o atitudine firească de cărturar și om de suflet: „Ce-i drept, nu asta era prima sa carte, numai că cele dinainte, niște mici cartoteci sau, mai exact, obișnuite broșuri și broșurele, aveau un caracter ocazional, dacă nu chiar propagandistic. Și explicația nu era greu de dat: George Sidorovici încerca astfel să-și recupereze ori să schimbe impresia existentă despre el într-o vreme, motiv ce explica și atunci tributul cu care devenise dator. Nu are rost să insist. Nelipsit de ciudățenie este umănuntul că cineva, un pretins editor, crede că George Sidorovici ar fi trebuit reeditat utilizând și respectivele scrieri. Nu voi adăuga decât atât: însuși autorul s-a detașat de început și de **ranziție**, oprindu-se numai la cele considerate de el drept definitive. (...) Iată și motivul pentru care n-am voit să adăugăm altceva acestei selecții operate de însuși George Sidorovici“ (p. 207-208).

Povestirile din volum cultivă un fantastic prin care se apropie mult de povestirile de acest gen ale lui V. Voiculescu; muntele, cu tainele și cu ascunzișurile lui, găzduiește o lume veche, care trăiește după legi precureține, o lume a miturilor păgâne și a practicilor vrăjitoarești. Atmosfera este sumbră, în ciuda peisajelor de un alb sclipitor, în care cătunele cu cel mult o ută de case din lemn se pierd. Cel care încearcă să se adapteze la această lume fabuloasă are, nevitabil, soarta flăcăului rățâcit în pădure și mintit de jocul ielelor. Statutul de intrus nu poate fi schimbat, cătunele populate cu femei unatice, crude și barbare, nu reprezintă locul potrivit pentru refacere și meditație, deoarece, sub aparenta nemișcare, se ascunde perfidia mălurilor celor mai obscure ale ființei“.

Aproape toate povestirile au ca personaj un trăin / un intelectual care încearcă să se egăsească (**Taurul negru**) ori este mutat disciplinar (**Arborele schilod**, **Vulpile**) drept pedeapsă pentru atitudini neconforme cu simțul tic al vremurilor. Cu excepția lui Petru Știrbu în **Arborele schilod**, care, prin însușirile lui de om civilizator, este acceptat de comunitatea rhaică și ajutat să-l recupereze pe fiul prorocului, ceilalți intelectuali (învățători pregătiți psihologic pentru contactul cu olomonari sumbri sau cu privirile adânci, verzi otrăvite ale femeilor lipsite de bărbăți, care ac vrăji în miez de noapte pentru aducerea lor din munte, din câmp, de la război sau de pe lumea cealaltă) sunt izgoniți, își pierd mințile ori se sinucid. Colectivitatea trăiește în afara

timpului, la ea n-au ajuns nici măcar ecourile civilizației moderne, în cătune nu există electricitate, nu s-a auzit de mașini și nici măcar scris / citit elementar nu intră în preocupările cotidiene. Copiii nu reușesc să treacă de învelișul sonor al cuvântului, legătura lui cu imaginea grafică li se pare demonică și de neînțeles: „Cunoșteau alfabetul până la jumătate. Predecesorul bețiv folosisese cu dânsii o metodă ciudată. Îi învățase alfabetul pe de rost. Dacă-i luai binisor de la „a“, ajungeau, poticnindu-se, morfolindu-și buzele vinete, până la „o“ mic de tipar. Încolo, nu erau în stare să lege un cuvânt cu înțeles. Literele se înfipseseră în mintea lor ca niște arbori răzleți, cu rădăcini uscate, arse de ger. Dincolo de „o“, gândirea se zbătea în gol, nu mai era nimic“ (**Vulpile**, p. 83-84). Învățătorul, ca Orfeu, domolește vremelnice ostilitatea femeilor din cătun și pe cea a duhurilor pădurii prin cântec („În sat se zvonise că la școală trăiește un bicisnic, un soi de hăbăuc ce-ți ia puterile când începe să cânte“); după o experiență bizară, începe să-și piardă mințile, starea de încordare permanentă îl împinge spre paranoia, are vedenii, pentru el vulpile se multiplică, apar din ceață și-l împresoară, are parte numai de „nopti ale cruzimilor“ și de „sabat sângeros“ și trăiește „într-un amestec de vis și spaimă atroce“. Tensiunea epică este dozată subtil până la căderea personajului în mâinile „mumelor bătrâne“, cu cărje plumbuite: chitara, arma lui magică împotriva duhurilor, fusese distrusă, așa că „Începuse judecata cea mare, judecata de apoi. Vedeam numai guri strâmbate, sălbatică, obrazuri tari, de piatră vânăta, pliscuri ascuțite de pasăre. Nu era nimeni să mă apere. M-am răscuit în loc, cu brațele ridicate a deznădejde. Învățătorul bețiv gonea pe sub nori, hăituit de vulpi. În jurul meu, cu poftele desferecate, babele jucau o pantonimă obscenă. Mă simțeam ridicol și neputincios, desființat prin umilință. Ghiare fierbinți îmi zgăriau trupul, îl despuiau de straie. Până am rămas trist și gol. Zăpezile au luat foc atunci și a prins a arde văzduhul, dintr-o zare în alta. Sângele meu pângărit se ridica la cer“ (**Vulpile**, p. 91).

Povestirile lui George Sidorovici au în miezul lor o mitologie aspră, cu duhuri mai bătrâne decât timpul și cu o întrepătrundere a regnurilor mai presus de puterea de înțelegere a noilor veniți. Între oameni, minerale, vegetație și animale nu există zone de demarcație, cum nu există nici între viață și moarte, între vis și realitate. Există un limbaj comun al tuturor acestor elemente și el este diferit de „zicerea“ obișnuită; în munții stranii, cu ceturi vrăjmașe, ai prozatorului bucovinean, făpturile vorbesc numai atunci când se creează situația mitică de comunicare. Cei zece bărbați din **Rezemați de năluci** sunt taciturni, „încuiați în tăcere“: „Știa nu știu să vorbească, sau au uitat, ori nu simt nevoia să-și exprime gândurile. Poate nici nu se gândesc la ceva anumit, ci ascultă glasurile tănuite din adâncul lor“ (p. 114). Dezlanțuirea stihilor și amenințarea cu „stricarea rânduielii dintâi a firii“ („pădurea din fața noastră își ieșise din minți. Gemea, răcnea și se zvârcolea, ca o mulțime înspăimântată cu brațele ridicate spre cer“) învie o credință străveche: „Să spunem povești, răcni Gheorghe Cuțuhai. Să

umplem noaptea cu povești. Poveștile au să ne apere“ (p. 118). Și, într-adevăr, poveștile „aveau o putere a lor, misterioasă, de dincolo de cuvinte“; reușesc să creeze în jurul povestitorilor un zid nevăzut, asemănător cu cercul desenat în jurul fiului de împărat din basme, pentru a-l apăra de forțele malefice. Personificarea noțiunilor, a conceptelor și a cuvintelor înseși ține de arta de prozator a lui George Sidorovici: „Noaptea era plină de povești. Ieșeau din mintea înfrigurată a bărbaților, se nășteau din spaimă și din nădejde, se luau apoi de mână și se prindeau într-o horă zănată. Jucau în jurul cabanei, flăcări purpurii, nedomolite“ (p. 129).

Pagini întregi de imagini vizuale și auditive se transformă într-o suită simfonică a munților despre moarte și despre viață; **Dalbul pribeg**, culegătorul cântecelor de moarte profunde și misterioase, nu numai că este asimilat de colectivitatea de altminteri ostilă cu noii veniți, dar devine emblematic tocmai pentru înțelegerea desăvârșită a ritualurilor de trecere. Necreștinate încă (cititorul are impresia că lumea muntelui mai are de așteptat milenii până la venirea lui Iisus), personajele trăiesc după reguli simple și barbare, vorbesc cu morții și cu moartea însăși, pe care o văd sub forma unei „femei fără vârstă“ în zilele când lucrurile își ies din fire și lasă să se ridice din ele o „neliniște rece“.

Proza care dă titlul volumului, **Pădurea de dincolo**, „e o poveste veche, aspră, ireală“, cu „oameni mohorâți, zămisliți parcă la miezul nopții, din umbre“ (p. 178): povestea unui doctor care acceptă ștafeta și devine vraci, aplicând pacienților săi tratamente și terapii de

galaxia cărților

la începutul timpurilor. Manole Balahur și-a pierdut atributele umane, mai ales în urma saltului amețitor în timp, pe urma iubitei și a tatălui ei, vrăjitorul de la care preluase rețetele magice și practicile străvechi. Leacurile și ritualurile trebuie transmise unui ucenic; este motivul pentru care intrusul din această povestire este tolerat; numai că tânărul candidat la inițiere este un produs al altei civilizații, cea modernă, refractară la mit: „eu aparțineam unei seminții ticăloase, a inșilor slabi de înger, care tresar la cea mai mărunță foșnire“. Deși rămâne în sat, el va refuza inițierea, speriat de ciudățeniile vraciului: „Înalt și alb, bătrânul umbra prin ograda ca un preot. Poate că era, cu adevărat, preotul unei epoci stinse, amintirea unei lumi de demult“. Când acest preot / vraci dispăre, o parte din lumea tenebroasă și plină de taine a muntelui dispăre.

Prin atmosfera sumbră și romantică, prin accentul pus pe muzicalitatea frazelor și pe forța incantatorie a cuvântului, precum și prin imaginația de tip „urieșese“, proza lui George Sidorovici amintește de postumele eminesciene, și îndeosebi de **Povestea magului călător în stele**.

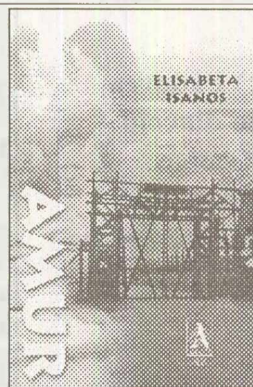
(valeria manta-făicuțu)

1) Jocul ocult al țărmlui cu marea

George L. Nimigeanu
Editura Ardealul

2) Amur (Elisabeta Isanos) Editura Augusta

3) Cenușă vorbitoare (Ioan Evu), Editura Călăuza

Etnosofia

adrian g. romila

Despre lucrările universitarului ieșean Petru Ursache am mai afirmat și în numărul trecut că ar fi meritat o receptare mult mai generoasă, cel puțin în ultimii ani. Interdisciplinaritatea, originalitatea abordării, fluența discursului și deschiderea unor câmpuri noi de investigație în antropologie și folclor sunt tot atâtea atuturi pentru ca studiile sale să fi fost remarcate mai bine, dincolo de cercul restrâns al specialiștilor în domeniul în care autorul excellează.

Etnosofia (Paideia, București) e a doua carte care pe care Petru Ursache a publicat-o în 2006, după *Antropologia, o știință neocolonială* (Timpul, Iași). În prelungirea contribuțiilor lui Ernest Bernea din *Spațiu, timp și causalitate la poporul român*, lucrarea reușește să delimiteze o „filosofie populară” (definită incipient de Petru Ursache într-un eseu al său din 1998, *Etnoestetica*), ale cărei fundamente nu sunt, desigur, la fel de riguroase și de sistematice ca în filosofia autentică, dar care, analog acesteia, arată faptul că, pentru țărănul român, existența nu curge la întâmplare, indiferentă la spectacolul evenimentelor, ci după forme constituite și predictibile.

cronică literară

Autorul analizează aceste forme trecute în documente folclorice paremiologice, narative, lirice și religioase, pentru a arăta că societatea tradițională românească opera frecvent cu trecerea de la particular la general, de la concretul dezordonat al vieții la specia și la genul sintetic al reflexivității. Mental și comportamental, adică ontologic și moral, în vechiul sat autohton existau concepții foarte bine definite despre categorii ale filosofiei de totdeauna: bine, rău, prietenie, dușmănie, bucurie, ură, viață, moarte, frumos, urât, ordine a universului, trepte de realitate. Ele sunt repartizate în cele cinci secțiuni ale cărții (*Fenomene ale gândirii logice, Legea morală, Tipuri de comportament, Cadre familiale și socio-cosmice, Etnoștiințe*) și raportate mereu atât la abordările sistematice ale filosofiei europene clasice și moderne (Aristotel, Cicero, Kant, Unamuno, Nae Ionescu, Noica, Foucault, Derrida, patristică, Biblie), cât și la cele ale antropologilor și folcloriștilor consacrați (C. Rădulescu-Motru, E. Bernea, A. Gorovei, Ov. Papadima, A. Olteanu).

Ar fi de remarcat, dintru început, preocupa-

rea autorului de a legitima posibilitatea conturării unei filosofii populare, în condițiile existenței unei opoziții nete între gândirea de tip rațional și cea de tip magic. Se știe, diacronic vorbind, că magia a fost pre-știința societății premoderne și că a favorizat apariția spiritului științific. Numai că astăzi informațiile noastre despre gândirea magică sunt fragmentare, scoase din ansamblul general al primelor forme de reflexivitate.

O refacere a structurii logicii primitive e, așadar, oricând necesară. „Eu cred”, spune autorul în deschiderea capitolului *O logică a concretului*, „că diferența dintre gândirea magică și gândirea logică (sunt, totuși, două tipuri distincte de meditație și de cunoaștere) stă în modul în care fiecare parte își dispută obiectul aflat sub observație. Magicianul îl supra dimensionează și-l plasează într-un context marcat de elemente ficționale, logicianul îl percepe în datele lui reale, ale concretului. Primul este actor prin excelență, iar acțiunea lui, bine intenționată la origine, eșuează în spectacol; celălalt se afirmă ca un veritabil tehnician și sfârșește prin a evidenția, cu argumente convingătoare, calitatea de adevăr ce poate fi pusă pe seama obiectului în cauză”. Dar aceeași „calitate de adevăr” e evidentă și în sentințe de tipul „Omul e măsura tuturor lucrurilor” (Protagoras), și în cele de tipul „Omul e om și numai om” sau „A vorbit și nea Ion, că și el e om”. În ambele cazuri antropocentrismul e prezent în esență, dar cu formulări diferite („Calitatea de om este condiționată de facultățile electivă ale individului de a face productive faptele de limbă și de gândire în folosul cunoașterii”). E-adevărat, o „logică naturală” sau „primitivă” luată separat, ca știință de sine stătătoare, ar fi un non-sens, spune autorul, dar analogiile între procesele logicii filosofice și cele ale logicii naturale merită evidențiate. Petru Ursache o face scriitor, punând alături mecanismele logicii de manual (cu baze în analitica aristotelică) și proverbele, sentințele și ghicitorile din folclor, singurele specii populare care se pretează la asemenea analiză. Cu precizarea obligatorie că, spre deosebire de sentințele filosofice riguroase, cele populare nu fac o delimitare netă între realități și noțiuni, nu acordă unora (omul, soarele, cerul, pământul) statutul privilegiat de temă de reflecție față de altele (buratul, de pildă, sau pepenele, sau dovleacul sau castravețele, obiecte preferate ale unora dintre ghicitori), considerate minore, mult prea particulare și concrete. „Anonimul”, afirmă autorul, „nu și-a îngăduit ierarhizări facile în operații de gândire de asemenea răspundere. Nu se face caz pentru soare, ca să fie neglijată găza. Păgubită iese știința. În inventarul tematic al

noțiunii, orice lucru ori ființă, de la om la roata morii, de la soare la rămă și la bobul de grâu se bucură de interes egal până la epuizarea cu noașterii. Omul arhaic are teamă de necunoscut și poate că tocmai frica i-a deșteptat curiozitatea pentru cercetarea lucrurilor, locurilor spațiilor, pe toate fețele”. Cu alte cuvinte, omul arhaic gândește holist, față de omul modern care e dialectic. Omul arhaic păstrează legăturile între ierarhiile realității, omul modern le desface, în efortul său de cunoaștere obsedată de progres.

În ordinea morală, autorul susține că țărănul nu se îndoia de existența principiului binelui, fundamentat, desigur, pe baze creștine așa cum Kant credea într-un principiu al binelui care transcende simpla fenomenalitate. Legea morală era venerată în comunitate românească tradițională ca venind „de sus”, iar abaterea era percepută ca „păcat”. „În filozofia încă nu circula cuvântul ființă, atât de drag existențialiștilor de mai târziu și în generația post-husserlianilor. În schimb, țărănul carpați obișnuia să spună: «să ne păstrăm ființa», fie în sens religios, fie în înțeles istorico-etnografic”. Chiar dualismul din legende cosmogonice românești, dincolo de presupusa influență bogomilă, postulează același principiu al binelui creator, căutând să justifice imperfecțiunea umană și pe cea a lumii prin existența unui principiu antitetice, e-adevărat, inferior. Ordinea morală pre-existentă (bine-rău, Fără tate-Nefărtate) se transmite și în societate umană, traducându-se prin virtuți și vicii.

Săvârșirea primelor imită acțiunea creatoare a lui Dumnezeu, complacerea în celălalt imită acțiunea distructivă a Dracului. Acest „teologie populară” duală nu trebuie, însă interpretată în sensul unei inconsistențe credinței contextualizate de Biserica oficială pentru că, susține autorul, comportamentul religios al țărănului nu vedește un „practicism minor, ca în mitologiile străvechi”, ci „armonizare necesară între experiența imediată înduhovnicită și meditația responsabilă, suocrotirea gândului divin”. „Așa se face că paremiologia urmează învățămintele dobândite de țărănul analfabet din perioada satului «de tip clasic», prin cărțile de cult și prin predicile rostite în amvonul Bisericii”.

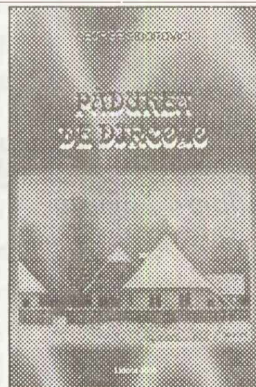
De altfel, proveniența biblică canonică (non-apocriafă) a proverbelor românești surabordate de autor într-un capitol special (*Exemple de surse scripturistice*), așa cum fenomene ca nebunia sau cerșetoria, oglindite în paremiologie, sunt puse în paralel cu analizele post-moderne despre marginalitate ale unui M. Foucault (în *Comportamentul moral sau bătălia pentru triumful binelui*).

Menționând și referințele la relațiile de familie, la rolul binecuvântărilor și al blestemelor, la muncă și la imaginarul astral, se poate spune cu certitudine că lucrarea lui Petru Ursache acoperă aproape integral un domeniu pe care M. Vulcănescu, C. Rădulescu-Motru sau C. Noica doar l-au semnalat.

1) **Pacea din noi**
(Oana Manolescu)
Editura Privirea

2) **Pădurea de dincolo**
(George Sidorovici)
Editura Lidana

3) **Cartea prietenilor mei**
(Jordan Chimet),
Editura Universal Dalsi

Cu oarece vreme în urmă, un cotidian central a publicat o mini-anchetă literară despre poezie, poeți și destinul acestora în România de astăzi. Dincolo de superficialitatea „obligatorie” care este (blagos-)lovit orice demers cultural ăzduit procustian de oricare ziar autohton ctual (iar superficialitatea inerentă ar trebui să cam invalideze finalitatea demersului cultural respectiv!), concluziile sunt sumbre. Poezia nu mai are drept la voce și la vot în gora vicțiurii noastre zilnice la început de mileniu trei, ceea ce îl face pe poet (cel puțin așa declară unul dintre respondenții la amintita anchetă literară) să îi tragă mai peste ochi muzei și să se orienteze spre îndeletniciri mai creative. Așa că frați/surori cu românul înmân talk-show-ul, telenovela și maneaua. Ei bine, cu acea senzație de „nelalocul lui” pică minoritarului, dar care îi biciuește goliul și îi dă un zvâc, declară că eu citesc încă poezie, aici și acum, în România anului 2007. Și nu fac asta pentru că practic periodic prezienza literară, ci din plăcerea de a experimenta o emoție omenească autentică provocată de un text autentic. Am în biblioteca personală o cărțuie intitulată **Sunete fun-amanetale**, între copertele căreia stau umăr umăr mostre din spusele poezilor magnifici lumii și ai timpurilor. O răsfoiesc/recitesc unci când vreau să am o stare de bine. Itorcându-mă la zilele noastre aidoma unor în transhumanță, accept că invazia de oh-ri liricoide păstorită cu lejeritate de edituri splătite financiar poate împinge ideea de poezie într-o postură de funcționalitate esuetă, invalidând-o cultural și social. Înșă

cărți de luat acasă

ceea ce privește poezia adevărată, care se scrie în continuare și continuă să fie editată, iar cu parcimonie, aceasta există. Ea ne ivește în ochi din reeditările cărților vechi din cărțile noi care se ivesc pe rafturile librăriilor de lângă noi. Este ca și cum câteva rivinte coabitează într-o sinagmă care luminează fulgerător un noian de trăiri haotice îl ordonează într-un sentiment, într-o atitudine, într-un gând. Este ca și cum o metaforă schimbă existența pentru că îți arată alte ipuri și asemănări ale acesteia. Este ca și cum un poem ales este un companion fără de care trăiești în ne-cunoștință de tine. sumându-mi poziția de minoritar literar, uit printre sute de apariții editoriale acele cărți cu poeme cinstite. Fiind norocos sau mai persistent, le și găsesc. Una dintre ele este **Amnezia**, de Rodica Buzdugan, apărută la Editura Muzeu Literar Român, în anul 2006. După opt volume și trei „măști” de presivitate poetică, Rodica Buzdugan pune în ecuație memoria iubirii și iubirea în memoria, într-un discurs cu sufletul la gură. Ceea ce, de altfel, îi și certifică forța genină de impact. Acum. Pentru că dintre celelalte apariții editoriale unele au fost volume, unele au fost cărți. Iar cele trei „măști” de presivitate poetică au înregi-strat cronologic cercarea de la rostirea de/pe scenă, la numirea și inițiantă. Acum, deci, poezia scrisă de Rodica Buzdugan conține și transmite fragmente din ADN-ul condiției umane. O experiență erotică negativă provoacă reacția lanț prin care ființa interioară încearcă să păstreze consistența: amintirile demo-

Jocul cu memoria de sticlă

gabriel rusu

nizate sunt expulzate (sau par a fi expulzate?!), tot așa cum un corp străin este respins de un organism care se simte agresat. Dar chimia sentimentelor poate produce și surprize: „lumină,/ blestem./ departe./ mă scap./ mă spăl/ de păcat./ apa lurdului/ mintea mea/ construiește./ nopți/ de dragoste./ coșmar./ delir./ transpirație/ rece./ mă trezește/ alt soare./ buze păcătoase./ atingerea./ romei./ frumusețea/ îmbrăcată/ în armura/ altui timp./ culeg/ amintiri” (**Coșmar**).

În fapt, amnezia indusă programatic se metamorfozează într-o a doua memorie. Uitarea impusă nu este absolută, prin ea plutesc reziduuri ale întâmplărilor *d'antan*, iar această altă memorie funcționează ca o oglindă care se încăpățânează să nu-și piardă luciul.

Avortul provocat memoriei, întru vindicarea de durere, este lovit de nulitate. Singura șansă de salvare se ivește prin apelul la biologic și biografic, la o nouă experiență erotică, de data aceasta pozitivă. Ființa interioară purcede să culeagă noi amintiri: „să învețe/ să se urce în autobuz./ să ceară un bilet./ ce târziu./ hainele/ sunt sofisticate/ pentru cât/ de săracă este./ nu are bani/ să cumpere/ altele urâte/ așa, ca viața” (**Târziu**). Dacă trecutul nu se lasă golit de substanță, o substanță născătoare de coșmaruri, există în schimb și la schimb un prezent care cere să fie umplut cu un alt fel de substanță, de sorginte binefăcătoare. Viața poate și trebuie să fie re-învățată. De la „ea chiar crede./ născută/ cenușăreasă./ cu părul cârlionțat./ ochii obosiți./ buzele arse./ zâmbetul trist/ și fără amintiri” (**Fără amintiri**), se ajunge la „a început/ să lucreze./ (vorbește/ fără accent/ dar vorbește./ lacrimile/ i se topesc/ înlăuntrul./ e cenușie/ nu doar/ cenușăreasă.)” (**Cenușie**). Rememorarea nu se mai face într-o notă tragică, se face în cheie melancolică: „dar ce amintiri/ scoteau/ din mine./ mi-l puneau/ pe pâine/ și trebuia/ să mănânc./ soarele străluccea/ mai puternic./ ploile aveau/ gustul fragilor/ de acasă./ era/ o amintire” (**Trebuia**). În această fază, textul transcrie **jocul cu memoria de sticlă**, care este transparentă, permițând punerea față în față a încrâncenării pesimiste și a exultării optimiste, dar este și casabilă, lesne de spart în nenumărate cioburi, într-o acțiune justițiară. Ființa interioară se vede forțată să accepte așezarea sub semnul dedublării: „nu am/ doar voință./ chiar cred/ că merit/ coșmarul./ reușesc să/ uit./ am/ o altă viață/ despre/ care nu știu/ nimic” (**Altă viață**). Aici este chiar momentul să amintesc grafica magistrală a lui Tudor Jebeleanu, atât pe coperta cărții, unde tema dedublării chinuitoare violentează în bine sensibilitatea cititorului, cât își în ceea ce privește ilustrațiile din interior.

O ființă interioară scindată implică o memorie fracturată: „după un an./ prietenii mei/ trăiesc la fel./ aceleași principii./ sigur/ lipsa banilor/ o problemă./ eu, pierdută/ între frontiere./ cu memoria/ spartă./ nu reușesc/ să-mi amintesc/ unde am greșit” (**Neschimbăți**). Din infernul dedublării, izbăvirea poate fi aflată prin ritualul taumaturgic al

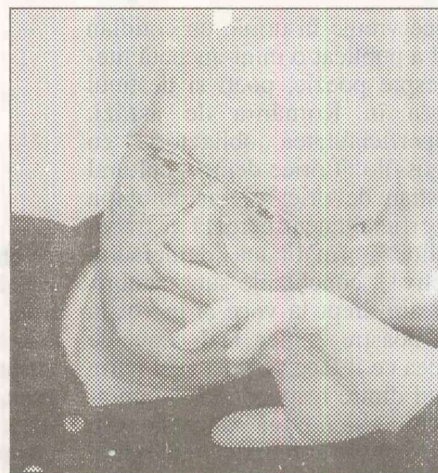
luării în posesie a unei noi existențe: „mă trezesc/ în fața amintirilor/ și fug/ de fiecare dată/ mâna ta/ mă așează/ în palmele/ uitării./ speriată/ privesc/ necunoscutul/ crescând/ în jurul meu/ ca o iederă/ domestică./ mă cațăr” (**Speriată**).

Încetul cu încetul, tonul discursului nu mai este cel al unui *lamento* sălbatic, devine o relatare civilizată, ușor tristă, ușor ironică, a noii realități care își revendică propria-i istorie: „nu recunosc/ bluza albastră/ cu fundiță roz./ niciodată/ nu am îmbrăcat-o/ e simpatic de inutilă./ pantalonii albi/ mă pun pe gânduri/ sunt grasă/ su voiam să slăbesc./ nu-mi amintesc/ nici de sacoul/ cu nuanțe mov./ câte lucruri/ inutile/ poate ascunde/ viața” (**Inutilități**). Și iată cum, ca printr-un miracol, prima experiență erotică, aceea nefastă, își pierde capacitatea de a răni, tăișul ei rău în amintire a devenit locit, iar ea este de tot uitată în cufărul cu vechituri al existenței normale. Ființa interioară și-a redobândit coerența. Este acum capabilă să conceapă și o declarație de independență: „femeia/ nu e o fustă/ scurtă./ nici blugii mulari./ nu visează/ complimente./ ochiade./ ieșiri în oraș./ nu e o sculptură/ ce-ncântă/ ochiul curios./ nu e simplu/ să fii femeie./ lupți cu o lume/ bizară./ visele toate/ precum fluturii/ mor în splendoare./ vrei jumătatea/ ce știe să vadă/ visele fluturi./ s-alinte/ lacrimi ascunse./ dorința supremă/ de-a naște copii/ și câte lucruri/ mărunte// în sufletul/ de vis/ al unei femei./ femeia/ nu e/ un cuvânt oarecare/ nu e păpușa/ cu comandă/ specială./ nu poate fi/ ce vrei/ să fie/ nu e deloc/ simplu/ să rămâi/ femeie/ și vie” (**Vie**).

Se spune că tot ceea ce nu te omoară te face mai puternic. O experiență erotică eșuată este înlocuită cu una împlinită și tocmai acest parcurs existențial, care se numără printre cele definitorii în raport cu condiția umană, este exemplar transpus în poemele imaginate de Rodica Buzdugan. Imaginate și apoi scrise cu o grafie sobră a metaforei, exact ceea sobrietate a rostirii care potențează semnificații de cursă lungă: „am avut încredere în ea/ în imaginile incredibile/ cu toate/ restricțiile/ pe care zi de zi/ le impunea./ oglinda era./ cum bine știți./ dintotdeauna/ făcea parte din mine/ ea știa/ ceea ce eu am uitat/ încercam/ să scap/ de obsesiile ei/ care erau și ale mele./ ei bine nu./ derula imagini./ amintiri dragi./ așa reușea/ de fiecare dată/ să rămână/ parte din mine/ mă șantaja sentimental” (**Șantaj**). La urma urmei, viața și textul sunt două cenușărese (dar citiți basmul până la capăt!) care se oglindesc una pe alta.

Pentru Rodica Buzdugan, viitoarea carte de poeme ar trebui să însemne un nou început de drum. Îi doresc să descopere poeticește răsul recuperator, acela când rece, când cinic, când blând-înțelegător, când de-a dreptul înțelept. Oglinda îți arată tot atâtea destine cât lumea și oricare dintre acestea are drept la viețuirea scrisă.

1. „Strălucirea eternă a minții neprihănite.“
Dar de unde îți tragi forța și cum îți apropii puterea pentru a crede că poți să-L iubești?
Întrebare sau este (doar) soapta de fier în noapte?
2. „E viu, dar, vai, nici asta nu-i prea sigur“, credea Hölderlin despre Empedocle.
Altcineva a spus: „Mâncător de porc/ limbă de târfă“.
În alt registru: „O să-l arcem/ pentru că în pământ/ mișună târătoare“.
3. De văzut „viermele de foc“ doar din orizontul de pământ?
4. Sentința/sentență: Trebuie să apreciezi ceea ce nu vezi?
A vedea nu înseamnă a înțelege.
Astfel, cum îți apropii puterea de a înțelege fără să vezi?
5. Nu struguri fermentați, ci boabe în bătaia puștii.
6. Chateaubriant: „Memorii de dincolo de mormânt.“
La un asemenea cuceritor (Napoleon), asemenea ministru.
7. Cum să încerc să-mi amintesc: „la revedere, suflete“?
Iova spunea în cimitirul Andronache: nu este vorba despre „suferință“, ci despre „durere“.
Dacă durerea face valuri printre cei care nu pot să își ascundă lacrimile, dacă lacrimile sunt „binefăcătoare“, - durerea să fie un privilegiu?
Eu știu: în suferință lacrimile sunt neștiute.
Rareori sunt asemeni boabelor de struguri. În bătaia lunii.
În schimb, durerea mărturisită/afișată devine „estetică“
Suferința este „metafizică“, durerea a făcut „carieră“ în pagini în care și firul de iarbă este „construit“.
8. Suferința te întreamează, durerea te ucide atunci când (încerci să) scrii.
9. Într-o după-amiază (martie, 2006) „devoram“ țigări-cu-țigări la priveghiul lui Petre Domșa. Țigări-cu-țigări și lacrimi. Fratele, Constantin Stan, autorul „Gerdei“.
Ce să-i fi spus? Nu aveam tăria să ne privim, nu aveam tăria să „povestim“, așa cum (se) cere ideologia durerii.
Încercam să respirăm, comunicând prin gesturi firave.
Gesturi pe care suferința, ca o otravă, ni le oferea drept ofrandă.
Ce să-i fi spus?
Că printre ziduri crește nepăsarea/ Că mortului îi este frică să stea singur?
Nimic din toate acestea: stam pe o băncuță, trăgeam țigară/ după țigară în liniștea atroce a priveghiului.
Din când în când, lacrimi care creșteau și se uscau.
Ce să fi spus?
10. După ce terminasem de scris „îngerul exterminator“ (varianta publicată, Editura Cartea Românească, 2002) credeam că suferința este giulgiul care se așază peste ochii închiși.
Notasem: Ce groaznică priveliște să îți contempli harul!
În 2003 am scris „Cum nu sunt cei pierduți“.
Și, în noaptea priveghiului, mi-am dat seama că „văzusem“: înainte ca suferința să fi dat năvală, să fi venit ca o boare peste cei care încercau să supraviețuiască durerii.
Paginile acelea au rămas neschimbate.
„Văzusem“ și atât. Ce să fi „schimbat“?
„Durerea“ generează „despre“.

viorel sâmpetean

11. Powder: „personajul“ care redescoperă uimirea. Powder uimire.
12. Am înțeles că „Cișmigiu“ te poate trimite la „șipot de izvoare“. Că Bibescu l-a adus cu cheltuială pe Mayer de la Viena (Viana, în vol. **Ardealul**) ca să gândească, să măsoare și să pună la cale „rostirea pajiștilor“. Formularea este de o cuceritoare „desuetudine“, de pus pe-o copertă.
13. O, là, là... Îmi re-apare mesajul din scrisoarea lui Vian către Călinescu: „Te îmbrățișez cu brațele spiritului meu! Ce respirație! Asta da „desuetudine“.
14. Tot timpul vor fi „cititori“ care să ne învețe cum să citim.
15. Notă (din Palatul C.)
Într-o noapte, rămas sub pază, am deschis larg ferestrelor încăperii în care credeam că „lucrez“. (Aveam să demisionez fără regrete!).
Baza porțiunii din parc pe care o vedeam era într-o lumină nefirească.
Prin rădăcinile copacilor izbucneau fascicule orbitoare de neon. Ramurile în lumina orbitoare.
Am vrut să ies, să respir: șapte câini, fără lesă, mă înconjurat de îndată ce am pătruns pe alee. Auzisem de luminile de pândă. Nimic mai mult.
Învătasem de la câinele meu lup. El se face arc atunci când simte ucigașul. Câteodată, comenzile sunt înșelătoare.
Eram înconjurat de ramuri de neon. Și câinii, în loc să ucid prada (inutilă), s-au oprit la trei metri. Nu am auzit nici comandă.
Nu știu cât să fi rămas nemișcat, fixat în fascicolele înșelătoare.
Am făcut semnul crucii. M-am retras pe alee. Am urcat scările.
Ajuns în birou, am lucrat la ediția Șevardnadze care trebuia să apară în câteva zile. „Transpunerea“ cuiva suna „Că dracu“ în românește, a fost re-lucrată în mare grabă, vinovată fără vină, scârbit, mi-am dat demisia.
Am rămas cu imaginea din parc, înconjurat de câini în lumina orbitoare, în parcul Palatului în care, atunci, trona un ateu.
16. De reținut (pentru Powder):
Ideea se strecoară funcție de trufia/slugărnicia acceptată/ Ne-acceptată sfiala/ trufia devine mecanism/ al puterii care spală pe picioare, deopotrivă/ copii-eroi și partea celor care-n taină/ aruncă fumigene în ochii calzi ai turmei.

Prozatorul **Florin Logreșteanu**, filolog specializat în etnologie și dialectologie, este cunoscut printr-un volum de nuvele și povestiri și prin cele trei romane publicate. Nu este un prolific, ceea ce demonstrează o elaborare scrupuloasă, exigentă, iar cărțile sale au afinități cultural-livrești.

Acțiunea romanului **Labirinturi** (Editura Cartea Românească, București, 2003) este plasată în mediul studentesc și pe un șantier arheologic aflat într-un masiv fabulos și, deși se încadrează perfect în regulile realismului, este marcată mai ales de evaziunea/sublimarea în simbolic. Scriitorul are această grijă de a nu lăsa epicul la nivel factologic. De altfel, el este un subtil analist, știe să disece aparențele, să construiască în planuri paralele, aventurându-se în *labirinturi* fascinante. Tehnica ar putea fi definită drept palimpsestică sau polifonică. Personajele au mai multe stratouri, sunt retractile sau poartă măști, au o dimensiune disimulată, misterioasă.

Povestea este a unui idealist, profesor la facultatea de arheologie, Urcan Rodion, posedat de viziunile sale, de convingerea că a descoperit în masivul Detunata urme ale unei civilizații arhaice și hotărât, prin cursurile sale exaltate, să facă prozești, dacă nu printre colegi, măcar printre studenți. Din această cauză, imaginea sa universitară este într-un fel compromisă, fiind socotit un pătimaș, un om rupt de realitate, bântuit de o himeră.

Profesorul Urcan Rodion este însă o somitate în domeniul său și un om, cu toate că închis în sine, cu un suflet generos. Calitățile sale, care nu se află la vedere, sunt intuite de plătând și poetica sa studentă, Letiția, de-a dreptul captivată de imaginea morală și spirituală a mentorului său. Reflecțiile acestuia, aproape aforistice, par a fi identice cu intențiile narative ale autorului: „Dar de ce să credem că existența trebuie să fie neapărat complicată?... Oricum, nu vom ști niciodată cât de complexă este... Ne ajunge cât avem. Important este să descoperim esențialul în simplitate...” (p. 36). O astfel de prescripție se aplică în carte, recurgându-se la întâmplarea banală, cotidiană, detaliată până la aspectele ei elementare. Într-o asemenea viziune, trecerea din real în imaginar se face cu naturalețe. Discursul fluent, alternarea prezentului cu timpul retrospectiv sau cu virtualitatea reveriei, simțul estetic echilibrat, acuratețea construcției fac lectura atractivă, plină de vioiciune.

Letiția, îndrăgostită de profesorul ei, trăiește stări paradoxale, pătrunde prin vis în intimitatea acestuia, purtând conversații închinate, pline de tandrețe. Urcan este un contemporan, un extatic, obsedat de o idee. Încercând să comunice cu existentul, el crede că Dumnezeu nu este un principiu abstract, *Creatorul*, ci lumea concretă, *Creația*. Cu multă atenție, scriitorul urmărește nuanțat semnele prin care admirația unei tinere se transformă într-un sentiment ambiguu de dragoste pentru maestrul ei spiritual, mult mai în vârstă. În acest fel, Letiția este implicată/martora aventurii arheologice a profesorului.

Particularitatea scrisului lui Florin Logreșteanu constă în tehnica de interferare a vocilor, a planurilor real - virtual. În toial desfășurării unei scene obișnuite, se alunecă pe neașteptate într-o dimensiune fantastică/fictivă, care de fapt nu este altceva decât labirintul idealității, dându-se curs gândurilor celor mai intime ale personajelor. Acest joc de dedublare, al alterității, va funcționa pe tot parcursul romanului.

Autorul extinde conflictul, introducând încercările donjuanești ale profesorului Dumitru Leahu, detractorul lui Urcan, dar și scenele firești de gelozie ale lui Alexandru, prietenul Letiției. Discuțiile imaginare ale tinerei cu Urcan, cu Alexandru sau chiar cu Leahu, dublându-le pe cele reale, sunt monologuri de conștiință, proiecții psihanalitice. Letiția, aflată într-un moment decisiv pentru destinul ei intelectual și sentimental, are nevoie de o călăuză, de un inițiator. *Labirinturile* sunt de fapt căile imprevizibile pe care le va urma. În sensul acesta, romanul este unul de cunoaștere și de formare. În urma experiențelor

Un roman pe mai multe voci

paul aretzu

directe și a rezonanțelor profunde prin permanente colocvii interioare, protagonistă primește niște lecții existențiale, definindu-și propriul caracter prin raportare la ceilalți. Coșmarul labirintului, riscurile inexorabile exprimă imposibilitatea de a alege, absurditatea traseului existențial: „Pătrunse, la întâmplare, într-un culoar bănuț a fi mai accesibil, pe urmă într-altul și pe măsură ce credea că înaintea ei trebuia să aleagă dintr-o mulțime de intrări, la întâmplare. Era un haos amețitor de coridoare înguste și întortocheate, fără repere de care să se ajute cât de cât. Letiția știa că nu se va descurca niciodată în acest labirint; bănuia că se află prizoniera lui... N-o încerca însă teama.” (p. 90). *Labirintul* este deopotrivă provocator de angoase, dar și loc sacru al idealurilor, centru generic al lumii, dar și mormânt. Reprezentările onirice echivoce, eposul fantastic, simbolistica absconsă reprezintă caracteristici ale acestei cărți, care îi dau și un insolit caracter liric. În visul fetei, premonitoriu, în mijlocul labirintului, multiplicându-i conotațiile, se află cadavrul lui Urcan/al mentorului ucis.

După imaginile profane ale orașului, între care se distinge aceea metonimică a unui salcâm urias, urmează un drum al căutării sacralului, al ascensiunii, Letiția plecând, pe urmele profesorului arheolog, prin geografia labirintică a muntelui Detunata, ceea ce echivalează aproape cu o transcendență: „- Să cred că ne putem imagina și că suntem în cer? glumi Letiția iar el confirmă mișcându-și capul reflexiv” (p. 107). Urcarea pe culmi reprezintă *trecerea* într-un alt tip de civilizație, într-un spațiu al cărui exponent este păstorul Mitre și a cărui abatere o constituie profeticul Prizonierul, care și așa trăiește izolat de ceilalți. Letiția pleacă din lumea citadină/modernă, meschină și restrictivă, și ia legătura cu arhetipalitatea, cu natura sălbatică, stihială, cu tradiția, asumându-și libertatea de a decide singură cunoașterea nemediată. Detunata este arealul utopic, format din stânci, păduri, pășuni, izvorul de la Stâncile Plânse, lacul Prizonierului, rarii crescători de vite, împăcați cu asprimea și cu ce le-a oferit Dumnezeu, adăpostiți în case ascunse, risipite, și înconjurați de un cer veșnic schimbător. Scriitorul are un simț plastic remarcabil, selectiv și expresiv, dând tablouri intense, fără a recurge la postșe descriptive.

Treptat, se conturează mitul unui posedat de o idee, a unui obsedat pentru care o prezumție devine realitate. Se folosește mult alegoria. Urcan este și el un descendent al muntenilor care s-a înstrăinat de comunitatea sa, de vatra ancestrală și de aceea, prin arheologie, se întoarce la acestea. În vis, participând la un ritual ciudat, se întâlnește cu strămoșul său. Luând legătura cu spiritul locului, el caută iluminarea, se întoarce în trecut pentru a anihila ruptura, hiatusul, pentru a recupera veriga lipsă din traiecul tradiției. Ritualul la care asistă, unul de sacrificiu, este chiar al propriei înmormântări în vatra pierdută a vechiului sat. Trecerea subită din real în vis/în simbolică subconștientului și transformarea personajelor în ființe dedublate, aflate permanente în dialog cu propria conștiință, cu fondul lor creditar, având revelații și premoniții, dau romanului aspectul de labirint, cu multe chei și cu o considerabilă doză de inefabilitate. Împletirea vieții obișnuite cu (hiero)glifele imaginare conferă eposului un aer misterios, o dimensiune fabuloasă. În aceste condiții apare simbolul htonian al șarpelui, cu funcție întemeietoare și salvatoare. Prin participarea sa, Letiția se inițiază într-un sistem de cunoaștere mitică: „La adevăr, ajungi pe drumuri labirintice... Dacă ajungi...” (p. 139). Dar nu adevărul contează în această situație, ci adevărul ficcării dintre protagoniști:

împăcarea cu strămoșii, în cazul lui Urcan, împăcarea cu singurătatea și moartea și apărarea sacralității, în cazul lui Mitre, depășirea inocenței, în cazul celor doi tineri, Letiția și Alexandru.

Scriitorul crează o geografie complexă, similară, dar și simbolică, ascunzând urme, vestigii, himere, mituri evanescente revelate prin vis. Detunata este alternativa orașului, sălbatică și arhaicitate, sălașuri ale păstorilor risipite prin pustietăți, imaginea fantomatică a Prizonierului, a nebunului profetic, tainele îngropate în situl arheologic. În mijlocul acestor labirinturi, a jocurilor disimulării, în atmosfera muntelui ermetic are loc o dramă discretă, aceea a iubirii nedeclarate a Letiției pentru Urcan, care este acaparat total de iluziile lui. În final, eșecul lor este stenic, temei pentru alt început. Cei doi, profesorul și discipola, nu-și caută decât propria identitate, calea de ieșire din labirintul sinelui. Amestecul de planuri, încărcătura de imagini, realismul fantastic realizat prin trecerea din conjunctural în monologul din conștiință, în reverie, în mit, preocuparea permanentă pentru calitatea stilului reprezintă mărci ale unui baroc relaxat.

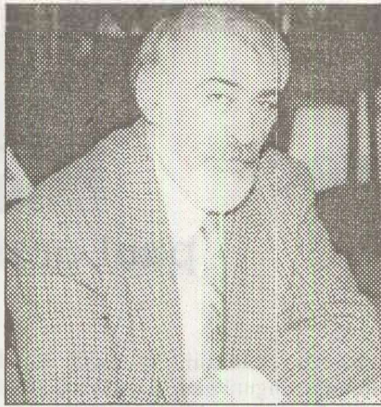
În esență, întreaga poveste, căutarea înfrigurată a civilizației pierdute, muntele abscons, sentimentele incerte dintre preceptor și discipol, admirație/dragoste/camaraderie, iluminările, viziunile, obsesiile, eșecurile, luciditatea reflexivă sunt strategii narative ale unei meditații existențiale, sunt configurații ale unor stări interioare

note

puternice și, nu mai puțin, justificarea unor sensuri morale/spirituale ale vieții. Dragostea imaginată a Letiției pentru Urcan este modul de a-i oferi sensibilitate arheologului închisat, obsedat, lipsit de impulsuri afective, sugerându-se că, în exercitarea cunoașterii, rațiunea trebuie dublată de iubire.

Cartea are un final spectaculos, Prizonierul este găsit ucis și se dă curs unei anchete criminologice, având loc astfel o întrepătrundere/contaminare a celor două spații de existență, simbolic - real. De altfel, moartea Prizonierului, care este inițiatul la un grad înalt, posesorul de taine, anulează încărcătura mitică. Scriitorul practică jocul dintre ceea ce este vizibil și ceea ce este ocult, dintre aparența încremenită și magma adâncurilor: „De-asta îmi place mie lacul acesta, schimbă deodată vorba arheologul. Oricât s-ar scurge cerul în el, nu-l clintește pentru nimic în lume; rămâne imobil. În schimb, forțe din adânc îl pot face de nerecunoscut... Uneori, un monstru...” (p. 239). În afara fracturii dintre spiritele htoniene, ancestrale și descendenții moderni, cartea urmărește și falia dintre generații, conflictul dintre morți și vii, dintre oraș și comunitatea rurală. Arheologia/cunoașterea intră și ea în conflict cu teama de a nu tulbura trecutul, de a nu-i profana pe cei duși.

Romanul lui Florin Logreșteanu, construcție densă și insolită, ilustrând prin varii mijloace conceptul tematic de labirint, de loc al tuturor direcțiilor, al tuturor capcanelor, al interiorității infinite, revelează un prozator de forță, cu un stil singular, cu o narațiune captivantă, capabil de analize și de jocuri de idei dintre cele mai fascinante.

grișa gherghei

Foametea din 1946 a făcut din tot omul un fel de filozof, cu vreascuri pe față și ochii infundați în orbite, parcă pe o spuză de jar. Unii aveau un fel de os în gât, o momeală de pescuit adânc dincolo de buric, undeva, în volbura sughițului. Orașul se transformase în sat, luna în pâine, copacul în cumpănă și moartea în tot ce voia ea. După cum se crăpase de uscăciune pământul, trecusem de nenorocire. ba chiar eram cuprinși de o bucurie de vatră care mirosea a nebulie. Mirosul acum, până să se răspândească în vorbe, se zice că a fost simțit pentru prima dată de Costică Pașol, un vecin cu toată lumea. Familia noastră locuia pe lângă Oborul de vite și, desigur, eram vecini cu hornul și prunul lui Pașol. Când venea vorba despre Pașol, toți erau de acord că acest om nu va sfârși bine. El avea acel curdur de-a se băga, ca înjurătura de mamă, în orice. Dacă te uitai pe urmele lui puteai să înnebunști, când avea trei picioare, când unul singur cu vârful înapoi. Noi ne opoșisem în acest cartier fugind din centrul orașului datorită unei neînțelegeri etnice cu Lili Marlen. Ce răcoare!!! Trebuie să vorbesc acum, chiar imediat despre sfârșitul războiului pe plan local. O nenorocire nu vine niciodată singură, nici fericirea, zic eu. Toate marile momente ale lumii, bune sau rele, pot avea

cerneală proaspătă

sinurătatea lor, urmările însă fac pereche. Dungile negre de pe plicuri au stors lacrimi vieții pe timp de secetă neagră. După primul pas, viața știe să facă cărare, la fel de nouă, poate mai veche. Când auzi "așa se spune", să știi că totul începe de la început. Amintirile sunt cele mai bune leacuri pentru inimă, "asta este". Se vede treaba că până la Berlin mai era cale lungă, mulți nemți s-au îmbrăcat în haine de pace și au rămas la foamea noastră. La început rușii au căutat femei și voce, așa a apărut cătecul: "femei iest, votcă niel." O adevărată fericire pentru comercianții de vânduți și de neveste vesele. Se pare că rușii au filtrat benzina de la tancuri prin cămășile de noapte ale cătaveicilor și au tras la măsca, chiar în timpul amorului, până au rămas pe frână. Pacea are și ea regulile ei de război: unii au fost împușcați, alții degradați, ceilalți s-au retras în cumpătare, la scrisori. Eu nu știu rusește, dar le citeam scrisorile încalduritelor. Puneam de nuntă din davai în davai pe niște merisoare acre ca dracu la strămbătură. Nu știu pe unde au fugit turcii, grecii, armenii, dar orașul nu mai mirosea a cafea, nici a portocale, doar braga mai scotea săgeți din putini uscate și canale. Centrul orașului despre care vorbeam nu era altceva decât un gang lung de vreo treizeci de pași care lega strada Domnească de scările aproape prăbușite ce iuteau drumul spre gară. Un singur lucru este clar pentru mine, toți oamenii care se duc la gară în timpul războiului simt nevoia să urineze până să ajungă la gară, pe unde găsesc, cu alte cuvinte am trecut și noi pe aici. Gardul nostru se întindea sub umbra a trei octari și putea să cuprindă cam șizeci de șirloaie. Pe partea cealaltă, gangul era străjuit de un zid de cărămidă mâncată cel puțin de vreo două ori, dar putea întruna. În timpul unui război nu putem vorbi despre nesimțire ca pe timp de pace. Nu de alta, dar orice soldat poate să devină un erou și atunci ce facem? Până să ne cardească americanii lapte condensat și căldările acelea de cinci ocale de carne de porc cu porumb și alte alea, toate mesele erau festive. Se mânca ciorăb, stăncuță, vrabie cu mălai de măturici, chiar și un fel de gândaci de frasin cu proprietăți excitante, de visai chiloți de mătase de cucoană mare. Domnul Pachel, un fante de mahalala care și ntea fără greșeală când are o femeie de gând, se plângea de gură uscată, nu mai putea fluiera semnalul amorului, pe când domnul Pașol, prietenul lui, nu mai putea scuipa norocul în palmă la zaruri, din același motiv. Cu cine

Un căluț de pâine neagră

juca Pașol zaruri!? Cu nemții încartiruți la Doamna Matilda. O namilă de femeie care făcea chiftele din orice, chiar și din vorbele nemțești cu baionetă. Cu cât se apropia mai mult frontul, nemții nu mai dădeau duble și își miroseau urmele ca indienii și nu mai erau ei. În cartier circula deja un plugușor cu Stalin care l-a prins pe Hitler la telefon și i-a spus: Măi Hitler încetează.../ că se accelerează... Pașol spunea că aștia doi nu mai țineau minte din ce s-au luat. Se pare că era lucrul cel mai grav din toată nenorocirea, după părerea lui. Dacă nu-ți mai amintești cum ai rupt pâinea în vorbă, te împaci mai greu. Eu aveam vreo zece ani pe vremea aia și mă gândeam la bietul Hans, un caporal de-al Matildei care se otrăvise cu niște bomboane pentru copilași... După moartea lui Hans au mai trecut câteva zile și nemții au început să adune cu arma la umăr vitele oamenilor din cartierul nostru în Obor. Dacă până atunci lucrurile au fost cum au fost, acum se dădea cu patul armei în cap la orice vociferare sau rugămintă. Căzuse frontul. Aliații bombardau gara și portul, iar nemții se retrăgeau în debandadă din fața rușilor. Noaptea, la lumina unor reflectoare, nemții au împușcat mai mult de 300 sute de vite și au lăsat pază să nu tragă nimeni de carne. Spre dimineață, mugetul s-a făcut brânză. Șeful acestei operațiuni a fost Anton, un caporal SS, ajutat de Nicolai, un trădător rus care pentru informațiile aduse nemților avea dreptul să poarte duminica uniforma germană de ofițer. Vitele oamenilor au fost împușcate duminică, Nicolai, purta uniforma trădării lui. Un soare bun de muscă a adus roiri nesătule de pretutindeni, nici haitele de ciini nu mai lătrau la lună. Tifosul exantematic plutea pe aripile muștelor și sclifoseala primilor muguri. Singura vâcută care a scăpat a fost roșcata lui Pașol. Aici s-a lucrat viață pe viață. Omul a strigat din pragul bucătăriei, de altfel întreaga lui casă, mai puțin cotețul cănelui: "vacă asta se numește Eva și e nevastă mea". Neamțul l-a împușcat în cap. Lucruri simple, aproape pure. Baba Zamfira a trecut așa prin ac: "Ai văzut, maică în fața morții a recunoscut adevărul, trebușoara asta o știam noi de mult, o țineam în gura tăcerii, să nu rupă gardul. Dacă mai trăia popa Gângu l-ar fi iertat de ducă, așa, am să-l îngrop eu, pentru vâcută." Pachel a venit prea târziu și nu s-a ales cu nimic. A tras o cruce și a plecat. Se zice că la prima beție a dat o explicație celor de față, necerută de nimeni: "Cât a trăit am fost prieteni, acum a murit și suntem dușmani." Frații Călărășu vorbeau în cor și scuipau în ochi tot așa: "Ce, mă, nu ți-a dat voie și ție la vacă?" Pachel a lăsat apa să curgă, cu aștia nu se punea nimeni. Nicolai a fost prins de ruși la o ibovnică de-a lui, una Marieta, o femeie cu plic militar cu dungă neagră pentru bărbat și împușcat, așa, ca în trecere de la una la alta. A fost vândut de cartier cu siguranță, altfel nu avea rost să-i arunce cadavrul în curtea Matildei, peste gard. Singurul lucru bun făcut de ruși în primele zile a fost arderea tonelor de carne putrezită din Oborul de vite. Nu cred că ar fi o greșeală să spun că nemții și rușii au fost în același timp în orașul nostru și au făcut cam aceleași lucruri: ne-au eliberat. Avem probe zguduitoare: o droaie de copii de vârstă apropiate și blonzi. Se putea vorbi despre cangrenarea aerului, duhoarea avea coarne, împungea tot ce întâlnea. Copacii miroseau a boală curvacească, zidurile trăneau a ouă clocite, până la smirnosul căcat, era cale lungă, îmi dau seama pe măsură ce scriu că amintirile mele put și acum, după șaptezeci de ani. Dragii mei puști teribili, vă rog să mă citiți, să aveți și voi ce vomita în noua literatură. În continuare ne-am întâlnit cu foamea pe masă, în somn, în vis și culmea în realitate, atât cât mai era. Din alt punct de vedere, în realitate, nu ești întotdeauna viu, poate nici mort, strigi țancă și ai scăpat, înspre ce vrei tu. Foame. După acest cuvânt, poți atășa două cuvinte absolut respectuase la îndemn: poftă bună. Foamea, ca și răbdarea, are nevoie de dinți tari, mai ales atunci când trece de coaja de pâine uscată, la scoarta de copac care cuprinde și alte înțelesuri, până la muguri. Foamea ca foamea, dar băutura e baza, pentru cei din cartierul Demobilizați, luai laolaltă, bărbați și femei. Și totuși, din ce naiba să faci băutura, când nici ierburile otrăvitoare nu se mai ițesc. Zeama de lopată o fierbi degeaba, e numai cruce. Pomana pentru morți se amână, dar nu mai pune nimeni bază pe ultimul drum. Popa se dă lovit de frica păduchilor și a sărăciei din gaura colacului. Pachel, care înainte de răsucirea figării citea pe îndelete bucățile de ziar, să știe pe ce a presărât mahoracă, a proclamat ca din sursă sigură: mortul va merge la groapă singur, cât de curând, de acum încolo! Pentru astfel de vorbe, Pachel era socotit un fel de filosof nenorocit, pentru că nimeni nu știa de unde are el bomboanele astea. Atunci când a spus că "pacea nu e sfârșitul războiului, ci începutul lui" nu a mai apucat să-și mai răsucească țigara și a luat o bătaie soră cu moartea. Pe bună dreptate, zic eu, toate femeile își așteptau bărbații, logodnicii, cele mai vârstnice copii

ori alte rude, ba chiar și vecinii cu mustăcioară, tuțuluși de uși multe. După această experiență, Pachel a început să lumeze foi de Biblie, că nici acolo războiul nu a încetat niciodată. Era singura carte din casă, un dar făcut de Pașol care la rândul lui nu mai avea nici măcar o copertă. Nu era un lucru rar, foarte mulți nu țineau cărți în casă. În schimb, aveau calendare care duceau șirul sfinților până la capăt ori alte foi cu sfaturi și denumiri de ierburi pentru fierț în caz de boală. Dacă nu erai atent, aceste foi se topeau în mână. Pe atunci circula de bună voie o adunătură de vorbe: "Nu-l da, fa, la carte, se rupe de lumea lui și-l suge damblaui." Păi! Mahalaua asta era o Facultate de vorbă subită. A trebuit să treacă multă vreme, până când oamenii au înțeles că Pachel fuma vorbe adevărate. La moartea lui au venit trei femei cu o sticlă de vin și au stropit sicriul pe rând. Gestul a fost atât de neașteptat, încât bețivanii n-au avut timp să reacționeze. Spre seară un nașparliu, băutor de gaz lampant a împrăștiat zvonul, că în sticlă a fost borș limpezit pe cârpă. De unde mătreată pentru borș, poate din capul lui tâmpit, a lămurit, unul Fusea, toată marțea morții. Da, da, era marți, cu pisică neagră la drum și nu mai puțin de 13. În casa lui Pachel s-au găsit cinci perechi de chiloți de damă, aproape noi. "Păi asta a avut sullivan de turc gata nădușit, că doar eu i l-am șters cu o broboadă de pe aici, apoi i l-am îndoit, în durerea lui." Acest Pachel a făcut mult bine pe ascuns. Nu a avut femeia lui niciodată, dar multe femei au născut pe nume fals în cartier. Nu știu ce naiba avea pe el, din trei vorbe cu o femeie făcea cu ochiul și se prindea. Pe la Dunăre rudele sunt mai mult o problemă de opțiune decât de sămânță. Cu toată foamea, această cumplită pedeapsă de la Dumnezeu, Dunărea a rămas în continuare albastră, în buzunarul lui de la piept. Adică ce, Pachel a murit, dar mostenește. Femeia care a stat la capul lui, aproape de moarte, a scos din casă ultimele lui vorbe: "Sunt încă viu, nu mai am lut". "Ați auzit, nu mai avea lut, să nu uitați vorbele astea." Vorbeam, încă din primul rând de pe această pagină, despre băutura, ca despre o bază aeriană a nebuliei, a bucuriei, a frumuseții, cine nu are aviație la cap nu câștigă războiul cu viața. Acum depinde de cât bei, dar mai ales dacă bei de drag. Cine bea de drag, nu are de ce să se teamă. Băutura nu prea se împacă bine cu munca, cei care merg pe sârmă trebuie să țină seama de treaba asta. Foamea este ceva îngrozitor, e un amestec de neputință, de rușine, de vinovăție față de celălalt, indiferent cine ar fi el. Foamea nu se împarte cu nimeni, face din tine un fel de radiator care nu mai are de șters decât speranța. Atunci când foamea se transformă în foame, putem vorbi despre o groapă comună. Până atunci mai avem puțin magiu și un căluț de pâine neagră. Se vorbea de un ajutor american care era pe drum, călare pe valuri, noi trebuia să așteptăm doar cu ciocurile deschise și cu mâinile la spate, ca nu cumva să lăsam de două ori. Marea problemă era cine o să împartă aceste ajutoare, atunci când vor ajunge și mai ales dacă nu vor intra prea mulți la pușcărie cu această ocazie. Slavă Domnului că au intrat, foamea începuse să miroase și a luptă de clasă. Nu știu câte clase erau pe atunci, oricum la oameni au ajuns, ca și acum, zecimalele. Am anticipat puțin atmosfera, despre terciul social vom sta de vorbă mai târziu, pentru unii prea târziu, când vom avea ceva în cioc. Au fost zile lungi, la un doi cu noaptea și, colac peste pupăză, la trei ieșiri din casă mâncai două băți de inventar. Dacă aveai ceva prin buzunar scăpai cu viață, dacă nu, scăpai de tot. Cam în acest moment au scos frații Călărășu primele sticle de mastică de pe fundul Dunării. Povestea acestui vas grecesc, încărcat cu băutura, circula de multă vreme, dar nimeni nu încercase încă Dunărea cu degetul. Se pare că nici lipovenii de pe malul celălalt care nu refuză aerul, dar preferă alcoolul. Frații Călărășu au lucrat noaptea, la lumina închipuirii, acoperiți de ceață și noroc. Au plecat despre râpele de lut galben, pline de oase, și au plutit printre minele nemțești, în toilul nopții, până când Gică a șoptit stop, ne lungim aici. Nimeni nu știe cum au scos ei o barcă de sticle, cum au respirat, cu ce ochi au văzut mastică, sigur este că la baza acestei capturi a stat norocul bețivului. Dumnezeu a ținut luna în gură și a scuipat puțină lumină, atât cât a trebuit. Dacă vindeau băutura puteau să cumpere un tanc. Ei au preferat să dăruiască jumătate din captură Măriei, o fată din cartier care se mărita cu un neamț rămas ca un copac în curtea fetei, înnebunit de dragoste și floare. A fost o nebulie, dar și o investiție pe termen lung a familiei Iordache. Au venit și rușii atrași de chioțe și acordion, s-a dansat cazacioc și periniță până dimineața, fără mâncare, doar câteva felii de pâine și niscai calbasan de buzunar. Războiul face tot felul de fotografii de pace. Nu știu ce să zic! Oare rușii ar fi împușcat toată nunta, dacă aflau că mirele era un tânăr ofițer SS? Acum e foarte greu de răspuns la această întrebare, trebuie să mă mai gândesc. Oricum, noi am intrat în Europa, rușii abia s-au retras...

gheorghe schwartz

El a fost „el”. Nici nu-i spuneau vreodată pe nume. El a fost doar „el”, rostit pe un ton conținând o milă amestecată cu lehamite. Mai mult cu lehamite. „El” a fost pata neagră a familiei, subiectul mereu amestecat cu suferință, cu lipsa de perspectivă și cu veșnica întrebare: „De ce a trebuit să ni se întâmple asta tocmai nouă?”

Când s-au căsătorit domnul doctor Ionescu cu domnișoara Vali, toată lumea era încredințată că îi așteaptă o viață de mare succes: erau frumoși amândoi, unici copii la părinți - și ce părinți! Ai lui proprietarii unui lanț prosper de farmacii, ai ei, tatăl director general în minister, mama conferențiar universitar doctor în medicină -, băiatul medic rezident, fata absolventă de Drept, dar, persoană activă, și-a luat viața în propriile mâini și, după ce a fost asistentă în cel mai mare birou de avocatură din județ, a devenit, la numai 27 ani, asociata patronului. Erau tineri, dar au reușit (și) cu forțe proprii, să aibă, la nici 30 de ani, apartamentul lor, mașinile lor și tot ceea ce trebuie într-o gospodărie modernă.

Singura pată - dar ce pată! - a fost „el”. Când s-a născut, toată lumea părea să-i fie destinată. S-a dezvoltat normal, era adorat de părinți, răsfățat de bunici și bine văzut de întregul cerc de elită din jurul casei lor. Prima suspiciune a apărut atunci când „el” s-a dovedit că refuză orice contact cu ceilalți copii: nu se juca deloc împreună cu ei, nici nu-i lua în seamă. Nici la grădinița engleză, unde a fost dus la trei ani, nu s-a comportat altfel. Inițial, medicii i-au pus diagnosticul *autism*, dar lucrurile nu s-au confirmat, băiatul comunica totuși cu cei din jur, doar că o făcea doar în limitele strictului necesar. Așa că, rudele s-au mai liniștit.

Vali, mama, mai plângea câteodată, noaptea când nu putea să doarmă, însă soțul ei o liniștea. Numai că a făcut și el o gafă, când i-a mărturisit propriile-i temeri: „Nu-i autist, asta e clar, dar tare teamă mi-e să nu fie schizofren”. Odată scăpată pasărea din gură, n-a mai putut-o lua înapoi, chit că garanta cu diploma sa de medic că nu poate fi vorba despre așa ceva. („Da, dar tu nu ești psihiatru!” i-o întorcea soția.)

Totuși, fără să participe prea activ la activitățile grupei, „el” a învățat ușor limba engleză și n-a pus prea mari probleme lui Mrs. Evelyn, educatoarea. Care nu-i reproșa decât că „e prea serios” și că nu se joacă decât mai mult silit cu colegii lui.

Din punct de vedere material, „el” s-a bucurat de facilități mult peste medie, primind tot ceea ce și-ar fi putut dori, deși el nu și-a arătat niciodată vreă pretenție și părea foarte mulțumit cu ceea ce avea.

Momentul adevărului a venit în clasa întâi. La prima ședință cu părinții, învățătoarea - desigur cea cu prestigiul cel mai mare din oraș - a luat-o la o parte pe doamna Vali și i s-a plâns că „el” nu e un copil ca toți ceilalți, e adevărat că nu perturbă desfășurarea activităților, e la fel de adevărat că este ascultător, dar nu are nicio inițiativă, nu se integrează defel în colectiv și pare a nu-l interesa nimic.

L-au dus din nou la medic. L-au dus și la un profesor celebru de la București. Acesta a dat un diagnostic pe care până și doctorul Ionescu a trebuit să-l caute într-o carte de specialitate. Nu, nu e nici schizofren, l-a asigurat profesorul, este o formă de introvertire severă și va depinde de

Un copil bolnav

evoluția ulterioară, mai ales la pubertate, de ce se va întâmpla în continuare.

Până la pubertate, „el” a trecut clasă de clasă, fără a străluci, dar acumulând suficiente cunoștințe pentru a promova pe cinstite. Cu toate atențiile familiei față de învățătoare, aceasta n-a reușit să se atașeze de un elev care nu juca în clasă un rol mult mai mare decât cuierul de haine.

Și, totuși, până la pubertate s-a întâmplat ceva, un lucru hotărâtor: „el” a învățat să citească și să scrie. De atunci, era nedespărțit de pix. Seria mai tot timpul. Docil, se supunea programului impus, dar, în tot restul timpului - „În loc să se joace la fel ca toți copiii!” -, stătea și scria.

Altfel, părinții și profesorii de la școală n-aveau de ce se plânge: „el” nu pune probleme la ore, răspundea atunci când era solicitat, nu era cel mai bun elev din clasă, însă nici cel mai slab. Nici acasă nu făcea lucruri nepermise, doar că nu era un copil ca toți copiii: chiar și faptul că n-a făcut niciodată nicio boacăna a început să devină îngrijorător. Iar faptul că își petrecea toată vremea scriind îl făcea *altfel*, îl transforma într-un caz. (La un moment-dat, părinții au citit ce scria „el”, dar nu erau decât însemnări de copil, nimic deosebit. Cum îndeletnicirea aceea a devenit evident paroxistică, au încercat să-i ofere distracții mult mai interesante. A fost singurul caz în care s-a opus, întorcându-se mereu la mâzgălele lui. L-au luat un calculator performant, sperând ca, plictisindu-se de scris, să acceseze jocurile care le mâneau celorlalți copii timpul și energia. Nici vorba! „El” a continuat să scrie.)

La adolescență, părinții s-au împăcat cu gândul: „El” era *altfel*. Un alt copil n-au mai dorit, doctorului fiindu-i frică să nu care cumva, al doilea copil să fie cu adevărat de neajutat. („Asta măcar, așa cum e, a terminat un liceu, va absolvi și facultatea și se va întreprinde, dacă n-o să mai fim noi în spatele lui!”)

Într-adevăr, „el” a urmat și o facultate, a devenit inginer, dar nu a practicat niciodată. L-au cumpărat un apartament de bloc de două camere, i l-au mobilat, iar el stătea toată ziua și scria.

„Poate că o femeie l-ar putea aduce la viață!” îi tot dădea ghes bunica Ionescu, dar, deși „el” constituia indiscutabil ceea ce se numește *o partidă bună*, din nicio combinație pusă la cale de rude n-a ieșit nimic.

El a fost „el”. Nici nu-i spuneau vreodată pe nume. El a fost doar „el”, rostit pe un ton conținând o milă amestecată cu lehamite. Mai mult cu lehamite. „El” a fost pata neagră a familiei, subiectul mereu amestecat cu suferință, cu lipsa de perspectivă și cu veșnica întrebare: „De ce a trebuit să ni se întâmple asta tocmai nouă?”

Acum, că locuia singur, că nu-l mai vedea toată ziua cocârjat deasupra veșnicilor sale caiete, părinții au hotărât să-și trăiască propria lor viață, atât cât mai puteau spera de la ea. Doctorul Ionescu a devenit un medic apreciat, a fost o vreme și directorul spitalului județean, doamna Ionescu nu-și vedea capul de nenumărații clienți, având reputația celui mai eficace civilist (nu numai din baroul județean), ambii și-au dat doctoratul, ambii au predat o vreme și la universitate, doar că timpul nu le-a permis să continue cariera academică. Erau încă tineri, mult mai tineri decât vârsta biologică - arătau bine. (Despre domnul doctor au circulat zvonuri în legătură cu niște relații extraconjugale, dar lucrurile n-au scăpat de sub control, iar perechea era văzută ieșind împreună la concertele și la teatru, la fel cum împreună își petreceau și concediile. La un moment-dat, doamna a fost rocolată de un partid politic, devenind consilier județean, dar amândoi au preferat să nu se încerce „cu o îndeletnicire care până la urmă te murdărește.”)

„El” trăia singur, i-au făcut rost de o mică pensie de boală (tot „schizofrenie”, desigur), dar i-au deschis și un cont personal, nu cine știe ce, dar el nici nu avea pretenții la mai mult.

Nu se poate, totuși, spune că n-au încercat

totul. Timp de mai mulți ani, l-au dus la diferiți medici celebri, chiar și la Viena și la Taranto, dar lucrurile nu s-au ameliorat. Dimpotrivă: dacă a fost dispus să urmeze liceul și chiar să-și dea licența, mai mult n-a fost dispus! Cel mult, să meargă o dată pe săptămână la un psiholog. De fapt, la o psiholoagă. Părea că se duce cu plăcere acolo și rudele au început să-și facă iarăși iluzii: psihologul era fiica unor prieteni de familie și - cine știe? - poate va ieși ceva de acolo... S-au mai văzut cazuri când s-au născut cămășii dintr-un pacient și, de pildă, o femeie medic stomatolog. Uite, Ronaldinho, de pildă! Pe urmă, însă, a venit vestea - care a căzut ca un trăsnet - că domnișoara psiholog s-a logodit cu fiul unor alți prieteni de familie. Pe urmă chiar au fost invitați la nuntă. Unde au făcut față cu distincția lor obișnuită. „El” a rămas în apartamentul lui, cu pixul lui și cu caietele lui.

„El” continua să frecventeze conștiincios, în fiecare joi, de la 15 la 16, cabinetul de psihologie, dar părinții nu mai erau deloc interesați de acest lucru.

Până atunci, diferiți medici și psihologi s-au interesat de cele scrise de „el”. Un psihanalist a decretat că pixul reprezintă pentru pacientul nostru instrumentul falic de care nu se poate desprinde. Altul a recomandat niște medicamente, pe care, însă, același pacient nu le-a suportat, provocându-

cerneală proaspătă

i vome puternice. Cineva a propus un experiment: l-au izolat într-o rezervă singur. Cât timp l-au privat de hârtie, „subiectul” a intrat într-o gravă criză. Odată ce a primit un pix și un caiet, simptomele secundare au dispărut pe loc, iar „subiectul” a suportat fără probleme claustrarea. Nici măcar nu s-a mai interesat vreodată cât va mai fi ținut izolat. Pixul și hârtia îi erau absolut suficiente pentru a-i înlocui orice alte cerințe. Cazul a pătruns și în literatura de specialitate, fiind prezentat cu mult succes la un congres internațional, iar tabloul descris a intrat în vocabularul psihiatric sub numele „sindromul scriitorului”.

Până la sfârșit, „el” a devenit o temă despre care nu se mai vorbea în familie. O dată sau de două ori pe an, de ziua lui și, eventual, de marile sărbători, părinții îl vizitau, stăteau de vorbă, dar era evident că ei abia așteptau să plece, iar el tânjea să-și poată continua nestingherit mâzgălitul veșnicilor sale caiete școlărești.

Când, la apogeul carierei lor profesionale, părinții s-au mutat în capitală și, doi ani mai târziu, au emigrat în Monaco, pe „el” l-au mai vizitat, din când în când, doar bunicile. După ce au murit, nu l-a mai vizitat nimeni. O menajeră, plătită prin cont din străinătate, îi făcea cumpărăturile, îi gătea, îi spăla și îi plătea facturile. Se vorbea că au și trăit împreună.

La nici 30 de ani, brusc, „el” a încetat să scrie. După doar câteva zile, a făcut o viroză gravă și, după, nici o lună, a murit. Deși au făcut tot ce se cuvine într-o astfel de situație, deși au purtat timp de un an doliu sever, părinții au simțit că, în sfârșit, le-a căzut o piatră de pe suflet. S-au ferit să mai discute vreodată despre „el”.

Menajera a strâns nenumăratele caiete rămase în urma lui și le-a dat la o editură. Părinții n-au avut nimic împotriva, dar au cerut - în mod imperativ! - ca, dacă se va întâmpla ca cineva să publice acele mâzgălele, ele să apară sub un pseudonim și să nu se facă niciodată legătura cu numele real al familiei.

Cărțile se află astăzi în mai toate librăriile și au provocat adevărate furtuni. Menajera le-a publicat sub numele ei. Spre bucuria părinților. „El” și așa nu s-a prea bucurat niciodată de vreun nume.

luca pițu

Nastratin Cuciureanu ex Bucovina emersus

Am glăsuț în altă parte, poate chiar în portretul neo-academicos ce-l voi fi însălat lui Sandu Mușina prin ediția secundă din *La Cafeneaua hermeneuică*, privitor la dezavantațiile intelectualilor optzeciști - arădani, orădieni, timișoreni, craioveni, bucureșteni, clujeni ori brașovezi - sosiți în câmpul Universității, Cercetării și Doctoranturii cu remarcabilă întârziere, însă cu forțe proaspete, energie îmbielșugată, experiență policromă a existenței, scriiturii, navetei sordide și slujbei precare, dornici să regenereze preanecinstitul câmp, unde, *normalerweise*, din Evul de Mijloc, gândirostiviețuiesc, ele, comunitățile de magiștri & învățăci... și *scientiarum quasi cursores lampada tradunt*, pînă și în viziunea înalt parodică, voit postmodernizantă, a romanelor lui David Lodge, de seamă dătătoare pentru zona nord-atlantică a societăților deschise, că pe Bourdieu și al său *Homo academicus* nu-l mai punem la socoteală. Momentan. Fiindcă momentan nu ne interesează prea mult prin ce peripeții a trecut indestructibilă *libido sciendi* sub regimurile marxiene, nici cît de refractară la creativitate ori conservatoare va fi fost instituția învățămîntului superior pînă pe la jumătatea veacului trecut, față de avangărzile literare și căutările scriitoricești. S-or ocupa de asta alții, mai docti decît mine, trecuți prin campusurile californiene ori echipați cu suvenirul agitațiunilor din Mai 1968.

Apoi, cum o doctrină a solidarității cumețiale și a tranziției Universecunității românești către Universecunitate clădește Magister Casvanacus impavidamente în *Breviarul nebuniilor curente* (ediția a doua, Institutul European, Iasi, 1998), unde pre mulți îi probozesește pentru modul în care și-au gestionat naveta inesențială între *didactica magna*, poliția politică, ziarism, nepotism + angajarea sartriană de partea Sinecdoacei Totalitoante, am să răspund solicitărilor mundane ale Pieței Anarho-Capitaliste cu un alt portret neo-academic: acela al Profesorului, al regretatului Multe-Știutor cu numele Ștefan Cuciureanu - italianist, romanist, auctor ocazional, prieten al lui Mihai Ursachi, traducator al lui Luca Pacioli, exeget al gestului fișii sub latitudini mediteraneene, în relații cu Rosa del Conte și Carlo Tagliavini, pescar irepresibil, beutor cu sete nestinsă poate decît în *ce peu profond ruisseau, calomnié, la mort* și Trickster într-o accepție nu prea îndepărtată de aceea conferită acestui *terminus technicus* la Paul Radin, Jung, Kerényi și Ricketts, adicățlea de Pezevenghi Divin... ori de Nastratin autohton, *ex Bucovina emersus*.

Prin urmare...

* * *

... Mare trecere aveau la Politehnica Bahluișotă poantele, întâmplările, peripețiile, aventurile, isteriile și istoriile cu Moș Căcat, un prof cu voroava foarte verde, foarte scatologică uneori, alteori și obscenă, predător de rezistența materialelor, pare-se. „Asta-i pula, cu asta futem!“ i-ar fi replicat el unei inspectoare din Ministerul Învățămîntului ce-i făcea unele observațiuni, ba și cîteva băgări de seamă, în legătură cu laboratorul prost echipat unde-și adusese studenții.

Întîmplarea de la closetul instituțional îi și mai și. Zice-se că, pauză fiind și la umblătoare ducîndu-se învățătorul nostru de scatologie, dădu peste un lingău, asistent doritor de a se pune bine cu titularul de disciplină, și acela, în vreme ce micționa, foarte obsecvios îl salută, plecaciune mare îi făcu: Moș Căcat, foarte natural, își trecu unealta micționatoare mîinii stîngi, continuînd să execute operația de vidanjare, iar dreapta i-o întinse pentru *shake hand* fericitului curtezan.

Aventurile lui Ștefan Cuciureanu sînt mai numeroase, multicolore, boeme, trădătoare ale unei inventivități efenate, universitară și scriitoricească. De ele m-oi ocupa separat, căci el, Italianistul, fu un personaj special, de care nu poate da încă seama incipientul nostru efort de teoretizare.

Dar revin la subiectul principal spre a mă dumiri care era treaba cu scatologia universitară și, în genere, cu scatologia Epocii de Aur. Se iveau ca moduri de rezistență la tăvălugul limbii de lemn aceste periodice plonjoane în grosolanie și scabrozități? Ereau stratageme de evitare a responsabilității? Se prezentau ca recăderi în irresponsabilitatea infantilă față de realul? Semnalau o conștiință vinovată? Cred că în joc intră toate acestea, mai cu seamă că titularii dialectului lemnos, gîdilicii de Curte Nouă, se dovedeau ei înșiși mari scatologici în cotidian, ca spre a se purifica, prin scufundări în dejecțiile limbice, de abjecția mentală. *Similia similibus curabans*, homeopați inconștienți se trezeau Tovărășiile Lor... Știm doar că „a mînce rahat“, „a păpa ciuperci“ plus alte cîteva expresioare de soiul ăsta designau activitatea discursurilor ideocratice, universitari adunători de cotizații ca Emil Constantinescu, Elvira Sorohan, Marina Ionescu-Mureșan, Iulian Popescu, Vasile Adăscăliței, Tucă Andriescu și Liviu Leonte, sau filologi de serviciu, în presa literară, cît Pompiliu Marcea. De multe ori însă... le foloseau chiar ei... cu privire la ei înșiși: ca să arate, negreșit, că au distanță față de ceea ce fac sau spun, că posedază

o vagă dorință de recunoaștere a demnității umane personale, urme timotice, urme de rușine, drept reacție la cenzura mută a celorlalți. Așa-i, amice Fukuyama? Totuși...

* * *

... eu am preferințele mele. Mie îmi sînt dragi doi profi politehnicieni, auctori, în colecția „Lyceum“, ai unei cărți despre electrostatică și racheta ionică, în a cărei predoslovie afirmau, relativ la Thales din Milet, că filosof era și au adăugat, într-o paranteză, cum că astăzi ar fi devenit „savant de renume mondial“, chestie pentru care or fostări chemați la Secu, pe SeReIric, și beștelii cum se cuvine & după cum urmează :

COLONELUL BOȚÎRLAN: Nu faceți pe proștii, lasă că știm noi la cine ați aluzionat! PROFII POLITEHNICI: La cine altul decît... la Thales din Milet? COLONELUL BOȚÎRLAN: Nici noi nu sîntem așa de fraieri, cum se crede în-deobște, și vedeți-vă de ale voastre. PROFII POLITEHNICI: Asta am și făcut întotdeauna. COLONELUL BOȚÎRLAN: Hai, întindeți-o de-aici și să nu mai auzim de voi, că ne supărăm foarte.

Vă fac o mărturisire: pe iștea doi îi prefer tutulor Moșilor Scatologicieni de pe planetă. Uitai totuși să menționez că Titus Raveica însuși, flatulentiosul, erasmicul și vadimicul senator, mare narator de glumițe cacatiene, se adeverea în pauzele de la cursurile-i materialist-diabolectice, măcar că nu-și înălțase calul la rang de consul, și ni se plîngea adeseori că Marin, Constantin Marin, fostul său asistent, îl respectă mai puțin decît pe vremea cînd, june propagandist ateologic al Universității ieșene, se profăpea în sex asemeni păcurariului transilvan în bîta viguroasă.

* * *

Cuciureanu însă, Ștefan Cuciureanu, el, merită o monografie plurivoluminoasă din cîteva rațiuni clare. Era bun profesionist, cu doctoratul luat în Italia mussoliniană și, ca atare, nerecunoscut pînă în anii șaptezeci. Bucovinean brav, efectuase studii superioare la Universitatea din Cernăuți și, student, în timpul vacanțelor, juca taroc pe saci de fasole cu popa din satul Gălănești, spre a-și ajuta întrucîtva familia nevoiașă. S-a întrupat în istoria cercetării academice ca doct auctor al unui studiu despre

semnificația gestemului figant printre popoarele mediteraneene (relansat de curînd, prin diligențele domnului Nicolae Cârlan, în *Bucovina literară*), ca glosator neîntrecut al *Divinei Comedii*, știutor de greacă și latină, vorbitor al limbilor romanice, neobosit recitator din Vergilius: nepecerizat însă, „declamat”, trecut o vreme în cercetare, migrant, bagabont, histrion, clown al Domnului, nebun-intru-Filologie, Trickster bahluviașot, rezisînd la tăvălugul totalitont cu astuții zinovieviene, care, ele, presupun marginalizare, bețivănire, frecventare a derbedeilor, a nebunilor, a cinicilor și a oamenilor săraci cu duhul, ca să nu spun simpli.

Se țineau după el securistii droaie, dar nu se alegeau cu mare lucru, fiindcă omul nostru nu formula nemica împede împotriva orînduieilor socializide, ci le împuia dovleacul cu lungi pasagii din *Eneida* sau cu strigături foarte populare, culese pe la nunții rurale și petreceri gospodărești ori confecționate de el însuși. (Vedeți numai *De-ar fi omul ca sula! Ar muri și s-ar scula!*... ce nemuritu-i s-a deja în *Inseminările Magistrului din Cajvana*). Nu cred că și alesese conștient modul acesta de supraviețuire cît de cît necompromisă. Acțiunea instinctiv: pentru că prelungea după A Doua Războire Mondială tradiția interbelicoasă a profilor boemi; pentru că era, prin obîrșie, țaran pișicher, foarte ironic, tare miștocizator sub aparențele de ingenuitate; pentru că avea darul, minunatul dar, al pilelilor, al chefurilor; al urinatului în frapiere la Casa Universitarilor, al turneelor nesfîrșite sau al pescuitului în tovărășia maiștrilor de la Nicolina.

Că a perdurat în Epoca Aurului Ceaușiu e totuși un miracol inteligibil. Gesturile lui de contrare se iveau atît de subtile, ori de ambigui, încît sicofanții nu știau cum să le ia. La o sedință de lemn ideologic, prezidată de însăși Madam Karpolitrukow și menită a lămuri cestuini de praxeologie marxiană, a luat cuvînt ridicînd timidamente deștul, ca un școler cuminte, și s-a scuzat că nu poate penetra în miezul lucrurilor deoarece, neparcurgîndu-l pe Karl, nu avea știri prea multe despre doctrina acestuia, dar cunoștea o zicală romană cu *theoria sine praxil sicut rota sine axi*. Și... dă-i, și glosează, și vituperează pe ignarii de pun nominativ după prepoziție, propunînd, boii, *sine axis*; și dă-i, și propune - cu îngăduința conducătoarei de învățămînt ideocratic - o transpunere ad hoc a precinstitului dicton: *Teoria fără praxă/Ca și roata fără axă*; apoi, dă-i și argumentează praxă în loc de practică sau de praxis, căci limba ne dă model cu sintaxă, ipoteză, axă, tot de origine grecească, tot terminate în -is la cazul nominativ al singularului feminin.

Haiul era absolut cînd Profesorul Ștefan Cuciureanu juca rolul falsei naivități la perfecțiune. El se adeverea neîntrecut în complimente și elogiul cătră secretarii de partid pe regim de trezie, dar ajungea incomparabil în a le debita obscenități pe regim nocturn, pe regim bețivorfic. Să ne reamintim numai invitația la supt sexual adresată unui arheolog de serviciu al periodului dejist, mare descoperitor de straturi slave în Moldova și, după Avenimentul Scornimicitor, numai de straturi dacice. „Cum? Cum?” biiguia șocat Petrescu-Dîmbovița, gagademicianul prezent și pe listele cu „persoane de sprijin” ale județului. „Uite-așa”, explica Ștefan Cuciureanu, țuguindu-și buzele uscate și mimînd o felațiune mai reușită decît a

Monicăi Lewinsky în Biroul Oval. Cînd îl raportau la Județeană Pecerie, aceea remitea plîngerea Rectorului Tododia. Acesta, rectorele, ce avea nevoie de profesor pentru traducerea din limba renascentistă a lucrărilor lui Luca Pacioli despre contabilitate și în a căru frapieră, la Casa Universitarilor, Italianistul Nostru se vidanșase de varii ori, rezolva cumva diferendul: dădea el însuși explicații ofensatului, invoca starea de ebrietate a ofensantului, introducea o divagație, antama o perorație. Pe de altă parte, contrastul între Cuciureanul Beat și Cuciureanul Treaz nu apărea ca la Herr Puntila, brechtianul personagiu, însă Bucovineanul Nostru exploata cît putea toleranța mentalităților indo-europene față cu îngurgitatorii divine beuturi.

Prelungea el, prin crișmele Dulcelui Tîrg al Bahluviașoților, tradiția epigramatică a lui Păstorel Teodoreanu, dar era mai mare consumator de alcool și de folclor decît acela, decît neuniversitarul teodorean, iar la manipularea textului fără perdea ori a gestemului figant nu aflai altul mai îndrăzneț. Viersurile finale ale propriului său epital le recita însoțindu-le de mimeme grozav de adecuate, cu o juitare supremă: *Așez pușca-utr-un căcat! Și... ochesc în celălalt*. Neîndoiros că-i viza digital pe fraierii de ascultători, cînd nu adăuga și o tifulă, cărcia voltairienii îi zic *pie de nez*.

Farse a perpetrat și de tot feliul, mult mai multe și mult mai carnavalesci decît cele implementate la Cluj de profesorul și scriitorul Doru Vartic (de echinoxistă și teatologică amintire), dacă ar fi să nu le pomenim decît pe aceea cu rahatizarea vîrfului pantofic în scopul de a da periodice replici mute unui guraliv povestitor de ieșiri în streinătate ori pe aceea cu invitarea amicilor bețivi la domiciliul personal și aruncarea cheii pe geam. Ele trebuie narate separat, intercalate în diversele noastre contribuții tematice la marile reviste ale unduirii noastre prin Mileniul al Treilea. Sînt prea multe, sînt prea frumoase, ca să le enumerez cu grabire, acum.

* * *

Revin mereu asupra figurii universitaro-scriitoare a lui Ștefan Cuciureanu din două motive majore:

A. Ilustrează viril unul din cele trei moduri de rezistență la comunismul totalitont configurate de Părintele Nicolae Steinhardt în *Jurnalul Fericirii*.

B. Fu complex cît epocile traversate de gîndirostiviețuirea sa, multilateral dezvoltat, bazat, dign de abordări diagonale: sociologice, filosofice, etice, estetice, lingvistice, patafizice ori științifico-ficționale.

Din păcate, numele lui va cădea în pulverea uitării cîndva și niciun cloțub nu va izbuti să-l fixeze definitiv în memoria societală: doar pilangii - și prieteni apropiați precum Chris Lawson, Mihai Ursachi, Bădița Ilie, Fănel ori Mișu Vasilescu - își mai aminteau de el în deceniul trecut, iar studiile-i de specialitate, risipite în publicații pre-postdejiene nu au fost încă de nimeni învolmate. Din fericire, nu vor pieri poantele-i: ele vor trece în cîrca altcuiva, și tot așa... căci trebuie să se regrepeze, din considerente mnemotehnice, în jurul cuiva, să aibe un actant, cum spun

greimasienii. Procesul a și început deja la Iași. Actorul istorial, el, se pierde însă pe drum, înecat sub șuperla neglijenței colective. Vin alți actori, dar se interpretează aceeași dramă, alte voci, aceeași gamă, alte măști, aceeași piesă: știți doar povestea. Așa că mă opresc aici, cu toată reverența pentru memoria tipului ce, nefăcînd pușcăriie și netrăitor în capitală dîmbovițească, nu avu norocul unei glorii orale, al unei glorii țuțene, nici al unui editor & prefator de talia lui Andrei Pleșu. Însă acela, Petre Țuțea, îi și dumnealui special, nastratinește cîntărind lucrurile. Prin pandaimos și reconvertire ortodoxă iaște rezistent de factură soljenitiiană, ba a stat la răcoare mai mult decît Aleksandr Isaievici, iar prin stilul viețuirii - în cafelele ubucureștene și garsonerii minabile - aduce cu dezmoșteniții, cu refractarii, cu marginalizații lui Zinoviev.

E momentul însă de a stopa măiastru-mi paralel. Cuciureaniana și Cuciureaniada își vor urma cursul altfel: mai hîit, mai meandric, mai subteran.

* * *

Prevăd, firescamente, reacția de sfîntă indignare a eventualilor mei contradictori, ce-or să-mi reproșeze că admir, fie și indirect, universitarii atipici de altădată, bețivi și pontoși, specializați în vorbitură și travaliu an-amnezic prin cîrciumile cetății, absenți din toate antologiile rușinii colaboraționiste, a-kratici pînă la Dumnezeu, în vreme ce nu mi-s deloc simpatici turiferarii „compromisului creator”, la nivel academic și scriitural, în genul unor Paul Cornea, Crohmălniceanu, Tudor Vianu, George Călinescu, Al. Piru, Tohăneanu, Șerban Cioculescu, Mihai Ralea, Ciopraga, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Alexandru Dima, ca să nu mai pomenesc liota de mărunței din Iași, Cluj, Timișoara ori instituturile pedagogice provinciale, care, acum, în poziții de putere universitară, blochează restituirea *in integrum* a trecutului cultural și academic, nevalidînd bunăoară, la comisiile superioare, tezele unde se analizează prea minuțios pactul cu satanele bolșevicioase. O prevăd și le răspund, pentru a le da satisfacție, că noua formă, tranzientă, de „compromis creator” mi se pare aceea ilustrată strălucit de universitarul Televizual și Politicianist. Acesta, în loc să formeze oameni de acțiune civică și specialiști, grație doctoratului și înțeleptelor consilieri, dă impresia, într-o emisiune cu titlul hiperkitsch, de a face reclamă la pampersi, chiar dacă numai pentru a-și fortifica imaginea electorală și bugetul casnic. *Où sont les formateurs? où sont les maîtres penseurs? où sont les sages d'antan?* întreba-vor unii, nebunii, brunii sau aluninii. Unde să hie, maică? La tembelizor, ambasadori la Unesco, ori la vînătoare de prebende academice și alte sinecuri politice, nu în spațiul lor de drept, în spațiul lor tradițional, autonom și critic, la Alma Mater, în cercetură ori în publicațiile profesionale.

Și dacă totuși va trebui să-i căutăm în alte zone, încă necunoscute, de akrație, marginalitate și creativitate? Ar fi - acum, cu societate deschisă și penetrare în UE lubrefiată maximal - risul Gurului.

Etnosofie și antropologie

Iordan Dateu

Acum, când unii scriitori și publiciști pun în paginile lor despre români accent precumpănitor pe tarele mentalitate și comportamentale ale acestora, uitând că imaginea ce și-o proiectează românii despre ei înșiși este preluată de către străini, acum, deci, există și spirite echilibrate care, pe baza examinării unui întreg fond clasic al mentalului folcloric românesc (materialul mitologico-folcloric, paremiologia, legende, credințe, cântece, cărți populare), în care înțelepții satelor au transformat „observația curentă, empirică, locală într-o formă mai subțire de gândire abstractă” propun o imagine opusă proiecțiilor tendențioase și, în fond, neadevărate. Unul dintre cei care vin cu o altă viziune, opusă celei pe care el o numește „neoproletcultistă”, este Petru Ursache. În **Etnosofia** (Paideia, București, 2006, 256 p.) el apelează masiv la înțelepciunea populară, recurs motivat de faptul că „una este știința (etnologia, antropologia), care, sub presiunea unor interese mediate, fabrică în laborator termeni de circumstanță și alta realitatea umană

meditații

întemeiată pe datele existenței și meditații îndelungate”. Meditații care au avut loc în satul românesc tradițional, care, prin faptul că au surprins esențialul, au o actualitate indubitabilă, conferită de definirea omului în aspectele sale morale, de convingerile sale despre legea morală, ordine și armonie, bunătate și iertare, virtuți și vicii, viață și moarte, comportamentul estetic și cel religios. La acest din urmă palier, Petru Ursache subscrie în opinia lui Simion Mehedinți: „creștinismul a coborât la noi în realitățile imediate ale zilei, contribuind la crearea unui univers specific românesc, obiectivat, așa de caracteristic în folclorul românesc”. „Creștinismul românesc - scrie Petru Ursache - nu este un punct pierdut în ecumenie. El a luat naștere în condiții precis delimitate și a căpătat susținere în cadrul unui popor viu, dotat cu sensibilitate și viață spirituală încercată, aptă să experimenteze ideea creștină.” Există o teologie populară și ea nu semnifică „o diminuare și o slăbire a credinței”, paremiologia, spre exemplu, netrădând predicile

din biserică. Un spațiu considerabil îl ocupă, în cadrul comportamentului moral, pragmatismul binelui, bine care are mulți dușmani: „păcatele și viciile, prostia, nebulnia, lenea, hoția, minciuna, trufia, calomnia, limbuția, tot ceea ce defăimează chipul ființei ca zidire a lui Dumnezeu.” Contrar celor care au apăsător asupra lenei la români, P. Ursache aduce un material bogat privind concepția despre faptă și acțiune, din care cităm și noi câteva sentențe: „Munca te scapă de trei rele: de urât, de faptele rele și de neavere; Lucrul lungeste viața, iar lenea o scurtează; Leacul cel mai bun împotriva sărăciei este lucrul; Munca e blagoslovită, când te ții de ea ai pită; Dacă ești sărac, ai mâini și picioare ca să muncești; Cine așteaptă mură-n gură nu ajunge ziua bună; Cine muncește hrană agonisește; Cine lucră are, cine șade rabdă.”

Cealaltă carte a lui Petru Ursache, apărută tot în 2006, **Antropologia, o știință neocolonială** (Timpul, Iași, 342p.), fiind alcătuită din cronicile autorului, apărute în cadrul rubricii sale „Cartea de etnologie”, din „Convorbiri literare”, te-ai aștepta să fie mai puțin unitară decât cea precedentă, și totuși nu este așa, fiindcă toate paginile cărții, orânduite acum în secțiunile **Antropologia, Etnografia, Politologia și Economia, Etnoiatria și imagologia, Etnoliteratura, Etnoreligia** ș.a. dezbate câteva probleme esențiale, între care amintim modul cum este concepută, teoretizată și aplicată antropologia în Europa și în America, apoi dimensiunile particulare ale antropologiei românești, în fine unele opinii, atât ale străinilor, cât și ale unor teoreticieni români.

Cartea debutează cu exprimarea surprinderii autorului că antropologia, altădată „materie strict descriptivă la origine și restrânsă ca domeniu”, a acaparat teritorii ale unor discipline bine consolidate. Reproșurile severe pe care le face noii antropologii privesc faptul că nesocotește tradițiile, se aplică asupra unor popoare din colonii, dă prioritate economicului și politicului, renunță la terminologia îndătinată pentru ca să inducă ideea că totul începe cu ea.

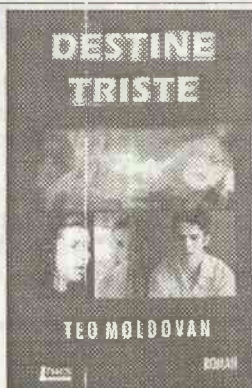
Necruțător este autorul, ca și în **Etnosofia**, cu cei care, în numele unei corecte autocunoașteri, cedează, de fapt, în fața peceților pe care le-au pus românilor o serie de călători grăbiți, precum Michael Bocignoli din Ragusa (1524) sau Paul de Alep, care au scris că românii se caracterizează prin aplecare spre beție, prin lăcomie, prin spiritul grosolan și necioplit, că legea lor este bunul

plac, că își încălcau legământul, că nu au religie, că fetele moldovenilor „sunt lipsite cu totul de sfială și de cinste” etc. În toate acestea, Petru Ursache vede „schema completă a mentalului medieval, pe care vesticii o aplicau celorlalți, de pe poziția forței a celor trei, a celor șapte, a celor doisprezece, după cum se derula cursul istoriei”. Aplicând aceeași manieră de apreciere, s-ar putea scrie în mod similar, luându-se ca suport, spre exemplu, cartea lui Michel Foucault, **Istoria nebuniei**, și despre realități din țări europene. Asemenea recriminări aduse românilor și recapitulate, cu „sarcasm și accente inchizitoriale” de Daniel Barbu, în **Firea românilor**, nu caracterizează contribuțiile unor savanți ca germanul Klaus Heitmann și ca lingvistul celebru de origine română Eugen Coșeriu. Învățul german, în **Imaginea românilor în spațiul lingvistic german** (1995) nu mai face inventarul stereotipurilor negative amintite mai sus, ci face „o operă de igienizare”, locul relatărilor partizane fiind luat de cercetarea documentelor și a faptelor. Eugen Coșeriu, în **Limba romană în fața Occidentului** (1994), demonstrează că oameni de știință occidentali, între ei Gilbert Genebrard, Andrés de Poza, C. Gesner, Hieronymus Magiser, Claude Duret și Andres Müller au avut în vedere, în clasificările lor lingvistice, unele în secolul al XVI-lea, și limba română ca limbă latină, contribuind astfel, scrie Petru Ursache, la formularea „unor judecăți de valoare și de presant interes științific, înlesnind crearea unei imagini corecte a limbajului și a țării noastre în fața Occidentului.

O serie de considerații privesc contribuții românești în domeniul antropologiei, ale unor cercetători ca Nae Ionescu, în al cărui volum, **Prelegeri de filosofie a religiei** (1993), figurează și un capitol intitulat **Antropologie creștină**, în care Petru Ursache scrie că „descoperim un posibil punct de plecare în scopul identificării acestui teritoriu al teologiei”, ca Petre Tuța, al cărui **Tratat de antropologie creștină** se situează pe poziția teocentristă și studiază omul religios și întrebător. Cronicarul se oprește, de asemenea, și asupra unor cărți mai noi, precum **Antropologie culturală** de Achim Mihai, **Zei de asfalt. Antronologie a urbanului** de Nicolae Panca și **Homo Balcanicus** de Antoaneta Olteanu, în paginile despre cartea din urmă având prilejul de a denunța și alte stereotipii pe tema balcanismului nostru.

Cele două cărți ale lui Petru Ursache rotunjesc o operă în care tradițiile populare sunt abordate din perspectiva estetică, iar firea românilor - în datele ei reale, cu luciditate, fără puseuri sămănătoriste.

1) **Destine triste**
(Teo Moldovan)
Editura LIMES

2) **Cum a fost posibil?**
(Maria Marian)
Editura Universal Dalsi

3) **Pasărea ierbei, pasărea apei**
(Aurora Barcaru),
Editura Casa Scriitorilor

În loc de „Cuvânt înainte“

Nu aş putea să spun exact când am început să scriem această carte. Şi nici când am terminat-o. Sau o vom termina. În ceea ce mă priveşte, cred că în perioada în care Vasile încerca să mă convingă - şi m-a convins - să mă filmeze în faţa caselor din Timişoara în care au reunit mari personalităţi ale scrisului românesc. Cum în Timişoara nu au trăit foarte mulţi scriitori mari (dacă îi mai adăugăm pe cei germani, sârbi şi maghiari ne alegem cu ceva), alergam prin diverse locuri şi mă înflăcăram povestind cât de magnific era oraşul nostru. Ce fapte eroice au făcut poezii, prozatorii plasticienii care au trecut pe aici. Ce grozave erau cafenelele unde se adunau şi erau fericiţi să tragă monumentalele chefurii.

Era iarnă, era frig, eu trebuia să fac zeci de paşi prin faţa casei în care a locuit, un an, Camil Petrescu. Tânărul Camil. Nu-mi ieşeau paşii, mergeam împiedicat, operatorul relua şi relua, iar tânărul Camil, cel care scria în casa de lângă noi poezii de îndrăgostit devenea un monstru. Vasile nu se enerva, operatorul mă instruia şi reluam filmarea. O jale, spunea un prieten al lui Vasile. Nu-i fotogenic, nu-i firesc, ia un actor şi botează-l Ungureanu.

Principala calitate a domnului Vasile Bogdan este răbdarea. A scris romane, a scris monografii despre Reşiţa şi despre Timişoara, despre bravii bărbaţi ai locului. A scris cărţi şi a făcut filme despre Tata Oancea şi despre Sever Bocu, autori de care m-am ocupat şi eu în cărţile mele. Din când în când, Vasile scoate din geanta lui de teleshirt o carte şi zice: asta e ultima. Nu ştiu câţi dintre bunii cititori au văzut ultima carte a lui Vasile Bogdan. Ultima, bănuiesc eu, este **Lumina din adâncuri. Fabuloasa viaţă a lui Constantin Gruescu**, apărută la editura Enia. Viaţă a lui Constantin Gruescu, explorator al minelor din Banat, creator al unui muzeu de mineralogie estetică, membru al societăţilor de geografie din Europa şi din România, este într-adevăr fabuloasă. A descoperit, a adunat, a adus în faţa privitorului cristale unice în lume. A descoperit secretele rocilor. Ale pietrificării arteiste. Pe ultima copertă Vasile se pozează alături de el. El, Vasile Bogdan, este distins cu numeroase premii naţionale şi internaţionale pentru filmele documentare realizate. Vasile uită mereu că prima lui carte a fost despre George Enescu şi că ar mai fi putut să scrie un şir de cărţi despre Enescu. Saa că ar fi putut face un film extraordinar despre Enescu: o imagine în care totul să fie lucrat, prelucrat de armoniile muzicale. Dacă n-a făcut un film despre Enescu, a făcut mai multe filme despre Ioan Holender. Nu-i foarte greu să faci un film despre Ioan Holender: ei intră în scenă direct, are o rostire clară, răspicată, cu fraze încheiate la toţi nasturii. E clar, e direct, are stil. Ştie să admire şi ştie să spună, limpede, de ce admiră. Om de success, nu şi-a abandonat prietenii, locurile şi adevărurile de odinioară. E autentic şi succesele, sosite de vreo trei decenii „pe bandă rulantă“, nu l-au alterat. O carte a sa, **From Timişoara to Vienna**, a pendulat între amintirea locului natal şi Viena gloriei - a împlinirilor sale. Cel mai longeviv director al Operei din Viena şi-a sărbători marile sale succese la Viena pe care, într-un fel sau altul, a reaşezat-o în drepturile sale de Capitală mondială a muzicii. Înainte de a împlini 50 de ani, înainte de a fi Herr Direktor, adică la 18 iulie 1985, publicaţia Presse îşi incitula pagina **HOLENDER** așa:

Dacă sună el, se naşte o seară la operă.

Holender

O discuție a publicației „Presse“ cu agentul vienez Ioan Holender, consilier și reprezentant de artiști.

„Ioan Holender, care va împlini cincizeci de ani, nu a primit cu această ocazie decât o infimă parte din felicitările pe care le-ar fi meritat. Singura cauză: iubitorii de operă din lumea întreagă știu în cel mai bun caz foarte vag câte îi datorează. Holender nu lucrează nici măcar în spatele culiselor, ci în afara diferitelor opere.

E „agent“. Ceea ce înseamnă că, în calitate de impresar al artiștilor, asigură prin semnătura sa întâlnirile și rolurile acestora la Viena și de multe ori nu numai aici, că în cazuri extreme se ocupă de găsierea unor artiști care să intervină în termen foarte scurt, că nu lucrează nici pe departe doar cu cele mai scumpe dintre starurile cele scumpe, ci și cu tineri începători, care pot deveni - cu sprijinul său - cele mai scumpe dintre celebritățile cele scumpe.

O discuție cu el se hrănește din povești ce nu trebuie publicate și din nume pe care nu vrea să le rostească. Ei, și atunci cum să porți totuși o discuție cu el, discuție pe care să o poți așterne apoi pe hârtie? Holender însuși a rezolvat și probleme mai delicate, deci merită încercat.

A învățat odată să cânte, astfel că are cunoștințe în această domeniu. Și-a făcut ucenicia în agenția predecesorului său, pe care a preluat-o într-o bună zi, pricepându-se deci și la management. A „servit“ deja vreo patru sau cinci directori de operă din Viena, astfel că știe exact cum să-i judece și cum trebuie să trateze cu ei: îi face lui Rudolf Gamsjäger o recomandare post-mortem demnă de luat în considerare, își amintește cu drag de Ernst August Schneider, îl cunoaște la perfecție pe Egon Seefehlner, iar lui Lorin Maazel i-a cerut în scris fiecare propunere pentru a avea un document la mână.

Atul său constă însă, așa cum chiar el subliniază, în iubirea sa pentru meserie și în cunoașterea acesteia. Ceea ce înseamnă că nu știe nimic mai frumos pe lume decât o seară de operă reușită și că știe și cum să o organizeze: și nu se pricepe nici pe departe numai la Opera de Stat din Viena, ci și la nenumărate altele, la instituții mai mari și mai mici, ceea ce înseamnă că nu îi sunt cunoscuți doar directorii sau bugetul de care aceștia dispun, ci și cântăreții angajați și gustul publicului. Știe ce se poate „face“ la Basel și ce probabil că nu va fi acceptat de către publicul din Berna. Și așa mai departe, din aceste cunoștințe trăiește și pe toate acestea trebuie să le actualizeze neîncetat, altfel își pierde postura de „prim“ agent al momentului.

Pentru a nu discuta despre Opera de Stat din Viena: potrivit lui Holender, lucrurile nu merg așa cum ar trebui în lumea operei. Dacă e să vorbești despre retribuții, e de părere că retribuții enorme sunt etichetate drept acceptabile sau prea mici; cântăreții de mână a doua primesc retribuții prea mari, ceea ce distruge echilibrul sistemului; neglijarea reprezentanților necesari ai categoriei cântăreților de treapta a treia are ca efect renunțările sume exorbitante. Dacă vrei să discuți cu el despre distribuții - convențiile între ansambluri au devenit mult prea rare, iar relația cu fiecare cântăreț în parte lasă de dorit

**cornel unguoreanu
vasile bogdan**

cam peste tot.

Cât despre Holender, acesta are asemenea relații personale, iar atunci când nu mai poate avea o relație bazată pe încredere absolută cu vreunul dintre artiștii săi, demisionează - chiar de curând s-a despărțit de o asemenea solistă pentru că a considerat că s-ar fi putut crea impresia că la un moment dat cuvântul său nu ar mai fi fost suficient pentru a cădea la învoială. „Dacă o chestie pe care eu am acceptat-o pică chiar și numai o singură dată din cauza vreunui capriciu, eu trebuie să suport consecințele. Capitalul îmi depinde întru totul de valabilitatea cuvântului meu, iar faptul că se ține seama de acest cuvânt îmi oferă satisfacție.“ Și mai e ceva ce e dispus să destăinuiească: „Sunt ferm convins că opera trăiește numai datorită vocilor cântăreților - și a interpretării lor. Și iau în calcul furia regizorilor și a directorilor evoluți privind noile proiecte din perspectiva - cine ar urma să cânte. Dar asemeni mie, și publicul e interesat doar de acest aspect și nu poate fi tentat cu altceva.“ Nu neagă faptul că agenția sa este lider pe piața vieneză. Abia de poți rosti vreun nume celebru care să nu facă parte din ograda sa. Iar pentru public nu ar trebui să fie important pe cine reprezintă Holender doar în Austria și cui îi mediază apariții pe mai multe continente - la mulți dintre cântăreții săi

profil

poate dovedi faptul că i-a impresariat *ab ovo* și că nu a apărut abia atunci când aceștia erau deja realizați pe plan profesional. De aceea îl întâlnești pe Holender mergând personal la fiecare audiere, la fiecare concurs și cu orice altă ocazie pentru a cunoaște tinere talente: în mod straniu, se întâmplă adesea ca directori aflați din întâmplare acolo să asculte, dar să nu-și exprime interesul pe moment, ci să se adreseze abia după câteva zile agenției pentru a primi informații. Ca și când ar acorda mai multă încredere părerii agenției decât propriei opinii...“ La cea de-a 50-a aniversare i se acordă un ordin vienez și unul austriac. Cel de-al șaselea director de operă cu care colaborează se poate baza asemeni predecesorilor pe discreția agenției Holender, și încă câteva generații de speranțe vor merge pe mâna lui Holender la Basel și la Berna și în continuare la Graz sau poate chiar direct la Viena. Spre exemplu, dacă Holender este încântat de vreo voce, atunci telefonul îi sună ocupat multă vreme. Până când apare un contract care să-i corespundă pretențiilor. Ceea ce probabil că nici pe viitor nu se va schimba“. Dintre sute de interviuri, conferințe de presă uitate, pierdute, risipite prin reviste importante, publicații mondene sau prin ziare germane, franceze, americane de mare tiraj, unele celebre, altele de indiscutabilă autoritate, Ion Holender ar vrea să o rețină pe aceasta. Ne dă publicația, dar ne roagă să i-o restituim. E singura pagină pe care Herr Direktor vrea să o păstreze. Sau așa ni se pare nouă.

Elfriede Jelinek:

Lăcomie

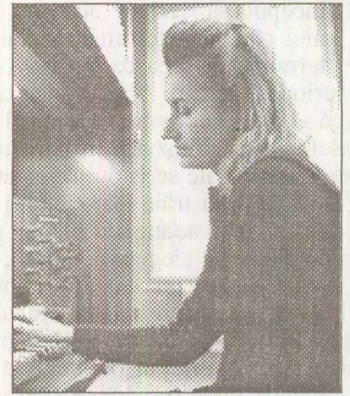
Romanul Gier (Lăcomie) - apărut în 2000 la Rowohlt - reia temele predilecte ale scriitoarei austriece Elfriede Jelinek: brutalitatea latentă care mocnește în mediul aparent idilic al provinciei austriece, ipocrizia mic-burgheză, inumanitatea societății de consum. De asemenea, virtuozitatea stilistică a autoarei atinge cote maxime, chiar dacă, paradoxal, multe fraze par neîngrijite, iar unele calambururi de-a dreptul nereușite. Într-un fel, se poate spune că eroul principal al acestui „roman de divertisment“ (după cum sună subtitlul cărții) este limbajul însuși, cu care Jelinek experimentează într-un mod foarte îndrăzneț, neglijând deliberat exigențele clasice ale stilului frumos. În centrul romanului se află un escroc sentimental, jandarmul Kurt Janisch, un bărbat între două vârste care seduce femei singure și trecute de prima tinerețe cu scopul de a pune mâna pe proprietățile acestora. În cazul său setea de avere și pofta sexuală se confundă, rezultând într-o aviditate nesăbuită care-l duce până la crimă. Romanul n-și propune însă să analizeze profunzimea sufletești ale personajului, pe care, de altfel, vocea auctorială foarte prezentă în text îl construiește și-l deconstruiește permanent. (M.I.)

Jandarmul Kurt Janisch se uită azi din nou la poza în care tatăl său, colonelul Janisch, fusese surprins cu treizeci de ani în urmă, în timp ce dădea onorul regelui. Iată, aici îl vedem încă pe tată, evident constrâns de propriul gest entuziast de a lua poziția de drepti să dea ușor înapoi. Totuși cum se face că nimic nu-l poate reține? Are ceva molatec, nehotărât în umeri, care pare să-l împingă apoi din nou înainte. Poate că nu era decât o plecăciune involuntară în fața monarhului, un fel de supliment la onorul pe care-l repetase atât de oes. Fiul - așa cum stă acum în fața dulapului, echipat ca pentru jogging, în treningul cu dungi șerpuitoare, și încearcă să-și stăpânească trupul, încalzindu-l treptat înainte de alergare - nu mai are nimic servil în el. Cu umerii căzuți, dar cu mâinile mereu gata să se apuce de treabă, tatăl și-a făcut datoria peste tot, pe șoselele prăfuite și pe lângă mașinile distruse în accidente. Poate că fiul e mai complex și știe să dea și ordine. Înfățișarea lui îmi stârnește curiozitatea: are un chip cam colțuros pe care gândurile, care la alți oameni se umflă în pene cu mare plăcere, par să se furișeze doar, timide. Hm. Voința nu i-ar lipsi, de fapt, dar oare la ce are de gând s-o folosească? Barca a încetinit viteza, semaforul e pornit și arată mereu verde, iar diferența subtilă în raport cu ceilalți oameni se face tot mai mare.

Între timp, jandarmul e dominat întrutotul de un soi de lăcomie care a venit pe neobservate, dar a rămas până la urmă și pe care au observat-o până și vecinii (mirându-se bunăoară de unde au apărut răsăturile din fața casei, despre care nimeni nu știe nimic și pe care e imposibil să le fi cumpărat!). Câte unul mai verifică din când în când registrul funciar, ca să vadă ce încearcă să ascundă jandarmul, folosindu-se de cartea vieții. Acum a tras la mal și și-a ochit

obiectivele. A strâns vâslele și a fixat undița. A aruncat plasele. Poate că inițial în jandarmul asta mai era loc și de altceva, de lucruri frumoase și deștepte? Un bărbat arătos și aparent jovial jandarmul asta, exact genul care ne place nouă, femeilor. Cu așa ceva se poate face treabă. Nu doar pentru menținerea păcii mondiale servesc bărbații femeilor tot felul de minciuni, ca să le facă dependente de ei, când ele, de fapt, ar avea ceva mai bun de oferit, și anume toată gândirea și simțirea lor, precum și multe alte lucruri din lână colorată. E de înțeles că noi - e vorba în special de cele cu sexe mai bătrâne, care n-au văzut prea multe prin micile ferestruici ale corpului - vom rămâne totuși niște străine! Noi, doamnele însetate de iubire, noi, din păcate, nu-l cunoaștem personal pe acest jandarm (floarea șoselelor trece direct prin fața mașinii lui de intervenții, iar noi nu suntem acolo.). Nicio grijă: ca să nu vă pun în pericol mica fericire amoroasă care, ca oricare alta, se bazează pe o iluzie, prefer să preiau doar eu povestirea. Nu mă întrerupeți! Nu-mi dau seama pe moment, pentru a împiedica războiul între corpuri, nici măcar ce rol are fiecare. Nici măcar fermitatea asta a bărbatului, pe care o simt deja, nu-și cunoaște încă scopul, dar știu că-l caută de mult și că-l va găsi în lucrul cel mai perisabil, și anume în corpul omenesc. Cine se cunoaște pe sine vrea imediat ceva de la celălalt, dar atunci și ceilalți încep să vrea același lucru.

Între timp au murit amândoi, atât regele, cât și călăuza și paznicul său, tatăl jandarmului, care pe vremea aceea însoțise mândru trăsurile negre, cu mers legănat, de la Gara centrală din Graz (vizita oficială venise cu trenul de la Viena via Semmering) spre podul de peste Mur, pregătit dinainte pentru ocazia asta, pentru a le abandona apoi fără nicio jenă la depozitul de armament, unde, cu secole în

urmă, oamenii bogați își păstrau îmbrăcămintea din metal! Cum poate cineva să urască viața, se gândește fiul - tot ce-a mai rămas de la masa tatălui - și lasă vântul de munte să-i sufle direct în față. Acolo sus, prin fereastra de la mansarda casei sale, se vede o mică hrănitore pentru animale sălbatice, în care se afundă boturi moi ale căror proprietari și proprietare vor fi - mulți dintre ei - împușcați ceva mai târziu, cu excepția animalelor gestante sau cu pui, pe care maternitatea le protejează încă, în acest sezon. Altele, în schimb, sunt singure. Până și animalele greșesc și caută adesea apropierea cuiva, așa cum și jandarmului îi place să lege amicitii la cârciumă și să mai facă, pe lângă asta, și câte o afacere (cu ceasurile și bijuteriile preferă însă să meargă în capitala landului, unde nu-l cunoaște atâta lume.). De aceea, mulți îl consideră un bun camarad, de la care poți lua mai ieftin unelte la mâna a doua și materiale de construcție. Însă dacă face o incursiune cinstită în lăuntruul său, jandarmul trebuie să admită că acolo e așa de întuneric că nici nu știi unde te afli. Nu-i de mirare că e nevoit să se ilumineze puțin la intervale regulate, de câteva luni, îmbătându-se criță, fără vreun scop precis, dar cu mult avânt. Colegii nu văd această latură întunecată a tovarășului lor, poate că o intuiesc doar câteodată, iar pe soțiile lor - care au un fler special pentru acest aspect, ce le atrage atât de puternic, încât le transformă într-o adunătură înfierbântată - nu vor să le creadă. Cine are obiceiul să cunoască lumea doar din lecturi e invitat s-o facă acum.

Mă înșel eu sau cu ani în urmă aici s-a descoperit ceva care n-a fost elucidat nici până acum? Ce mi-e dat să văd când deschid ziarul asta vechi? Iată o față luminoasă care sclipește la poalele molizilor ca o lună în miniatură. Fața povestește ceva, dar nu poate continua fiindcă o mână grea i s-a așezat pe beregată, hainele i-au fost smulse și chipul răvășit. Niște șine, care poate că ar fi lăsat cu amabilitate calea liberă dacă le-ai fi rugat frumos, s-au curbat și au plesnit, în timp ce rădăcinile corpului, adică picioarele, erau scuturate cu strășnicie până la saturatie, până nu mai rămânea pe ele nicio urmă de pământ. Ei, unde-i rezervă de umor pe care-am avut-o până nu demult, când am anunțat poliția? Unde-humusul bun de pus în ghiveci? Blugi în care pare să nu mai încapă nimic plesnesc la cusături, o fustă zboară spre cer, apoi revine pe pământ și formează - în silă pentru că nu pentru asta a fost croită - ur

ac în care intră fața femeii. Bun, și acum unde punem ștampila care să ateste că, pe viitor, cea care a fost inițial o femeie cu multiple preocupări nu-și va dori decât să loarmă, pentru că tocmai a învățat să leste până în adâncul ființei contrariul omului, adică activitatea maximă?

Jandarmul e iritat uneori că sătenii nu-l cunosc cu adevărat - deși la început a căutat să poarte masca bunătății și amabilității, iar atunci bea din nou prea mult, la nevoie singur. Femeile au de căror pământuri a pus ochii au dezmiertat deja de câteva ori pământul pe care a călcat jandarmul, până când pământul a început să-i rigă tâlpile. E un bărbat așa măreț și energetic, care poate face să se întâmple aproape orice... O aleasă care stătuse până atunci prea mult în vitrină - fiind văzută de prea mulți și luată de nici unul - a ajuns să nu mai știe altceva în afară de suprafața de un netru pătrat din fața telefonului - și această arșă de atâta frecus - și drumul de a ușa până la patul frumos cu lenjerie de nătase, cumpărat la Graz, special pentru louta persoane. La ce-ți mai trebuie și altceva?

N-o fi bine să urăști, dar abia când îmi puneți și mie pe cine, pot să spun cu adevărat dacă e bine sau e rău. Unora ura e dă energia de care au nevoie, ca un baton de ciocolată Mars, care vine direct de la zeul războiului și se prăbușește pe figura omului, topind-o și făcând-o să se deringă. Pilotul nu se mai poate salva nici măcar cu scaunul catapultabil. Însă cu lușmănia se poate trăi mult și bine. Îți omoară timpul, care și așa fuge de noi numai ce ne vede. Oricine ar crede că are le-a face cu un prieten, dacă ar da la un moment dat de cineva care la suprafață are pașnic și care îmbracă o haină oficială și dezbracă femeile, care oricum se dau în vânt după așa ceva. Și atunci de ce să urăști? Poate doar în caz de război; un război se profilează oricum din nou în momentul de față și - în funcție de furia războiului - face să țâșnească afară din noi totul, ceea ce nu-i puțin deloc și nu se asă stăvilat decât de extremă dragoste de viață și de o cortină de fier cusută de mână. Dar așa ceva noi n-avem în stoc, acolo se află doar două pilote foarte moi, în caz că ne vin musafiri. Avem în schimb o ofertă promoțională de expediții militare reciproc, până când câmpul de luptă dintre noi o să fie bătătorit bine de tot. De a ploaie și de la dorința noastră de a încaparea proprietatea vecinului s-a muiat leja de pe acum și nu mai e bun nici măcar pentru un măcel. Dar vecinul trebuie să se vedeze oricum, l-am amenințat și cu poliția dacă nu dă jos gardul îla ură care ne strică priveliștea. Sinceritatea, hărnicia și voia bună pe care îi place jandarmului să le imuleze față de alții ar trebui să trezească în ceilalți dragoste de viață și față de el, numai că nici marfa asta nu prea se găsește în stoc. Flăcărilor se înalță rapid pe ecranul calculatorului, unde, printr-un joc electronic, este simulată propria noastră viață. Fotuși, ce chip îngrozitor privește din noi într-acolo? Niciun chip nu privește din noi spre jandarmul care doarme legănat de vise dulci de putere și măreție, fiindcă, pe nedrept, acest bărbat nu ne interesează încă. Situația s-ar putea schimba însă rapid atunci când va face rost de planul căsuțelor sau al apartamentelor noastre proprietate

personală, precum și de cel al racordării lor la rețeaua de curent electric. Sper să reușesc să vă procur și dumneavoastră măcar un moment fericit alături de el! Dar mă îndoiesc, fiindcă tipul îmi displace încă de pe acum. Asta mi se reproșează adesea, că stau prosteste și mă uit cum se prăbușesc personajele înainte de a le fi construit cum se cuvine, deoarece - sincer vorbind - mă plictisesc repede de ele. Poate că tocmai acum, când slujbașul statului se apleacă asupra planului de construcție care nu-i aparține și pe care l-a furat, poate că acum el este mai fericit decât noi? Și asta ar trebui să ne intereseze?

Totuși mă tem că abia când i s-ar vorbi în numele republicii, chestiunea ar trebui să ne intereseze și pe noi, cei vii, iar până atunci ar putea să treacă mult și bine. Așa că umplu timpul care a mai rămas cu cântecul meu steril. Cel mai potrivit lucru, deși nu le e dat tuturor, ar fi să pleci în drumetrie, cu toate că ghiociei - da, a venit primăvara și noi ne bucurăm de ea - își întind micile cupe ca de excavator spre pământ, de parcă ar vrea să-l înghită, în loc să se întoarcă ei în țărână mai devreme sau mai târziu, sub talpa unui pantof. Kurt Janisch se întreabă uneori de unde vine tot întunericul ăsta (pentru care profesia lui îi acordă un fel de permis și care, atunci când crezi că nu-i decât un bec ars, devine brusc și mai întunecat. Cine trage oare jaluzelele pe timp de noapte? Doar unul care dimineața se ferește de lumina zilei!). Dar nu găsește niciun răspuns. De fapt, părinții lui nici nu l-au subestimat, dar nici nu l-au încurajat în nimic, nici măcar în cultivarea înfățișării sale care promitea mult încă din fragedă tinerețe. Nu i-au spus că va veni cândva cineva și-l va opri pe stradă, cu autostopul, iar acel cineva va fi, poate, o fată drăguță. Sigur se va găsi cineva care să aibă nevoie de această apariție fantomatică, blondă și cărlionțată, dar totuși robustă, pentru care omul n-are niciun merit. Mă rog, jandarmul are totuși niște merite, având în vedere că face regulat jogging. Dumnezeu i-a dat omului înfățișarea asta împreună cu poruncile sale, pentru ca omul să uite iarăși de supunerea cuvenită. În special femeile fac foarte mult pentru exteriorul lor și se supun astfel unei industrii ale cărei produse se contrazic permanent, altfel cum ar mai fi atât de multe? Jandarmul se gândește doar ararocori la faptele sale, de care urmează să ne ocupăm noi. Preferă să rămână la suprafață și să-și trazeze cu pieptenul cărări în părul des, blond închis, ca și cum ar lovi cu ciocanul într-o stâncă. Pieptenul a fost umezit înainte, iar capul arată de parcă l-ar fi udat ploaia, de care în mod normal trebuie să te ferești. Acum jandarmul a reușit să se cațere în vârful ierarhiei și până și fiul său are deja un post bun, chiar dacă nu la comandamentul de jandarmi, unde, din păcate, ar intra în coliziune cu funcția tatălui. Da, și ce voiam să mai spun e că fiul are deja și o căsuță, ceea ce e excelent, chiar dacă nu-i aparține încă lui, ci e obținută prin moștenire cu clauză de întreținere. Însă persoana care mai este încă proprietara casei a continuat - din păcate și în mod cu totul neașteptat - să trăiască, mai bine sau mai rău, dar în orice caz foarte temeinic, deși la început nu părea a fi

altceva decât o ruină: o femeie în vârstă care mai iese foarte rar la aer, cu toate că ar fi de datoria nurorii jandarmului să o scoată zilnic la plimbare, dar nimeni nu poate să le facă pe toate de unul singur. Și nici s-o otrăvești, de exemplu cu frunze de lăcrămioare, nu poți, ar fi prea devreme și ți-ar ieși vorbe într-o comunitate așa restrânsă. Oamenii s-ar îngrămădi în jurul tău până ar forma un gard viu aproape impenetrabil (care ar fi totuși rentabil dacă pe el ar atârna fructe bune!), un gard viu care l-ar proteja în primul rând pe făptaș de el însuși, ca o plasă de siguranță, pentru a-l preda apoi justiției, în cazul în care n-a reușit să-și facă vreun rău. Fiul jandarmului are o nevastă devotată lui Dumnezeu și Fecioarei Maria, care se aduce pe sine jertfă nesângeroasă în fața tabernaculului în fiecare seară și în fiecare duminică dimineață. Așa a fost educată și a căzut de acord prin propria ei voință să meargă în continuare pe același drum, chiar fără să fie constrânsă de călugărițele care au șlefuit-o pentru a încăpea cândva pe poarta raiului. Acum zece ani a născut un copil, un fiu, care este unicul sens și scop al căsniciei. Putea foarte bine să fie și o fiică, puteau foarte bine să fie și mai mulți copii. Dar că trebuie să schimbi scutecele unei babe, despre asta Dumnezeu n-a spus nimic. De aceea tânăra femeie are un cap atât de tare, fiindcă părerile bisericii sunt cel mai solid lucru din lume, prin urmare bătrâna n-are decât să stea până diseară în suc propriu, să stea până ruginește, că noi mergem acum la vecernie, iar până la ora de culcare trebuie să reziste, bătrâna, nu biserica, fiindcă aceasta din urmă rezistă mult mai mult și n-are nevoie nici de scutece. Pentru că obișnuiește să tot ia și să nu dea niciodată din ce are. Poate că de la ea am învățat și noi chestia asta, ba nu, o știam dinainte. Iar fiul - hai să-i spunem în sfârșit și numele, Ernst Janisch îl cheamă - are la rândul lui un fiu, Patrick, însă nevastă-sa aparține pe jumătate, iar bătrâna în proporție de șapte optimi, lui Dumnezeu. Doi litri înghite baba pe zi, fără probleme, și trebuie să i se dea, altfel face scandal. De aici provine o cantitate mare de excremente, mai ales când n-ai voie să mergi la closet, fiindcă acesta a fost mutat cu un etaj mai jos, în actuala locuință a copiilor de jandarm, unde este folosit mult mai des. Bătrâna nu și-a închipuit așa ceva atunci când, indirect, și-a încredințat soarta unui funcționar al statului. Dar ce scriu eu aici nu vrea să fie o anchetă socială. Diagnosticul de „ciroză hepatică incipientă” cred că oricum e destul de clar. Dacă Dumnezeu reușește să dea gata și ultima optime care a mai rămas din bătrână, o să fie apoi el însuși atât de amețit, încât n-o să mai fie atent la nimic și o să treacă cu vederea o mulțime de răufăcători. Mă rog, nu contează. Atunci casa va aparține, în sfârșit, pe de-a întregul fiului jandarmului care n-o să mai împartă nimic cu nimeni, niciodată, nici măcar cu Dumnezeu. La urma urmei, suntem în stare să încasăm și singuri. Dumnezeu se alege cu păcatele noastre și asta ar trebui să-i ajungă.

Prezentare și traducere de
Maria Jrod

literatura lumii

Tristețea cărnii rusești

felix nicolau

Proza rusă de sfârșit de secol XX este experimentală, violentă, fragmentară și criticistă. Fără să urce până la experimentul avangardist, scriitura aceasta are o atitudine extrem de corozivă față de o realitate care, din cauză că nu și-a exorcizat fantomele trecutului, nu poate construi un prezent coerent. Am tentația de a numi această proză una post-Gulag. Căci spiritul rus, e limpede, oricât de autentic și viguros s-ar manifesta, rămâne obsedat de utopia falansterului, a societății de tip lagăr, organizate pe principii ferme, disciplinate, insensibilă la fanteziile individuale. Poate că limbajul verde, cruzimea *omului rus*, dispoziția sa tragică pitită sub o sastiseală interesată, constituie un răspuns la înclinația spre aberant a sistemului. În fond, și scriitorul nord-american este diferit de omul american, cel care, la adăpostul unui sistem (*establishment*) foarte bine organizat, își permite luxurii adesea teribiliste. Și scriitorul rus scrie despre *omul rus* ca despre un cobai închis într-o cușcă de sticlă sub lumina puternică de vicioză. Rămâne ideea că marile popoare sunt mult mai conștiente de eul lor național, decât de egoul individului. Mult mai conștiente adică de *ethos* decât de *charakter*. Să fie aceasta sursa nostalgiei sictirite, a tristeții reci și crude, a acelei *handrá*, cum o numise Pușkin în *Evgheni Onghin*?

cartea străină

Dimineața lunetistului (Utro snaipera) a lui Vladimir Sorokin, traducere de Mihail și Alexandru Vakulovski și publicată la Editura Paralela 45 în 2004, este o culegere de povestiri cu mecanism aproape identic. Trivialul diegetic cunoaște cam aceleași etape: o intrare căzută în atmosferă, fraze scurte, sacadate, impresia de lipsă a fluentei, descrieri emotive ale pădurii, dialoguri simple, seci, ca într-o schiță neprelucrată de scenariu. Până la acest punct povestirile aduc mult cu prozele scurte, benale și fără climax ale lui Salinger. Intervine însă un declin care sparge convenționalul documentaristic și propulsează intrigă la nivelul cșmarescului, al inițierii aberante, al jocului cu reguli drastice. De aici încolo avem de-a face cu adevăratul Sorokin!

În mod derutant, ca o încercare de *captatio benevolentiae*, volumul debutează cu o proză calofilă, frumoasă atât la nivelul formei, cât și la cel al conținutului. **Cursa** vorbește despre scrisul pe apă, literale și punctuația fiind create de făclii purtate de înătorii care plutesc noaptea, în formație geometrică, în josul râului: „Și astăzi înota ca virgulă - singura virgulă dintr-un lung citat de primul grad de dificultate din Cartea Egalității: UNA DINTRE CELE MAI IMPORTANTE PROBLEME ALIE CONSTRUCȚIEI SPECIALE BORO ERA, ESTE ȘI VA FI CHESTIUNEA ÎNTĂRIRII LA TIMP A CONTRASTULUI“.

Abordarea selectiv-omniscientă permite vizionarea procesului de rememorare a avansărilor ortografice-ierarhice din mintea lui Ivan. Sugestia este kafkiană și se referă la transformarea individului într-o rotiță dințată în mecanismul imens al sistemului. Omul reificat este mândru de misiunea sa, de faptul că poate fi măcar o virgulă în sloganurile ce parădă: „după doi ani, el înota deja pe post de picioruș al literei T sau, împreună cu pistriaiatul țetar Eldar, forma căciulița de la A“.

trăiește în formație. Frumusețea de cristal a mesajului plutitor este indiscutabilă, însă parada paradisiacă este destinată eșecului, poate și datorită caracterului ei meta-festiv. Furat de rememorarea fazelor avansării profesionale, Ivan strânge prea tare făclia, aceasta se fisurează, petrolul aprins îl arde, formația se sparge. Făclierul bântuit de neșansă sparge fără să vrea forma fixă a mesajului acvatic și-l eliberează într-o *opera aperta*. Dar pentru omul rus, libertatea este o fiică a haosului, un foc de artificii prea costisitor.

Oferă de afaceri este perfectă pentru studiul abordării sorokiniene. Câțiva studenți se ciocovăiesc cu privire la lungimea unui articol de revistă. Tonul neutru, funcționăresc, este anulat de darurile pe care și le fac doi studenți homosexuali, rămași singuri: „În cutie era băgată o bucată de față bărbătească tăiată grosolan. Marginile pieii jupuite, uscate, erau acoperite de sânge închegat, singurul obraz atârna între un pomete ce luca albăstriu și maxilarul răsucit; de sub buzele rupte atârnav dinții afumați, dintre care doi erau de aur; un ochi albicios scos din orbita înnegrită stătea într-un colț al cutiei“. Estetica urâtului nu vizează vulgarul, însă, ci deviația patologică sau cruzimea ca soclu pe care stă cocoțat sistemul.

Proza care dă titlul volumului, **Dimineața lunetistului**, este construită după același plan rudimentar, eficient. Un cetățean își consultă agenda unde îi sunt scrise sarcinile, se deplasează până la un bloc, îi arată administratorului legitimația, se urcă pe acoperiș și începe să tragă la întâmplare până își face norma. Dintr-un apartament se aude sketch-ul unui comic la modă. Victimele cad ca niște marionete. La un moment dat, în vizor este luat și administratorul ieșit în curte, semnal că reprimiunea îi poate elimina și pe cei care o încurajează. Lunetistul ratează pe puțin un bătrân. Plictisit, coboară din bloc și se așază la coadă în alimentară. În față îi stă bătrânelul în căciula căruia tocmai trăsesse.

Pe lângă descrierea aberantă a coabitării victimelor cu călăii, mai sunt și povestiri inițiatice, macabre sau scabroase. În **Sergei Andreievici**, un profesor stă la un foc de tabără împreună cu elevii săi. Unul dintre aceștia, Sokolov, îl admiră teribil. Urmează o fermecătoare descriere a pădurii în beznă. Profesorul și Sokolov pleacă după apă. Adultul rămâne în urmă, se ușurează, se întoarce. Elevul, care-l pândise, vine și înfulecă fecalele cu poftă.

În **Primul subotnic**, de la *subbota* (rus) = „sâmbătă“, ziua de muncă în folosul comunității, ni se vorbește despre Mișka, prima oară ieșit cu brigada la curățenie în oraș. „Botezul“ neofitului se concretizează într-un concurs de părțuri: „În cinstea primului subotnic al tovarășului nostru a fost tras un foc de artilerie din arme de calibrul mediu“.

Dragostea lui Sanka prezintă un caz de necrofilie, îmbălsămat în descrieri minuțioase ale naturii. Violul este filmat și montat după o tehnică naturalistă. După ce profanează cadavrul iubitei, Sanka se întoarce în șura casei sale și cântă acompaniindu-se la acordeon: „Pe iubita mea/Din mormânt oi dezgropa-ooo/Oi întinde-o, oi spăla-ooo/Oi fute-o, oi îngropa-ooo“. Totul relatat rece, fără judecăți moralizatoare. Monstruosul e scos în evidență fără justificări, fără opobrii.

O altă inițiere (forțată) suferă elevul Cernișev în **Ora liberă**. Dus în cabinetul directorului adjuncți, el are ocazia să studieze îndeaproape anatomia organului genital feminin. După care i se cere să jure pe protretul lui Lenin și să-și dea cuvântul de onoare că nu va dezvălui nimic din cele întâmplate. Cei doi traducători își trădează ingenuitatea specific basarabeană, atunci când propun ca **Ora liberă** să fie studiată la întrunirile pedagogice: „fiindcă ridică probleme importante. Dacă se învață în școli

atâtea discipline, de ce să nu se învețe și sexologia?“ *Sancta simplicitas...*

Dragostea și mediul familial sunt și ele torsionate. În **Întoarcerea**, doi tineri discută romantic în pădure. Întorși la tânăra acasă, mama acestuia îi așteaptă cu plăcințele. Înjurăturile curg firese, ca într-o pașnică seară în familie. La despărțire, fata îndrăgostită își încântă iubitu spunându-i cât de mult îl plăcuse pe fratele acestuia și câte lucruri perverse ar face ea cu el lucruri zise pe șleau. Comicul este involuntar.

În **Puful de plop**, un profesor pensionar primește buchete de flori de la foștii lui elevi. Atmosferă emoționantă. Urmează o criză devastatoare, în timpul căreia profesorul își snopește consoarta și îi trage un pumn unui copil care îi ieșise în cale. Marota lui Sorokin este ca în subsolul convențiilor sociale și chiar a gingășiilor umane stă să răbufnească primitivul bestialitatea și perversiunea. Autorul rus e un antropofob desăvârșit, care nu se lasă compromi de entuziasm, iubire, prietenie și alte *difficile nuga* (fleacuri complicate).

De pe fundalul macabru, ușor monotone, se detașează **Ciorba de cal**, ce are parcă structura unui basm. Un fost pușcăriaș ajuns „rus nou“ speculant îmbogățit, plătește o studentă la conservator să îl lase să o privească în timp ce mănâncă. Pe parcursul anilor, porția se diminuează până dispăre de tot. Fosta studentă ajunge să nu mai poată mânca altceva decât *nimicul*. Așa senzația de putrefacție interioară. Acest „on sovietic absolut normal“ dematerializează însuși principiul vieții. Exact inversul procedurii aplicat de Giovanni Papini în **Gog și Magog**. Acolo, un individ sculptat cu repeziune fumig emis de un foc înăbușit, obținând figurine perisabile. În aceeași carte a scriitorului italian se spune că a mânca de față cu cineva ar fi un gest obscen. Sorokin este mare mai ales când atinge zonele delicate ale obscenității.

În **Întrevederea cu directorul**, unei tehniciene i se ordonă să sudeze un organ genital masculin la capătul unui cilindru. În **trece** conține filmul machetei unui album prezentând un combinat. Șeful de raion o laudă, apoi se urcă pe birou și își lasă excrementele pe ea. Responsabilul cu propaganda încearcă să limiteze dezastrul: „Cărnăciorul s-a rupt și i-a căzut în mâini. După el a ieșit altul, mai subțire, mai deschis la culoare. Fomin l-a prins și pe acesta. În mormântărea e reconsiderată în **Cuvânt de pomenire**. Aici, Ermilov, cap de familie și bugetățean, e executat pe marginea gropii - căci așa e cutuma, apoi i se face panegiric. Un prieten complexat de virilitatea sa sfrijită dezvăluie că Ermilov își revigorase potența dându-i două sfaturi: „DE FĂCUT FELUL UNUI FRAIER“ și „DE STRĂPUNS CURU“.

Sfaturi care l-au salvat. Motivul vânătorii de oameni e și el prezent în **Deschiderea sezonului**. Vântul uman atras cu ajutorul unui radio. Odată doborât, ficatul se consumă pe loc, *en gourmet*.

Epizootia este cheia de boltă a unei construcții narative unitare șocante prin dezno dământ și mai puțin prin limbaj. Inspecția la o fermă se face urmărind reperele dispuse pe o machetă păstrată într-un sertar. Se dovedește că toate acareturile sunt putrede. Cei doi funcționari de la centru dau foc la tot și, simultan, distribuie reprezentarea în miniatură de pe machetă. Ulterior, aflăm că ferma avea ca șeptel dizidenți oameni antisistem, acum morți toți de mizerie.

„Podeaua cuștii era acoperită de un strat gros bătătorit de rahat amestecat cu rumeguș și paie. Pe acest așternut maroniu-întunecat, brun, p-alocuri uscat, era ghemuit un om gol. Era mort“. Pentru că nu avusese destulă grijă de oamenii de-povară, șeful de fermă va fi incendiat și el cum fuseră și grajdurile.

O parabolă a unei Rusii putrezită ideologic și din cauza aceasta incapabilă să-și identifice tarele. O colonie penitenciară în care obedienta și nepăsarea față de viață par înscrise în codul genetic al celor care iau parte la un joc ce puțin aberant. De sus, de pe blocurile-cazemată pânzăște un zeu-lunetist, gata să zboare creierii oricui s-ar încumeta să le dea o destinație neconformă cu linia oficială. Gravitatea acestor povestiri le salvează de la acuzația de teribilism prost-gust și manieră sărăcăcioasă.

Obligație și datorie

grete tartler

Intim idealuri, căutăm fericirea și împlinirea: putem face oare acest lucru fără a cunoaște temelia înfăpturii morale, imperativul categoric? De ce și cum poate asigura o etică rațiunii răspunderea omului pentru acțiunile sale, atât față de sine, cât și față de semenii?

Volumul *Întemeierea metafizicii moravurilor* (*Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*), una dintre cele mai influente scrieri kantiene moral-filozofice, a apărut în 1785, ca o cercetare preliminară pentru *Critica rațiunii practice*, (*Kritik der reinen Vernunft*) (publicată peste trei ani, în 1788) și pentru *Metafizica moravurilor*, (*Metaphysik der Sitten*, 1797) Titlul pare a fi o primă vedere imposibil, dar, trecând peste acest impediment, acest mic volum care în ediția originală avea doar 128 de pagini) ar putea fi pus în rând cu „*Etica*” lui Aristotel și „*Republica*” lui Platon.

planeta literelor

Aderența la religia lutherană, care în tinereții lui Kant (născut în 1724) era în plin avânt, are un accent important în viața și gândirea filozofului educat în spirit auster, în respectul disciplinei și al citirii Bibliei, în admirația față de clasici și scrierile religioase (puse mai presus decât știința și matematica, deși e bine cunoscut faptul că, în filozoful materialist Martin Knutsen, unul din profesorii săi, Kant a cunoscut cea mai fizică matematică a lui Newton). Filozofia lui Kant, urmând dictonul prin care filozoful însuși a definit iluminismul (*sapere aude, Îndrăznește să cunoști*) a călătorit să fie un pod între tradițiile empiriciste și cele empiriste al secolului al XVIII-lea, influențând un șir impresionant de filozofi ulteriori (de la Reinhold, Fichte, Hegel și Hegel, Chesterton, Schopenhauer ș.a. la „neokantienii” Cohen, Natorp, Cassirer, Hartmann, până la contemporanii Heidegger și Rawls).

În nuce, filozofia morală a lui Kant este înțelesă în volumul recent apărut în limba română - pornește de la întrebarea „ce trebuie să fac?” și de la ideea că acțiunile sunt determinate de voință; acțiunile sunt presupun o lege morală (datoria), facultate morală (voința pură sau rațiunea practică) și un conținut moral (Binele suprem). Diferența dintre legile naturale și legile morale e diferența dintre două tipuri de necesități: *müssen* și *sollen*; diferența dintre ce ceea este și ce trebuie să fie.

„Din tot ce poate fi gândit oriunde în lume, și chiar în afara ei, nu există nimic care să poată fi socotit bun fără restricție decât numai o voință bună.” (*Es ist überall*

in der Welt, ja überhaupt auch aufler derselben zu denken möglich, was ohne Einschränkung für gut könnte gehalten werden, als allein ein guter Wille“). Această celebră frază de început este, evident, gândită ca o incitare, ca o provocare. Toate celelalte talente ale spiritului, însușiri ale temperamentului sau daruri ale sortii pot fi bune sau rele în funcție de context; voința bună e bună în sine și necondiționat, prin intenția ei. (Toate încercările filozofice ulterioare de a dezvoltă morală ca învățătură pentru acționarea corectă au păstrat, după Kant, greșeala de a vedea gradul de determinare pentru voința noastră în afara noastră).

Conceptul de voință bună cuprinde conceptele de obligație și datorie. Valoarea morală adevărată au nu acțiunile unde înclinația corespunde datoriei, ci acelea făcute exclusiv din datorie, din principiul formal al voinței, nu din alte motive; respectul față de lege chiar împotriva înclinațiilor naturale. Moralitatea există în mod necesar, prin rațiune, iar legea morală se înfățișează sub forma imperativului categoric.

Spre deosebire de imperatiivele ipotetice, care poruncesc o acțiune în vederea unui scop străin (fericire, utilitate etc.), imperativul categoric nu are în vedere niciun alt scop, ci numai legea morală; e scop în sine, fiind sintetic și a priori. Fiind scop în sine, formularea lui nu trebuie căutată în afara lui, ci în el însuși. Ce se poate afla în el? În afara de legea obiectivă, doar universalitatea legii și necesitatea ca maximă (principiul subiectiv al voinței) să fie conform legii. Așadar, imperativul categoric te îndeamnă să acționezi „doar după ceea maximă prin care poți voi totodată ca ea să devină o lege universală”.

Sensul iluminist al imperativului categoric se vedește într-una din reformulările lui (formula umanității sau a scopului în sine): „Acționează astfel ca să folosești umanitatea atât din persoana ta, cât și din persoana altcuiva de fiecare dată totdeauna ca scop, niciodată numai ca mijloc”. (Scop în sine e doar ființa rațională sau persoana. Fiind scop în sine, nu poate primi legi din afară; voința ei trebuie, pentru a putea deveni lege universală, să fie autonomă. Ea nu depinde, așadar, nici de Dumnezeu. Morala nu are nevoie de religie pentru a fi întemeiată, ci își e sieși suficientă, grație rațiunii pure practice).

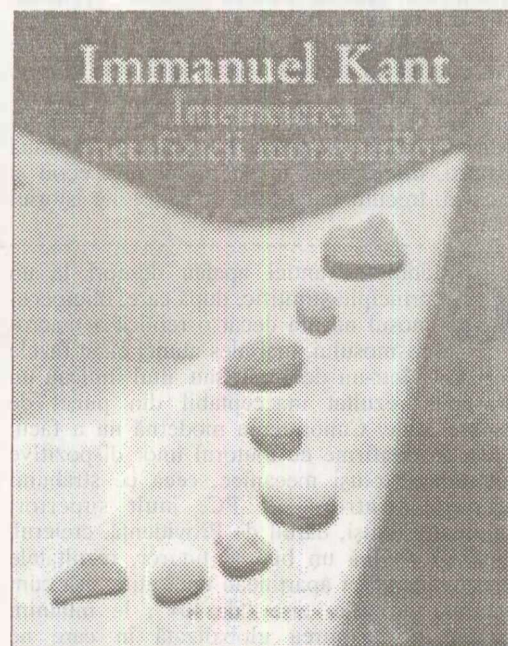
Cum poate fi demonstrat sau întemeiat imperativul categoric? Nu pe cale analitică (fiind sintetic și a priori), ci printr-o „critică a subiectului”, adică o „critică a rațiunii practice”. Kant începe cu întrebarea privind originea lui: cum este posibil un imperativ categoric? Singura presupuziție sub care el e posibil e ideea de libertate.

Legea morală cere Binele suprem; așadar, pentru ca acest Bine să fie posibil, trebuie postulate ideea de libertate, de

nemurire și existența lui Dumnezeu. Acestea sunt postulatele rațiunii practice, discutate apoi în „*Critica rațiunii practice*”.

Una din formulările imperativului categoric cere faptei să aibă umanitatea drept scop și nu să o folosească drept mijloc. Problema rămâne la fel de acută în lumea contemporană și ar trebui să și-o pună în fiecare zi nu numai șefii de state. Poate că scrierea lui Kant nu mai e astăzi e un „ghid realist” în viață, întrucât absolută interdicere a minciunii și echivalarea buncii voințe cu datorie par în zilele noastre îndemnuri mai degrabă simbolice, dar formulările faimosului imperativ categoric au rămas parte a discursului filozofic de fiecare zi, dominând orice privire asupra moralității și orice întrebare asupra libertății omenești.

De altfel, aplicabilitatea și eficacitatea teoriei lui Kant în rezolvarea unor probleme morale moderne, cum ar fi moartea în război ca formă de sacrificiu, donarea de organe, prostituția, pedeapsa cu moartea sunt extrem de interesant abordate în comentariul domnului Valentin Mureșan.

Traducerile semnate, unele, de absolvenți de filozofie aflați la începutul acestui lăudabil drum, altele de filozofi cu experiență, sunt pe măsura înțelegerii moderne a textului, dăruindu-ne o carte accesibilă și pasionantă; lungile fraze kantiene, celebre prin meandrele lor, apar într-o limpede arhitectură românească. Este de presupus că aceasta va rămâne traducerea standard pentru citirea respectivului text de Kant, așa încât nu pot decât să îndemn pe oricine e interesat nu numai de filozofie și moralitate, dar și de viață în general, să o așeze în rafturile sale.

Immanuel Kant, Întemeierea metafizicii moravurilor. Traducere de Filotheia Bogoiu, Valentin Mureșan, Miki Ota, Radu Gabriel Pârnu; coordonare, note, comentariu de Valentin Mureșan. Editura Humanitas 2007.

alina boboc

Sub pecetea nostalgiei

Teatrul Național Radiofonic a inițiat, începând din iunie 2005, proiectul **Dramaturgi Străini Contemporani**, din care face parte și piesa **Trecând prin iarnă** de Yasmina Reza, ultima din cadrul **Anului Francofoniei**. Prezentată în primă audiere pe 11 decembrie 2006 la Hotel Majestic Ramada (cu participarea unor actori din distribuție) și difuzată la Radio România Cultural pe 14 și 17 decembrie 2006, piesa de față prezintă un moment de conștientizare din viața unor personaje, aflate pentru un timp într-o stațiune montană din Stratten. Atmosfera elvețiană din 1985 seamănă izbitor cu aceea din piesele interbelice ale lui Mihail Sebastian: același decor odihnitor, aceeași liniște exterioară pe care nimic nu pare să o tulbure.

Motto-ul de la început, preluat dintr-o povestire hasidică (despre băiețelul care îl caută pe Dumnezeu prin pădure, chiar dacă acesta este peste tot același) situează spectacolul într-un context edenic, spiritual, care trimite la sacralitatea originară a naturii.

Tema evidențiază destinul unei familii de evrei refugiați din România în 1940, familie din care au mai rămas doi frați, Avner și Emma, ce trăiesc un continuu sentiment al dezrădăcinării. Acțiunea se petrece în două planuri, diferențiate în spectacol prin ecou și muzică: trecutul îngreunat de vitregiile istoriei

și prezentul invadat de trecut, în aparenta relaxare a decorului de munte.

Golul întâmplărilor exterioare este compensat de trăirile interioare ale personajelor, grupate de preferință în cupluri pentru dialoguri, ascultătorul fiind pus în fața a cel puțin două puncte de vedere asupra aceluiași lucru. Dialogurile de acest tip fie alternează cu monoloagele unor personaje, fie sunt întrerupte de intervenția unui al treilea personaj, ceea ce conferă o anumită gradare a ritmului din spectacol. Un personaj „liant” este Suzanne, care, prin vocea jucăușă, cu inflexiuni speciale a Rodicăi Mandache, devine persuasivă și corporală.

Periplul familiei Milstein în timpul războiului, numit „saga de patru stele” face parte dintr-un destin colectiv, evocat uneori cu vinovăție (familia a avut suficienți bani să trăiască bine în exil). Irina Petrescu, în rolul Emmei, transmite cu gingășie și umor trăirile personajului său, în care găsește înțelepciune și regret. Mircea Albucescu, stăpân pe sine, creează un Avner nuanțat, un fel de zeu Janus, cu o față întoarsă spre trecut și cu una către un prezent ce include foarte apropiatul sfârșit. Agonia din final este jucată impresionant. Actorul are inteligența de a nu aluneca într-un lamento, ci de a determina ascultătorul să rămână captiv stării de meditație mult timp după terminarea piesei.

Spectacolul este dens, îmbogățit cu subteme: pledoaria pentru iubire, eșecul matrimonial al personajelor aflate în pragul

vârstei a treia, apologia muzicii și a muntelui degenerarea unei familii de condiție bună („femei sunt două nulități”, spune Avner).

El este personajul care polarizează atenția tuturor, seducându-i conștient pe rând pe toți ceilalți și care, într-un moment de răgaz, a „un vis extraordinar”: dirijează finalul lui Hafner, cu o viteză fulgerătoare. Este poate un semn premonitoriu pentru apropierea morții. Avner este un cuceritor din alte vremuri care nu mai are timp: „ultimul meu urcuș” și „Ariane” (femeia de 30 de ani care se îndrăgostește de el, interpretată cu sensibilitate și

thalia

o anumită noblețe de Crina Mureșan). Mircea Albucescu își face personajul să orchestreze universul, chiar dacă el este redus la cei câțiva locatari ai pensiunii de munte.

Piesa este jucată cu subtilitate și ironie decriptându-și treptat mai multe niveluri de semnificații. Muzica funcționează ca un personaj captivant care face trecerea între micile scenete înglobate în pasta dramatică ghidând ascultătorul. S-au folosit arii de Vivaldi (**Stabat Mater**), Schubert, Mozart, Brahms, Schumann, dar și muzică evreiască și inspirație folclorică.

Distribuția: Mircea Albucescu (*Avner Milstein*), Irina Petrescu (*Emma Milstein*), Rodica Mandache (*Suzanne*), Marian Rădulescu (*Balint*), Șerban Cella (*Kurt Blensky*), Crina Mureșan (*Ariane*). Regia și adaptarea radiofonică: Cezarina Udrescu. Coordonator proiect și redactor: Crenguța Manea. Traducerea: Elena Drăgușin Popescu.

Gânditorii antici apelau deseori la un principiu științific, după care, microcosmosul nu era decât o replică a macrocosmosului, mai ales atunci când fazele cercetării într-un domeniu sau altul indicau un presupus rezultat inacceptabil din punct de vedere logic. Cunoașterea modernă nu a făcut decât să confirme cu ajutorul unor dispozitive sofisticate, totuși mecanice, ceea ce străbunii aflaseră printr-un alt PC, mult superior, enigmatic totuși, datorit de Providență, creierul. Până să devină un bun al tuturor, rezultatele acestor meditații aparțineau unei elite, așa cum anumite produse, zise „de lux”, le întâlnim astăzi, în alcătuirea globalizată în care ne mișcăm, sub eticheta „pour les connaisseurs”. Observăm săli de expoziție, film sau concert) cu suprafețe reduse, ospi aliere pentru evenimente/opere de calitate „extra”, față de

muzica

care consumatorul, aparținând deja masei, se comportă asemenea vizitatorului-turist, snob uneori, care uită că până la ușile Capelei Sixtine se traversează încă 2 mici săli pictate de Fra Angelico. Păstrând proporția, datorită celor două evenimente camerale deosebite Sala mică a Atheneului, respectiv Studiul I „Alfred Alexandrescu”, „Radio (T8) au devenit neîncăpătoare, cu toate că „sus”, în paralel se produceau nume sonore ale solisticii românești.

A treia manifestare din proiectul TeaM - Teatru și Muzică (printre coordonatori și cunoscuta muzicologă și realizatoare dr. Cristina Sârbu) intitulat „Cum am zăpăcit un anturaj”, spectacol de muzică contemporană și proză absurdă, piese muzicale cu colaje din proza lui Daniil Harms - un univers care intersectează secvența umorului negru din scrierile lui M.

Cameral

corina burduș

Bulgakov, a avut ca protagoniști pe Emanuela (o tânără și mult premiată pianistă) și Silviu Geamănu, actor la Teatrul „Bulandra”, discipol al renumiților maștri Olga Tudorache și Adrian Pintea. A crea o imagine despre tehnica înche-gării unui astfel de spectacol înseamnă parcurgerea titlurilor „scenariului”, care alătură muzica misticului Messiaen (organist la basilica „Trinitate”) „Première communion de la Vierge” și „Prélude” cu cvasi-minimalismul lui Eric Satie (autorul celebrei Gimnopedii, Gnosiene, Trei sonerii ale Roza-Crucii - un alt tip de ocultism), în „Dernières pensées”, „Aubade” și „Meditation”, o expresivă „Toccata”, armonica aparținând lui Dan Voiculescu și „last but not the least”, de fapt cel mai interesant, opusul „Introduceri și cântecele ariciului” scris de către unul dintre cei mai valoroși compozitori „de sistem” contemporani, Dan Dediu, „a cărui unitate a creației se realizează prin susținerea permanentă a unei stări paradoxale, experimentează clasicizând, invocând prin calitatea și forța catalizatoare a ideii mesajului” (V.S. Dediu). Sub degetele sprintene ale pianistei „Cântec al ariciului”, „Coral trist cu ace”, „Arici de cântec al leagănului” și „Puricele și musca sau cum se piaptână ariciul”, din marele capitol al „Persoanelor” (Inorog, Arachné, Griffon, Urlător). Succes asigurat! Recitalul Trio-ului alcătuit din pianista Verona Maier, violoncelistul Bogdan Postolache și flautistul Grațian Păpară a propus un repertoriu de esență romantică abordând tulburătorul Trio op. 63 de Carl Maria von Weber și lucrurile a doi foarte

cunoscuți autori, purtători de ethos latin Hector Villa-Lobos (în „Assobio gato”/Tășnetul fluierului) cel care a scris celebrele „Chôros”, „Bachianas bresleiras” elaborate asemenea lui Piazzola, pentru cele n neobișnuite formații, cu o creație vastă, care oscilează între melancolia născută sub tropice bucuria care domină drama. „Anotimpurile scrise de Astor Piazzola au versiunea originală pentru formația de trio, iar ceea ce am audiat stagiunea trecută în interpretarea violonistului David Grimal (Franța) este o transcriere pentru solist și orchestră aparținând lui Leon Desiatnikov. În afara unei interpretări de mare clasă, stilul fierbinte și ritmica fiind mult n greu de realizat ca expresie în trio față de orchestra unde acestea se repartizează timb diferitelor compartimente, interpreții au coop un tânăr poet, Andrei Pavel, care, asemenea modelului vivaldian, urmat și de Th. Grigoriu „prefațat” muzica, răscolind și mai mult, dar mai era nevoie „Despre dragoste și alți demoi - Márquez - prin lirica personală Prin vara/Amanta pe veci/vol. „Arta decepție Vara/Evantai/vol. „Trepte spre nicăieri Toamna/Mantie toamnă/vol. „Metafore de naturii”, Iarna/Joc nevinovat/idem, iar ultimele măsuri s-au suprapus „Anotimp cernute prin clepsidră/idem, toate apărute la „Promotion... Nobil!

Schimburi de cuvinte

**mariana ploaie-
hanganu**

In ultimul timp am fost asaltați de schimburi de cuvinte dintre importanți oameni politici, schimburi care au fost numite de jurnaliști, moderatori de televiziune etc. *replaci* ca și cum, imaginând scenarii dramatice, cei în cauză intervineau „în replică” în cadrul unor piese de teatru numai de ei știute. Situația nu este nouă, dar este acută; nu ne aparține numai nouă românilor, dar are conotații autohtone. În fond, asistăm la un banal schimb de cuvinte polemic, care apare ori de câte ori comunicarea pasnică întâmpină obstacole.

În societatea internațională actuale se acordă un spațiu mult prea generos schimburilor de cuvinte. Ele au loc în situații, de cele mai multe ori conflictuale, în care intervin mai mulți vorbitori ale căror discursuri sunt produse alternative.

Omul a învățat să dialogheze și să dezbate în momentul în care a devenit posesorul unui limbaj suplă și bogat, capabil să-i nuanțeze ideile. Ca forme scrise, piesele de teatru și dialogurile - opere ale scriitorilor și filozofilor - (*Dialogurile* lui Platon sunt celebre în acest sens) sunt constituite pe baza unor astfel de schimburi lexematice. Dar mass-

argumentării. Natura și organizarea argumentelor dezvoltate de un participant la dialog, dezbateri etc. sunt în linii mari aceleași ca și în cazul unor participanți în conflict. O analiză amănunțită însă a schimburilor de cuvinte credem că este în măsură să îmbogățească mult și să precizeze cu noi aspecte cunoștințele tradiționale ale argumentării.

Despre *discursul conversațional* am mai scris de multe ori, chiar și în cadrul acestei rubrici. *Discursul schimburilor de cuvinte* ni se pare însă că pune în joc înălțuri complexe de enunțuri într-o conversație alcătuită din mini-discursuri alternante.

Ne vom referi, în cele ce urmează, doar la schimburile de cuvinte *polemice*. Există, așa cum am menționat, și alte tipuri de dialog pentru care însă se pune problema articulării între întrebare și răspuns sau a intervenției alternative a diverșilor specialiști pentru a descrie anumite aspecte inerente temei. Schimburile de cuvinte se constituie, după părerea noastră, într-un domeniu discursiv privilegiat în cadrul teoriei argumentării. Într-adevăr, statutul schimburilor de cuvinte implică constrângeri mai puternice decât situațiile „deschise” și, în consecință, analiza raporturilor dintre cuvinte pare să fie ușurată. Desigur, analiza noastră, făcută într-o manieră, am zice impresionistă, este departe de a fi o cercetare teoretică sistematică; ea vine doar să sugereze câteva orientări din bogatul material ce stă la dispoziție.

După cum se știe, orice argumentare caută să obțină un efect - de cele mai multe ori scontat - asupra publicului. În cazul schimburilor de cuvinte polemice efectul vizat asupra auditorului este primordial. În primul rând, fiecare participant la schimbul lexematic caută să convingă pe ascultători / spectatori / cititori de dreptatea tezelor și pozițiilor sale și de nedreptatea tezelor și pozițiilor adversarului. Această convingere este condiția unor acțiuni diverse care pot constitui o lungă listă de enumerări. În plan politic de exemplu, votarea într-un sens sau altul, adeziunea la un partid sau comitet de susținere, participarea la o manifestație, susținerea financiară etc. În plan speculativ se pot întâmpla însă lucruri mai grave ca: aprecierea sau deprecierea unei persoane, a unui grup, scăderea încrederii acordate sau infirmarea veridicității unei afirmații, etc. În sfârșit, mai există un aspect deloc neglijabil, acela al confirmării statutului oratorului / participantului la dialog pentru publicul al cărui intermediar este aproape obligatoriu pentru dezvoltarea credințelor și opiniilor.

Schema de derulare a schimburilor de cuvinte este relativ simplă sau, mai bine zis, o simplificăm pentru înțelegere. În schimburile de cuvinte polemice, orice afirmație atrage respingerea ei printr-o contra-afirmație. Trebuie să ținem cont că în acest lanț al schimburilor discursive, în afară de

mini-discursul primului participant, fiecare luare de cuvânt este precedată de cea de dinainte și toate sunt influențate de enunțurile anterioare și, evident, de evenimentele, obiectele sau situațiile la care aceste participări discursive se referă.

Orice schimb de cuvinte începe printr-o intervenție inițială; acesteia i se oferă o intervenție răspuns. Raportul între acestea două nu este deloc simplu. Discursul răspuns trebuie să fie coerent și în concordanță cu scopul care a fost prezentat în intervenția cârmă și se răspunde; el trebuie însă să fie în așa fel încât să exercite și o influență asupra auditorului. el trebuie să răspundă preocupării de a convinge, adică să facă declarații favorabile tezelor sale și defavorabile tezelor adversarului. El trebuie însă să știe să-și articuleze discursul cu cel al adversarului în așa fel încât să pară că este determinat de intervenția acestuia la limita unei modalități aproape necesară. Avem de-a face, de fapt, cu jocul unui mecanism care nu ascultă decât de un determinism intrinsec. Astfel, în termenii unui mecanism psihologic, elementar, intervenția inițială poate fi considerată ca un stimul, iar intervenția răspuns ca o reacție la acest stimul. Răspunsul este declanșat de întrebare/apostrofare etc. În situațiile în care nu există intervenție inițială nu există nici intervenție răspuns; absența răspunsului, în cazul existenței intervenției inițiale, este o ruptură de la regula jocului și o excludere a adversarului de la acesta. Nu intră în aceeași categorie refuzul de a răspunde pentru că însuși acest refuz este un răspuns motivat de diverse modalități.

Răspunsul nu este însă determinat decât parțial de intervenția anterioară. Acestea îi sunt posibile mai multe răspunsuri și aici intră în joc talentul celui care răspunde, acela de a-și atinge scopul, fapt care aduce cu sine un alt tip de determinism: selecția. Pe tema discutată - sau mai bine zis, polemizată -, fiecare participant are un mesaj pe care vrea să-l facă cunoscut. Mai exact, el dispune de un întreg repertoriu de mesaje în care se găsește și cel care trebuie introdus ca răspuns.

Repertoriul mesajelor poate face obiectul unui studiu *inductiv*: pe baza unui corpus, se poate stabili o listă de mesaje și chiar se poate determina frecvența cu care fiecare dintre ele poate fi rostit. Pluralitatea mesajelor nu exclude în nici un fel regularitatea în producerea răspunsurilor și chiar jocul evasi-automatizatorilor.

arheologii picturale... În operele de după 1996 se amplifică spectrul concretului... Materialitatea este mai provocatoare acum, agresivă uneori, tridimensionalitatea mai puțin timidă. Apar, pe de altă parte, semnale semantice problematizatoare.

Reflectarea destinului uman în simbolistica numerologică este contextul unor interogații lansate de artista care își așează autoportretul în jocul cifrelor. Operații aritmetice, unde nu apare semnul egal și unde nu există finalitate, numere separate prin punctul gramatical și litere, forme evaluate ale liniei, așezate haotic sau controlate mental, devin instrumente de evocare ale unei viziuni personale.

Treptat, Florica Prevenda respinge din pânzele sale efectul de claustrare al ființei localizându-și la un moment dat lumea în fragmentele unor proiecții urbanistice. Apariția autoportretului colat și a ochilor care privesc atent spre noi sunt un corespondent al

plastică

personajele evocate doar prin carcasa materială. Comunicarea are loc prin gestică și prin dinamismul semnelor grafice și al materialelor folosite. Litera, element succesiv unificând imaginea, înseamnă cuvânt, iar cuvântul este sunet și comunicare. Ca urmare, arta Floricăi Prevenda rămâne în contururile umanismului ca subiect și în avangardă ca tip de abordare.

conexiunea semnelor

media - care a întărit caracterul public al cuvântului, dându-i o audiență mult mai mare decât cea a contactului direct - a multiplicat situațiile în care oameni politici, scriitori, artiști, cercetători, tehnicieni etc. sunt interogați de jurnaliști sau / și de public sau sunt chemați să dezbate între ei, cu sau fără ajutorul unui moderator, diverse teme. Aceasta se întâmplă la televiziune, radio sau în presă. Dacă s-ar evalua timpul consacrat acestor dialoguri pe parcursul unei zile, s-ar ajunge la un număr impresionant de ore; cât privește presa, suprafața imprimată cu astfel de dezbateri nu este deloc neglijabilă.

Nu s-au făcut descrieri și determinări exacte, nici sociologice, nici lingvistice, ale acestor tipuri de dezbateri și nici ale motivelor expansiunii sau, mai bine zis, ale inflației schimburilor de cuvinte. De cele mai multe ori, ele au loc între mai multe persoane, iar „luările la cuvânt” sunt relativ scurte și alternante; ele pot avea un rol pedagogic - atunci când nu sunt polemice și comunică cunoștințe din diverse domenii - și sunt net superioare, în ceea ce privește eficacitatea, expozerilor didactice monologate. Dezbaterile între participanți care discută teze opuse, mai ales când este vorba de teze politice, se aseamănă cu adevărate meciuri sportive, cu mai mult sau mai puțin *fairplay* de care este avid publicul spectator sau cititor. De fapt, în astfel de situații, cei interesați caută să înțeleagă mai ales scopul unor astfel de schimburi de cuvinte care să-l ajute, clarificându-i eventual opțiunea politică, socială sau de ordin moral.

În mass-media românească sintagma *schimburi de cuvinte* a căpătat un sens peiorativ - fiind dezvoltat de locuitori în conflict - și este inferioară *dialogului* sau *dezbaterii*. Oricum ar fi, ele se încadrează în discursul clasic al *argumentării* și *contra-*

ana amelia dincă

Umbrele prezentului

După un răgaz de reflecție în fața tablourilor Floricăi Prevenda, constatăi că efectul vizual al unuia dintre motivele plastice preferate, ovoidul, se desfășoară progresiv. Forma amintită apare în compozițiile din 1998, când abstractul, ca reper stilistic și provocare în descoperirea unor noi identități vizuale, persistă, fiind împins la limita figurativului. Din acest simbol se dezvoltă mai târziu structura corpului, după ce, în repetate tablouri, Florica Prevenda reprezintă recipul germinativ al substanței umane și figura egată la ochi, semn al monologului interior și al refuzului de acceptare al lumii. Artista insistă asupra subiectului principal, omul, pretext de meditație și de mănuire a tehnicilor și materialelor, abordare ce o plasează în eșantionul din față al avangardelor artistice ale timpului său.

Există imagini al căror câmp este ocupat în întregime de un segment anatomic, mâna cu cele cinci degete răsfrirate perfect. Această alegoric a

creației enunțată într-o formă recognoscibilă, ne anunță prin poziționarea diferită că materia și spiritul sunt încă aceleași componente de care ființa a rămas atașată de două mii de ani.

În expoziția personală *Shadows of the Present* de la Arthus Gallery din Bruxelles, palma se constituia drept motivul repetat în ipostaza palpării și a oceririi. Această percepție tactică dă impresia descoperirii univesului necunoscut al omului, aflat în plenitudinea efectelor sale plastice obținute din pânză, sârmă, clame, cuie, hârtie, tifon, cofraj, dezvăluindu-și astfel identitatea din mixajul de tehnici și texturi diferențiate. Ceea ce atrage privirea sunt reliefurile subtile care implică necesitatea unei tactilități și fragmentele geometrice de material colat cu efectul unor intarsii. Criticul de artă *Adrian Guță* comenta în prefața catalogului expoziției deschisă în 1999 la Departamentul de Artă Contemporană al M.N.A.R. recente etape de creație ale Floricăi Prevenda. „*La începutul anilor '90, abstracția artiștii se hrănea din febra gestualismului, a spontanității și a comprimării timpului de lucru... Pânzele abstracte ale anilor '94-'95, prin multitudinea straturilor de culoare, îndemneau deja gândul comentatorului spre identificarea unei*

Confirmări și incertitudini

Liviu Grăsoiu

Diversitatea și numărul revistelor de cultură reprezintă un important câștig obținut după 1990. Chiar dacă impresia generală este aceea de marginalizare a mai tot ceea ce ține de viața intelectualilor și a artiștilor, dacă nu are tangențe cu politicul, s-a produs, în acești ani contradictorii ai tranziției de la dictatură la democrație, o eliberare a spiritului și a conștiințelor, o dorință de ieșire din anonim, de intrare în viața republică a ideilor, imposibil de ignorat. Forțe și ambiții amorțite până atunci, am simțit că pot exprima ceea ce cred, că nimeni nu-i împiedică pe vizionari sau pe descărăceți să fondeze reviste și edituri. Li s-au alăturat, în aventurile propuse, generațiile noi, ce au înțeles că șansele de afirmare nu țin neapărat de recunoașterile venite de la București, Iași, Cluj, Timișoara, adică din centrele culturale unanim recunoscute și apreciate. Deși ... Deși mulți râvneau la ecouri favorabile exact din instituțiile aflate în orașele menționate. Se produce însă

atitudini

și fenomenul invers. Nu știu dacă programatic sau întâmplător, destui scriitori, comentatori, specialiști cu prestigiu dobândit în publicistică sau în activitatea editorială din nucleele culturale tradiționale, au acceptat să colaboreze (nu doar accidental) la revistele nou apărute. Au făcut-o dând greutate și un plus de încredere celor aflați la început de drum și oferindu-le șansa de a nu rămâne fideli doar spiritului local. S-a evitat, conștient sau nu, provincialismul care pândește din umbră și putea deveni temnicerul, iar apoi goparul inițiativelor născute, de fapt, din prea plin sufletesc, din devotament față de cultura română și (nici aspectul acesta nu trebuie ignorat) de a se evidenția printre concetățeni. În felul acesta, vechilor publicații li s-au adăugat incredibil de multe, reflectând speranțele în obținerea gloriei actuale (mai ales) născute te miri unde. Ceea ce este realmente impresionant rămâne tenacitatea acelor ce și-au asumat riscurile și responsabilitățile, revistele ieșind pe piață la intervalul promis, iar aspectul tipografic se situează peste așteptări. Hârtie de bună calitate, paginatie inspirată, ilustrații aproape impecabile. Sunt câștiguri certe și cărți de vizită onorante pentru echipele redacționale.

În cele ce urmează, mă voi opri la trei trimestriale, fiecare foarte bine conturat ca profil și program. Sunt numelele cu care au încheiat anul 2006. Dificultățile principale țin de difuzare și de neonorarea colaborărilor. Entuziasmul profesioniștilor scrisului nu ține la infinit, iar nucleul obligatoriu ce trebuie păstrat riscă să se dizolve, odată cu orgoliile satisfăcute.

"Ex Ponto" și-a încheiat cel de al patrulea an al existenței printr-o reușită la nivelul așteptărilor. Revistă situată sub egida Uniunii

Scriitorilor, beneficiară a sprijinului acordat de Filiala "Dobrogea" a Uniunii, ca și a aceluia datorat Direcțiilor de Cultură, Culte și Patrimoniu Constanța și Tulcea și Universității Ovidius din Constanța, „Ex Ponto“, membră ARIEL, îl are ca redactor-șef pe Ovidiu Dunăreanu. Prozator talentat, optzeciist prin voia Domnului, el este omul fără de care atât revista, cât și editura cu același nume nu prea sunt de imaginat. Numărul 4/2006 respectă cele trei secvențe inițiale: text - imagine - metatext. Prezentarea are o ținută ireproșabilă, colaborările au uncori strălucire, iar alteori o notă de demnitate științifică de reținut. Semnăturile vin din diverse direcții, localnicii și invitații din afara spațiului dobrogean coexistând cum nu se poate mai bine. Paginile acordate poeziei au șansa găzduirii unui poem dramatic ("Omul întrerupt") completat cu încă trei piese intitulate "Ritual", readucându-l în actualitate pe Gheorghe Istrate al cărui meșteșug impune fără rezerve. Adâncimile liricii sale sunt impresionante. Memorialistica este reprezentată de ineditele regretatului Pericle Martinescu, iar Constantin Novac glosează pe ideea cultului mării la români. Secțiunea "Imagine" reproduce lucrări ale Danielei Turcanu, pictoriță fascinantă de mereu imprevizibilul peisaj dobrogean.

Se rețin contribuțiile eseistice ale lui Paul Cernat (criticul meditează asupra destinului revistei „Contemporanul“) și Elvirei Iliescu (o sinteză despre proza fantastică românească în secolul trecut). La același nivel, considerațiile lui Nicolae Rotund despre contribuția psalmilor în dezvoltarea poeziei române (criteriul cronologic se îmbină cu acela estetic) și ale lui Nistor Bardu despre problemelor aromânilor prinse în memorialistica lui Teohar Mihadaș și a lui Nicolae Caratană.

"Ex Ponto" mai prezintă proiectul "Să ne cunoaștem scriitorii" (gândit de U.S.) și manifestul literar "Boierismul" redactat de patru tineri surprinzător de maturi și de hotărâți.

Revista "Măiastra" este un trimestrial editat de Societatea de Științe Filologice (filiala Târgu-Jiu) cu sprijinul organelor locale ce nu se sfiesc în a milita pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale nu doar gorjene, ci naționale în ansamblu. Semnalele nimplicarea ministerului obligat să gestioneze fondurile destinate culturii și să susțină ideile, inițiativele benefice. Colegiul de redacție îl are ca președinte de onoare pe Ovidiu Drimba, reputatul profesor și comparatist, iar drept redactor fondator (de fapt director) pe Zenovie Cârlegea, publicist activ prin anii '80, apoi retras nu știu din ce motive, într-un colț de țară, unde mai scriu și Gh. Grigurcu și Valentin Tașcu. Interesantă opțiunea gorjenilor pentru intelectualii din Ardeal.

Numărul 9 al "Măiaștrei" are pe prima pagină texte datorate lui Nichita Stănescu (despre urmașii Văcăreștilor - tableta din 1982) Ion Miloș ("Durerea poeziei" se cheamă mărturisirea sa de credință) și Lucian Gruia, ambiționând o discuție doctă despre Eminescu, Blaga și Brâncuși, văzuți ca întrupând nocturnul, amurgul și diurnul spiritualității românești. Printre celelalte

materiale publicate se remarcă prin scriitura și profunzimea acelea din rubricile de istorie literară (încă mai interesează Văcăreștii, nu sunt uitați Emil Vora, Nichita Stănescu Marin Sorescu, N.Labiș sau Eminescu recitiți de C.D. Zeletin). Paginile de poezie sunt ocupate de cei doi iluștri auto exilați Gh. Grigurcu și Valentin Tașcu. Primul se lamentează în "Amarul târg", celălalt se bucură în "Târgul de dulce".

Nu trec neobservate baladele lui Adrian Frățilă (meșter într-ale prozodiei) și nic postumele lui Dumitru Ifrim, plecat dintre noi în vara lui 2005. A fost un insistent împătimit al poeziei, prea superficial tratat de critici. El unul regret că nu-l mai aud la telefon... Zenovie Cârlegea comentează volumul "Tăcere lustruită" de Adam Puslojic și tot animatorul "Măiaștrei" îl provoacă pe Gh. Grigurcu la o convorbire profitabilă despre L. Blaga contribuții deloc negliabile privesc proza lui Sadoveanu (dacismul din "Creanga de aur") poezia Veronicăi Micle, spiritul enciclopedic al prof. Ovidiu Drimba vizibil în recentul volum "Studii și eseuri de literatură universitară" și îndrăzneala laudabilă a lui Adrian Bucurescu în a da o nouă versiune versurilor lui Esenin.

Numărul de la sfârșitul lui 2006 al "Măiaștrei" se încheie cu o substanțială comuni care a lui Ovidiu Drimba "Cultură și civilizație japoneză", încununând o reușită de inviat și de urmat.

"Vitaliu", periodic (tot trimestrial) al Centrului Cultural Internațional "George Apostu" din Bacău a împlinit 15 ani de existență, iar numărul din decembrie 2006 stă sub semnul marelui sculptor. Reproduce după lucrările sale apar pe aproape fiecare pagină a acestei reviste elegante, sobre, care colecționează semnături prestigioase: acad. Răzvan Theodoreseu, C.D. Zeletin, Ioan Lăcustă, Valentin Ciucă, Ion Hurjui (comentarii despre George Apostu), Radu Cârnelci (noi rondosonete), Constantin Ciopraga (note despre interculturalitate), Eugen Uricaru, Dan C. Mihăilescu, Al. Husar, Irina Petraș, Ion Pop, Magda Ursache (opinie despre soarta europeană a culturii române).

Paula Romanescu își încearcă în "Vitaliu" capacitatea de traducător în franceză alegând piese celebre ale lui Bacovia („Melancolie“, „Amurg de iarnă“, „Plumb de toamnă“, „Amurg“). Alătură traduceri poeziei originale, dominate de un livresc cu subtilități muzicale. Paginile de proză datorate lui Iacob Florea și Dan Perșu, par o trecere firească spre comentariile muzicale, genero găzduite mereu atât de „Vitaliu“, cât și de „Ateneu“, mai cunoscuta revistă din Bacău. Atâta doar că spațiul acordat în trimestrial este mult mai generos și util, mai cu seamă prin informațiile redactate cu nerv de Ecaterina Stan.

Nu lipsesc nici cronicile literare, semnat de Adrian Jicu, Marius Monta (analizează "Supunerea" - romanul lui Eugen Uricaru) și Constantin Blănaru (băcăuani toți trei) și nice consemnările realmente deosebite prin stil și profunzime încredințate tiparului de Grigore Iliesi, Florin Faifer și Constantin Călin.

Sub direcția lui Gheorghe Popa și coordonarea lui Sergiu Adam, "Vitaliu" se prezintă ca una dintre revistele cele mai inspirate și profesionist elaborate în acești ani.

Dacă am insistat asupra meritelor celor trei trimestriale, am făcut-o și cu gândul la incertitudinea plancază aproape mereu asupra reușitelor. Sper să mă înșel, măcar în ceea ce privește "Vitaliu", "Măiastra" și "Ex Ponto".

Judecățile asupra unei opere literare, dar și asupra operelor de artă în genere, nu se capătă și nu se fixează prin nota individuale sau prin sufragii. stele cu cărțile cele mai semnificative sau mai portate alcătuite la finalul unui editorial nt, prin excelență, subiective. Cei care își umă aceste demersuri riscă, în cel mai fericit z, să dezinformeze pe cititorii neavizați sau -i amuze pe cei care citesc în mod curent eratură. O carte semnificativă pe care o saluți trâmbe în anul 2006 poate să devină o odestă încercare în fața uneia cu adevărat lorioasă care va ieși de sub tipar în anul 2007. În anul universitar 1957-1958, pe când ezia lui Tudor Arghezi abia se strecura „pe a din dos” în seminariile de literatură ntemporană, plicticosul poem **Ție-ți vorbesc, nerică!** a fost comentat și elogiât preț de mai alte săptămâni la o secție a Facultății de logie a Universității din București. Printre eneficiari” s-a numărat și autorul rândurilor față, dar cea care jubila și se credea cea „mai re” poetă era Maria Banuș, autoarea ôpului care eram terorizați. La începutul anilor zeci, din primăvară până-n toamnă, a fost pus în vitrina librăriei „Geoșe Coșbuc”, din ada Calea Victoriei (la doar câțiva metri de serica Krețulescu), manuscrisul poeziei **dice** de Eugen Jebeleanu. După ce se lăsa ăra, manuscrisul era luminat în mod special un bec foarte puternic, lăsând impresia vitorilor că se află în fața unei neprețuite uterii. La Cluj, tot în acei ani, poetul Lucian aga, „un filozof mistico-reacționar”, cum ăra în dosarul de la Securitate, era

„Ce e aia, scriitorii?”

anghel gâdea

interese meschine și, cel mai adesea, extraliterare. După primele mele contacte cu critica literară am ajuns la câteva convingeri ferme, între care și aceea că un comentator de carte, un critic literar dăruit cu vocație trebuie să fie onest și constructiv. Se știe că talentul nu ține de profesiune și că autorii dăruți cu talent profund sunt în permanență obsedați de absența lui. Între cunoscutele butade ale lui Tudor Arghezi este și aceea a credinței sincere că debutezi cu fiecare text pe care îl încredințezi tiparului. Numai în acest fel îți dai seama de deficiențele scrisului tău.

Dacă, în postura de critic literar, ai avut șansa să îți se deschidă paginile uneia dintre cele mai prestigioase publicații din domeniu, nu trebuie să te transformi într-un îngâmfat care le știe pe toate. În fapt, în spațiul creației literare intră fiecare cu „talentul lui”, cum zicea Liviu Rebreanu. Să alcătuiești topuri și liste hilare, dincolo de marginile unei minime decențe, este păgubitor și pentru tine, ca îngâmfat diagnostician, dar și pentru cititorul care de câțiva ani buni îți acordă tot creditul său. Și, spre a nu mai naviga în banalități mai mult sau mai puțin acceptate, voi propune două exemple, două cazuri de scriitori (un critic literar și un prozator, amândoi foarte cunoscuți și mediatizați care, după ultimele lor scrieri ieșite de sub tipar, în anul 2006, s-au confruntat, deopotrivă, și cu aprecieri laudative (unele chiar elogiase), dar și cu contestări categorice, care au luat forme apocaliptice.

Într-un interviu acordat doamnei Gabriela Banu-Noaghiu la rubrica „Mozaic cultural”, revista „Astra”, criticul și istoricul literar Alex. Ștefănescu mărturisește că lucrează la o nouă ediție a, de-acum, faimoasei sale cărți **Istoria literaturii române contemporane, 1941-2000**, deși s-a bucurat de „ecouri mai mult decât nefavorabile”: „... 216 cronici dintre care doar 92 favorabile”. Deci, după o socoteală foarte simplă, aflăm că a fost contestată de mai mult de jumătate din comentatorii ei (critici literari, poeți, prozatori, dramaturgi, publiciști etc.) sub titluri infernale, ca de exemplu **Istoria unui genocid cultural** (Grid Modorcea, în revista „Origini”, vol. XI, nr. 6-7-8, iunie, iulie, august 2006, pag. 85-89). Motivul contestației e de tot hazul: „Cum poate să fie numit un critic al doilea G. Călinescu sau cel mai mare critic actual, când el nu m-a citit pe mine?” Epitetele pe care i le atribuie cunoscutului critic literar sunt numai insulte demne de o țară din Ferentari și, din respect pentru truda și talentul său, nu le vom reproduce aici. Am scris și eu

despre această frumoasă carte sub titlul: **O operă copleșitoare**, „Caligraf”, Anul V, nr. 65, decembrie, 2005. Nici eu nu am fost introdus de autor în istoria sa, dar am citit-o altfel decât Grid Modorcea: „Ceea ce fascinează în primul rând, când răsfoiești această carte, este sentimentul că te afli în fața unui spectacol de personalitate, în fața monumentalului care te înfioară și parcă te strivește: te întrebi devenit brusc, mic și pitic: «Doamne, mai sunt și eu scriitor?»” Mă consolez și de această dată cu gândul că sufletul omului prezintă cele mai paradoxale contraste și rămâne plin de multiple necunoscute de care psihologii, cu toate investigațiile lor, nu vor avea habar niciodată.

Dar scriitorii? „Ce e aia, scriitorii?” întreba Tudor Arghezi, retoric și făcând pe naivul într-o tabletă scrisă după „reabilitarea” sa, când începuse să deranjeze niște pigmei care se credeau mai valoroși decât W. Shakespeare. Un scriitor profesionist sau neprofesionist e un cetățean onest care se naște cu talent și nu-i ia în seamă pe contestatarii...

Între aceștia și chiar în prim-plan l-aș situa pe directorul revistei „Luceafărul”, brutal și pe nedrept îmbâcsit într-un top negru, de către Daniel Cristea Enache pentru „vina” de a fi tipărit în anul 2006 trilogia **Batalioane invizibile (I. Craterul, II. Rhizoma, III. Asteroidul)**, Fundația „Luceafărul”, 2006). Autorul topurilor aiuritoare e în penibila postură a celui care a citit **Capra cu trei iezi**, dar a înțeles **Punguța cu doi bani**. După ce ai citit o carte nu te uiți la ea ca să vezi cât e de frumoasă în sine, ci prin ideea pe care o sugerează.

Ca și în cazul opiniilor lui Grid Modorcea despre **Istoria** lui Alex. Ștefănescu, autorul textului din „Ziarul de duminică” nu produce decât mici efecte comice. Directorul uneia dintre cele mai citite gazete literare din țară te intimidează cu modestia domniei sale, nu de puține ori, păguboasă. Dacă bătosul nihilist ar fi intrat în polemică deschisă cu Henri de Montherlant, acesta i-ar fi răspuns: „Dacă tu nu pui nici un preț pe valoarea mea și a scrisului meu, nici eu nu pun vreun preț pe tine” (citată din memorie). Autorul **Batalioanelor invizibile** face parte din categoria acelor prozatori care își creează cu tenacitate și răbdare publicul cititor, fără a se supune lui. Deparatele unui scriitor este mult mai important decât orice premiu literar...

reacții

pravegheat zi de zi și ceas de ceas ca un ricolos infractor. Tuturor absolenților faltății de Filologie din acei ani le-a rămas mplet necunoscută opera lui Lucian Blaga. Ce câștigat scriitorii ridicăți în topurile regiului de atunci? În cel mai fericit caz, uitarea. operă artistică nu are valoare - zice G. Ionescu - decât dacă este o fereastră deschisă, absolut, a omului.”

Ce „ferestre au deschis spre absolut ului”, în speță cititorilor de carte din Roania, scrieri elogiate și premiate în anii trecuți, cum **Pizdet** sau **Băgău**? Nu cred și nu iau în mă opiniile și sufragiile unor critici care, cel i adesea din spirit de gașcă, ajunși membri în erite jurii literare, sub semnul, chipurile, al ilității estetice”, îi derutează pe cititorii ești. Când într-un scriitor, indiferent de genul specia pe care o abordează, nu descoperi pulvieții adevărate, la care cititorul se simte taș, avem de-a face cu un impostor. Impostor vine și criticul, indiferent de vârstă, care dă dit unor încercări superficiale pe care le otește semnificative, animat numai de

Domnule director,

Vă rog să publicați ca drept la replică la articolul despre **USR** apărut ziarul **Cotidianul** de vineri, 9 februarie, și semnat: **Pagini realizate Silviu Mihai** următoarele:

Nu îl cunosc pe dl. Silviu Mihai și nu i-am comunicat direct nimic pre Uniunea Scriitorilor.

Nu dețin funcția de secretar al **USR**, atașată numelui meu în acest col, și nici nu mi-am atribuit-o vreodată.

În data de 30 ianuarie, dl. Silviu Mihai mi-a trimis un email la care am răspuns pentru că a fost expediat la o adresă pe care o vizitez rre rar și nu pe cea oficială care apre pe siturile web ale **USR**. Dar i acolo nu era vorba de o dezbatere pe tema **necesității existenței R**.

Ca director de imagine al **USR**, am constatat că articolul dlui Silviu hai conține multe inexactități. Acestea sînt citate ca afirmații ale unor soane care nu au calitatea de membru al **USR**, lucru nemenționat de orul paginilor. Trebuie precizat pentru o corectă informare că:

Uniunea Scriitorilor nu folosește bani publici.

Uniunea Scriitorilor nu este o organizație sindicală. Componenta de tor social acordat membrilor săi este inerentă, dar sensul existenței

USR stă în programele sale culturale majore, în existența revistelor de cultură patronate, în editarea de literatură și sprijinul acordat scriitorilor de toate vârstele, nu doar aceluia de vîrsta a treia, cum se sugerează tendențios în articol.

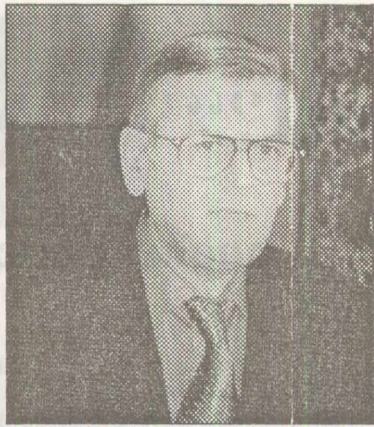
Patrimoniul Uniunii Scriitorilor a fost achiziționat, primit în concesiune sau, după caz, construit din fonduri proprii. Toate pe căi legale.

A pune în dezbatere existența unei organizații neguvernamentale a cărei ființare și „reformare” depind exclusiv de voința membrilor săi este un act de diversiune. Articolul lasă să se înțeleagă în mod tendențios și fals că **USR** ar fi o entitate de stat asupra căreia se poate pronunța o altă autoritate decît cea a conducerii sale legitime alose.

Ilustrarea articolului dlui Mihai cu un colaj mai mare decît spațiul alocat articolului, reprezentînd niște mîini încătușate este jignitoare. Uniunea Scriitorilor a fost chiar și în vremuri de dictatură și este și acum o expresie a libertății de gîndire și exprimare a creatorilor de literatură.

Horia Gârbea

Director de imagine și comunicare al **USR**
Președintele Asociației Scriitorilor București

Ioan Suciu

S-a comentat de multe ori faptul că mari scriitori au avut orientări de extremă dreaptă, ca Louis-Ferdinand Céline, Ernst Jünger (simpatizanți al nazismului) etc., și s-a speculat apropierea lui Eliade sau Cioran de mișcarea legionară. Cu toate acestea, s-a constatat că valoarea scrierilor lor nu a fost mai mică din cauza viziunii lor asupra lumii.

Alții au trecut de la un curent filozofic la altul, începând cu socialismul (marxismul) dar la bătrânețe, când lucrurile se decantează, au ajuns la alte concepte, de regulă opuse marxismului - exemplu Karl Popper, care a devenit unul dintre cei mai imbatabili critici ai teoriei lui Marx, deși în tinerețe pornise pe panta gândirii cu totul altfel.

Au trecut 17 ani de la cotitura din 1989. Scriitorii noștri care s-au format și-au atins apogeul carierei lor în perioada comunistă găsesc greu formule de exprimare care să nu amintească de „realismul socialist“. Între ideologia de stânga și extrema dreaptă există o mare deosebire de manifestare. Anume, scriitorii cu orientare nazistă s-au dus în mod deliberat într-acolo, mânași de propria lor înflăcărare, pe când scriitorii comuniști au fost „înflăcărați“ de regimul politic. Cred că puțini tineri știu că noi am avut o școală de scriitori, un loc de neimaginat în zilele noastre, un palat cu dormitoare, săli de mese, bibliotecă - totul gratis, mă rog, un fel de „creative writers“ de stat, pe care, dacă o terminai, ajungeai, nitam - nisam, scriitor cu acte în regulă. Adică aveai un loc de muncă asigurat în vreo redacție sau editură, puteai să publici, aveai deja un nume. Problema nu era să termini această școală, ci s-o începi, să fii propus. Sigur că de această afacere se ocupa Partidul, cazând acolo scriitori confirmați care trebuiau „reorientați“, dar depistau și tinerii cu talent. În anul 1949, s-a luat hotărârea ca, începând din anul 1950, să se înființeze Școala de Literatură „Mihai Eminescu“, sub direcția lui Mihail Sadoveanu, o școală „unică“, „democrat-revoluționară“, care să formeze noua generație de condeieri din Republica Populară Română. În mod curios pentru un astfel de sistem aserănător cu trimiterea la școala de sergenți, la această școală au ajuns și oameni cu talent. Fără neapărat, de exemplu. Și alții. În scrierile lor puteau să aibă o atitudine critică asupra regimului? Păi, nu le-ar fi fost rușine?! Când Partidul le-a dat casă, masă, băutură, vizite prin dormitoarele fetelor, ci să fie nerecunoscători și răi? Păi, Dan Pavel sau Alex Mihai Stoenescu, Ion Dichiseanu etc. să muște mâna celui care-i hrănește, respectiv

Moduri ciudate de prezentări culturale

pe cea a lui Becali? Știind că în scrierile lor poezii și prozatorii nu puteau include accente critice asupra regimului, până la urmă s-au autocenzurat. Fiindcă numai dacă te duceai la vreo editură cu vreun manuscris „necorespunzător“, puteai s-o încurci rău de tot, iar cartea oricum nu se publica. Singura soluție era exilul.

Dar iată că a venit 1989 și nu au apărut marile romane ascunse (bine) în sertare. Sigur, trecerea la alt tip de societate cere creatorilor un timp de decantare a evenimentelor. Și timpul trece. Și cititorii așteaptă, cu sufletul la gură, cărți despre epoca actuală. Este cel mai larg câmp de așteptare. Sigur, au apărut proze ale unor tineri, dar, după cum remarca la o emisiune televizată Dan C. Mihăilescu, romanele recente au o atmosferă cam sumbră, atât în ceea ce privește tema, cât și stilul. Cerșetoria, mizeria cotidiană, oameni care-și vând organe sau copii, prostituția, cămătăria, etc. Accentul pus pe aceste subiecte încă din 1990 încoace ar trebui să se mai diminueze sau să fie compensate printr-un stil mai gen

vede nici textul, pentru că vorbitorul ținea în mână revista. Sau ea, fata, Camelia Drăghia, cu niște ochi alunecoși, alunecă pe acoperișul de pe Biblioteca Națională (ce-o fi căutând acolo?!) ținându-se cu o mână de cizme și cu cealaltă de „Cultura“, căutând să citească ținându-și cu greu echilibrul, ce scrie despre Mircea Cărtăreascu. Sau despre Mircea Nedelciu. Sau despre Mircea Cel Bătrân. În cadrul apar niște muncitori și-o schelă și fața dispăre, luând „Cultura“ cu ea. Pentru că dacă o lăsa în dreptul ecranului, puteam să citim noi, telespectatorii, articolul. Vine din nou o Stă în mijlocul unei fântâni arteziene, într-un loc protejat, chiar pe un pietroi din mijloc, în șuvoaiele sar în jurul lui. Astfel, poate să citească ce vrea. Nimeni nu-l va ajunge. Prezintă o cunoscută revistă culturală din nordul țării. Sau din sudul țării. Deodată intrerupt de fată, care e în apă. În apa mării fiindcă ne arată o revistă din Constanța. Articolele prezentate devin tot mai palpitante. Valurile care se apropie sunt tot mai mari. Oare ce-o să se mai întâmple?

fonturi în fronturi

„Cehov“. Ușor de spus. Problema viziunii cam întunecate asupra societății vine (printre altele) și din lipsa de orientare asupra a ceea ce se petrece, din continuarea în mod subtil a unei propagande mai vechi. Oamenii valoroși, clarvăzători, inteligenți și culți nu sunt ascultați. O propagandă de aversiune se duce continuu asupra opiniilor unor personalități ca Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu, Patapievi. Propaganda comunistă este atât de temeinic incorporată în mințile locuitorilor României, încât pare a se transmite genetic noilor generații. A fost atât de bine semănată și a prins rădăcini atât de adânci, încât este tot atât de greu de distrus ca și Casa Poporului. Nu avem atâția bani ca s-o distrugem, așa că suntem nevoiți s-o folosim. Așa se explică apariția unor tineri publiciști ca Dragoș Bucurenci (25 de ani) ajuns să ne explice de pe sticla televizorului „meritele“ teoriei lui Marx.

Un aspect ciudat îl constituie modul în care, la TVR Cultural, este prezentată revista presei culturale. Doi tineri, Andrei Văcaru și Camelia Drăghia, reușesc să ne dea serioase bătăi de inimă. De exemplu, Andrei Văcaru apare de după vreun copac și spune: „Iată ce scrie în «Observatorul Cultural» de săptămâna aceasta: Că nu se mai poate suporta...“ Dar tocmai atunci prin fața lui Văcaru trece o basculantă și nu se mai aude nimic. Nu se mai

Această revistă a presei este tot atât de zguduitoare ca și spotul publicitar pentru ziar „Ziua“. El, investigatorul de la ziar, stă singur pe o bancă dintr-un parc și vorbește cu un cuier. E adevărat că este un cuier pom. (Un pom nu este ceva absurd într-un parc.)

Îl întreabă: „Vreo ordonanță de urgență ceva urgent?!“. Cuierul nu-i răspunde. Cu toată că după cum arată, este evident că știe ceva. Omul cu barbă și fulgarin privește atent în jur - unde nu e nimeni pe o rază de o sută de kilometri - și mai întreabă o dată. Cuierul încăpățânează, nu vrea să vorbească. Probabil că trebuie stimulat. O friptură în sânge, un vârf roșu - poate că i-ar mai dezlega limba. Investigatorul se duce într-un pasaj de trece subteran - altul decât cel de la podul Mărășeș care este închis pentru lucrări de vreo zece ani - și se adresează unui fotoliu misterios, cîndu-i să-i dea toate informațiile. Fotoliu plasat între două coloane de susținere, se încapățânează să tacă. „Nu fii timid, spune-mi strigă ziaristul, dar nu obține niciun rezultat. Este de mirare că bietul ziarist mai este în toată mințile. Aflat în mașina sa, se războiește la vază așezată pe bancheta din dreapta lui, loc mortului. „Și să nu-mi mai spui povestea aia de cioburile!“ E clar, omul e la capătul puterilor. Iar vaza, fiind pe locul mortului, poate că chiar moartă de frică.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.